

“PAŞA Bank” ASC

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

*31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il
müstəqil auditorun hesabatı ilə birlikdə*

Mündəricat

Müstəqil auditorun hesabatı

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat.....	1
Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabat.....	2
Konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabat.....	3
Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat.....	4
Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat.....	5

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları ilə bağlı qeydlər

1. Əsas fəaliyyət.....	6
2. Hesabatların tərtibatının əsası.....	6
3. Mühəsibat uçotu prinsiplərinin icmalı.....	7
4. Mühüm mühəsibat uçotu mühakimələri və qiymətləndirmələri.....	21
5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri.....	23
6. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər.....	24
7. İnvestisiya qiymətli kağızları.....	25
8. Müştərilərə verilmiş kreditlər.....	27
9. İnvestisiya əmlakı.....	30
10. Əmlak və avadanlıqlar.....	30
11. Qeyri-maddi aktivlər.....	31
12. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri.....	32
13. Digər aktivlər və öhdəliklər.....	33
14. Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər.....	34
15. Müştərilər qarşısında öhdəliklər.....	35
16. Buraxılmış borc qiymətli kağızları.....	35
17. Subordinasiyalı borclar.....	36
18. Törəmə maliyyə alətləri.....	36
19. Vergilər.....	36
20. Kapital.....	38
21. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər.....	39
22. Kredit zərəri üzrə xərc və digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar.....	43
23. Xalis haqq və komissiya gəliri.....	44
24. İşçilər üzrə xərclər, ümumi və inzibati xərclər, yenidən mülkiyyətə alınmış girovların silinməsi.....	44
25. Risklərin idarə edilməsi.....	45
26. Ədalətli dəyərin ölçülməsi.....	56
27. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili.....	60
28. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar.....	60
29. Maliyyə fəaliyyətindən əmələ gələn öhdəliklərdə dəyişikliklər.....	62
30. Kapitalın adekvatlığı.....	62
31. Hesabat dövründən sonra baş vermiş hadisələr.....	63

Müstəqil auditorun hesabatı

"PAŞA Bank" ASC-nin Səhmdarlarına və Müşahidə Şurasına

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üzrə hesabat

Rəy

Biz "PAŞA Bank" ASC-nin və onun törəmə müəssisələrinin ("Qrup") 31 dekabr 2021-ci il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər, konsolidasiya edilmiş məcmu gəlir, konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlardan, habelə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdən və mühüm mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalından ibarət olan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Bizim fikrimizcə, əlavə edilən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları 31 dekabr 2021-ci il tarixinə Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələrini və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS") uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Rəy üçün əsas

Biz auditini Beynəlxalq Audit Standartlarına ("BAS") uyğun olaraq apardıq. Bizim həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın "Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini üzrə auditorun məsuliyyəti" bölməsində təsvir olunur. Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının "Peşəkar mühasiblərin etika məəcəlləsi"nə ("MBESŞ Məcəlləsi"), o cümlədən Beynəlxalq Müstəqillik Standartlarına uyğun olaraq biz Qrupdan müstəqillik və biz MBESŞ Məcəlləsinə uyğun olaraq etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit dəlili auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üçün rəhbərliyin və Audit Komitəsinin məsuliyyəti

Rəhbərlik konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının MHBS-yə uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazım bildiyi daxili nəzarət üzrə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən, rəhbərliyin Qrupu ləğv etmək və ya əməliyyatları dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa heç bir real alternativ olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətlə bağlı məsələlərin (belə məsələlər varsa) açıqlanmasına və mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit Komitəsi Qrupun maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditə üzrə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz ümumiyyətlə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək dərəcəsini ifadə edir, lakin BAS-a uyğun olaraq aparılmış audit nəticəsində mövcud olan bütün təhriflərin üzə çıxarılmasına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əmələ gələ bilər və fərdi və ya məcmu halda götürülməklə hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının əsasında istifadəçilərin qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

BAS-a uyğun olaraq aparılmış auditin bir hissəsi olaraq biz audit zamanı peşəkar mühakimə və peşəkar skeptisizm tətbiq edirik. Biz həmçinin:

- ▶ Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını layihələşdirir və həyata keçirir, eləcə də rəyimiz üçün əsas yaratmaq məqsədilə kifayət və münasib olan audit dəlilini əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sözləşmə, saxtakarlıq, bilərəkdən səhv buraxma, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl olunmaması daxil ola bilər.
- ▶ Müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilib hazırlanması məqsədilə auditə aid olan daxili nəzarət elementləri haqqında anlayış əldə edir, lakin bu zaman Qrupun daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürük.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyini, uçot təxminlərinin və əlaqəli açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının tətbiqinin münasibliyi və əldə edilmiş audit dəlilərinə əsaslanaraq Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi ilə bağlı əhəmiyyətli şübhə doğuran hadisə və ya şəraitlərlə əlaqədar mühüm qeyri-müəyyənliyin olub-olmaması haqqında nəticə çıxarıyıq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gələcəyimiz halda, biz auditor hesabatımızda konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli açıqlamalara diqqəti yönəltməliyik və ya, əgər bu cür açıqlamalar qeyri-münasib olarsa, rəyimizə düzəliş etməliyik. Bizim nəticələr audit hesabatımızın tarixinədək əldə etdiyimiz audit dəlilərinə əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və ya şəraitlər Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər.

- ▶ Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu və məzmununu, eləcə də konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının müvafiq əməliyyat və hadisələri düzgün təqdim edib-etmədiyini qiymətləndiririk.
- ▶ Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları haqqında rəy bildirmək üçün Qrupa daxil olan müəssisələrin maliyyə məlumatları və fəaliyyəti ilə bağlı kifayət qədər audit dəlilərini əldə edirik. Biz qrup auditinin yönləndirilməsi, nəzarət edilməsi və nəticələrinə görə məsuliyyət daşıyıq. Biz audit rəyinə görə müstəsna məsuliyyəti daşıyıq.

Biz Audit komitəsinin nəzərinə, digər məsələlərlə yanaşı, auditin planlaşdırılmış əhatə dairəsi, vaxtı və əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarətdə müəyyən etdiyimiz hər hansı əhəmiyyətli çatışmazlıqları çatdırırıq.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

8 aprel 2022-ci il

Bakı, Azərbaycan

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat

31 dekabr 2021-ci il tarixinə

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	Qeydlər	2021	2020
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	1,325,411	1,200,544
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	602,608	456,425
Investisiya qiymətli kağızları	7	1,883,364	1,649,436
Törəmə maliyyə aktivləri	18	9,904	7,925
Müştərilərə verilmiş kreditlər	8	3,027,305	2,608,818
Investisiya əmlakı	9	19,126	34,981
Əmlak və avadanlıqlar	10	27,938	39,766
Qeyri-maddi aktivlər	11	39,467	45,619
İstifadə hüququ olan aktivlər	12	17,640	12,300
Cari mənfəət vergisi aktivləri	19	65	146
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	19	1,730	3,168
Digər aktivlər	13	53,625	52,583
Cəmi aktivlər		7,008,183	6,111,711
Öhdəliklər			
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	14	930,407	1,140,552
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	15	5,181,851	4,091,379
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	18	8,044	7,422
İcarə öhdəlikləri	12	18,241	13,339
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	16	162,465	149,137
Digər borc öhdəlikləri		8,586	4,058
Cari mənfəət vergisi öhdəlikləri	19	11,802	12,798
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	19	2,894	9,342
Zəmanətlər və digər öhdəliklər üçün ehtiyat	21	11,024	10,546
Subordinasiyalı borclar	17	45,103	27,165
Digər öhdəliklər	13	50,328	54,038
Cəmi öhdəliklər		6,430,745	5,519,776
Kapital			
Səhmdar kapitalı	20	354,512	354,512
Əlavə ödənilmiş kapital	20	343	343
Bölüşdürülməmiş mənfəət		222,392	174,167
Digər ehtiyatlar	20	2,448	2,239
Investisiya qiymətli kağızları üzrə xalis realizasiya olunmamış gəlir	20	12,721	20,299
Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat	20	(56,362)	(27,822)
Bankın səhmdarlarına aid olan cəmi kapital		536,054	523,738
Qeyri-nəzarət payları		41,384	68,197
Cəmi kapital		577,438	591,935
Cəmi öhdəliklər və kapital		7,008,183	6,111,711

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını Bankın İdarə Heyəti adından imzalayan və buraxılmasına icazə verənlər:

Taleh Kazımov

İdarə Heyətinin Sədri

Bəhruz Nağıyev

Baş Maliyyə İnzibatçısı

8 aprel 2022-ci il

Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabat**31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2021	2020
Faiz gəliri			
Müştərilərə verilmiş kreditlər		231,864	191,169
Investisiya qiymətli kağızları		75,743	59,579
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		6,056	7,085
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		1,512	7,830
Effektiv faiz dərəcəsini istifadə etməklə hesablanmış faiz gəlirləri		315,175	265,663
 Maliyyə lizinqi üzrə debitor borcları		 3,241	 1,632
Digər faiz gəlirləri		3,241	1,632
 Faiz xərci			
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		(37,616)	(35,987)
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər		(33,224)	(21,362)
Buraxılmış borc qiymətli kağızları		(7,715)	(7,035)
Subordinasiyalı borclar		(1,486)	(1,426)
İcarə öhdəlikləri	12	(883)	(816)
Digər borc öhdəlikləri		(363)	(442)
		(81,287)	(67,068)
 Xalis faiz gəliri		237,129	200,227
 Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri xərci	22	(24,687)	(22,061)
Kredit zərəri xərcindən sonra xalis faiz gəliri		212,442	178,166
  Xalis haqq və komissiya gəliri	23	35,262	32,500
Investisiya qiymətli kağızlarından xalis gəlirlər/(zərər)		3,131	(7)
Xarici valyutadan xalis gəlirlər/(zərər):			
- dilinq əməliyyatları		31,868	22,864
- məzənnə fərqi		(7,430)	8,574
- törəmə alətlər		8,887	4,307
Digər gəlir		3,519	1,018
Qeyri-faiz gəliri		75,237	69,256
 İşçilər üzrə xərclər	24	(68,388)	(69,277)
Ümumi və inzibati xərclər	24	(53,157)	(47,087)
Köhnəlmə və amortizasiya	9, 10, 11, 12	(21,901)	(21,025)
Amortizasiya hesablanmış dəyərle ölçülmüş maliyyə aktivlərində dəyişikliklər üzrə xalis gəlir/(zərər)	8	1,398	(17)
Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması üzrə xalis zərər	14	(3,778)	-
Loyallıq proqramı əsasında millərin qaytarılması			
/(dəyersizləşməsi)		691	(691)
Investisiya əmlakı üzrə dəyersizləşmənin qaytarılması		410	-
Lisensiya və rəqəmsal məhsulların dəyersizləşməsi	11	(2,810)	(3,217)
Mülkiyyətə alınmış girovların silinməsi	24	(5,008)	(762)
Kreditlə bağlı öhdəliklər və digər aktivlər üzrə ehtiyat	22	(1,030)	(596)
Digər əməliyyat xərcləri		(631)	(89)
Qeyri-faiz xərcləri		(154,204)	(142,761)
 Mənfəət vergisi xərcindən əvvəl mənfəət		133,475	104,661
 Mənfəət vergisi xərci	19	(31,158)	(25,178)
İl üzrə mənfəət		102,317	79,483
 Mənfəət aiddir:			
- Bankın səhmdarlarına		98,814	76,413
- qeyri-nəzarət payları		3,503	3,070
		102,317	79,483

Konsolidasiya edilmiş ümumi gəlir haqqında hesabat**31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2021	2020
İl üzrə mənfəət		102,317	79,483
Digər məcmu gəlir			
<i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnifləşdirilməli olan digər məcmu gəlir:</i>			
Digər məcmu gəlirdə ədalətli dəyərle investisiya qiymətli kağızlarının ədalətli dəyərində xalis dəyişiklik	7	(8,955)	16,123
Digər məcmu gəlirdə ədalətli dəyərle investisiya qiymətli kağızları üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyatda dəyişikliklər	22	(518)	3,424
Digər məcmu gəlirdə ədalətli dəyərle investisiya qiymətli kağızları üzrə xalis reallaşmamış zərərlər/gəlirlər		(9,473)	19,547
Digər ümumi gəlirin komponentlərinə aid olan gəlir vergisi		1,895	(3,916)
Xarici valyuta üzrə məzənnə fərqi	19	(58,856)	(39,325)
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnifləşdirilməli olan xalis digər ümumi zərərlər		(66,434)	(23,694)
İl üzrə cəmi məcmu gəlir		35,883	55,789
Gəlir aiddir:			
- Bankın səhmdarlarına		62,696	68,553
- qeyri-nəzarət payları		(26,813)	(12,764)
		35,883	55,789

Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat

31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il üzrə

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	Bankın səhmdarlarına aiddir							
	Səhmdar kapitalı	Əlavə ödənilmiş kapital	Bölüşdürülməmiş mənfəət	İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə xalis realizasiya olunmamış gəlir/(zərər)	Digər ehtiyatlar	Xarici valyutanın çevrilməsi üzrə ehtiyat	Cəmi	Qeyri-nəzarət payları
1 yanvar 2020-ci il	333,000	343	143,432	4,668	1,983	(4,331)	479,095	80,961
İl üzrə mənfəət	-	-	76,413	-	-	-	76,413	3,070
İl üzrə digər məcmu gəlir/(zərər)	-	-	-	15,631	-	(23,491)	(7,860)	(15,834)
İl üzrə cəmi məcmu gəlir/(zərər)	-	-	76,413	15,631	-	(23,491)	68,553	(12,764)
Səhm kapitalının buraxılması (Qeyd 20)	21,512	-	-	-	-	-	21,512	-
Ehtiyatlara köçürmələr	-	-	(256)	-	256	-	-	-
Bankın səhmdarlarına dividendlər (Qeyd 20)	-	-	(45,422)	-	-	-	(45,422)	-
31 dekabr 2020-ci il	354,512	343	174,167	20,299	2,239	(27,822)	523,738	68,197
İl üzrə mənfəət	-	-	98,814	-	-	-	98,814	3,503
İl üzrə digər ümumi zərər	-	-	-	(7,578)	-	(28,540)	(36,118)	(30,316)
İl üzrə cəmi məcmu gəlir/(zərər)	-	-	98,814	(7,578)	-	(28,540)	62,696	(26,813)
Ehtiyatlara köçürmələr	-	-	(209)	-	209	-	-	-
Bankın səhmdarlarına dividendlər (Qeyd 20)	-	-	(50,380)	-	-	-	(50,380)	-
31 dekabr 2021-ci il	354,512	343	222,392	12,721	2,448	(56,362)	536,054	41,384

Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat**31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	<i>Qeyd</i>	2021	2020
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faiz		316,963	271,342
Ödənilmiş faiz		(76,953)	(63,339)
Alınmış haqq və komissiya		83,216	60,430
Ödənilmiş haqq və komissiya		(49,932)	(27,463)
İnvestisiya qiymətli kağızlarından xalis gəlirlər		2,446	-
Xarici valyuta və xarici valyuta ilə törəmə alətlərlə diling əməliyyatlarından zərərləri çıxmaqla realizasiya edilmiş gəlirlər		36,046	25,140
İşçilərlə bağlı ödənilmiş xərclər		(69,508)	(58,717)
Ödənilmiş ümumi və inzibati xərclər		(50,322)	(48,798)
Alınmış digər əməliyyat gəliri		4,759	2,767
Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti		196,715	161,362
Əməliyyat aktivlərində xalis artma/azalma			
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		(159,007)	177,139
Müştərilərə verilmiş kreditlər		(533,390)	(320,111)
Digər aktivlər		(16,099)	(5,334)
Əməliyyat öhdəliklərində xalis artma/azalma			
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər		(219,965)	254,585
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		1,172,439	253,498
Digər borc öhdəlikləri		9,289	4,287
Digər öhdəliklər		(2,670)	(1,191)
Mənfəət vergisindən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		447,312	524,235
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(35,133)	(16,258)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		412,179	507,977
İnvestisiya fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satılması və geri alınmasından daxilolmalar		1,766,040	3,157,150
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması		(2,010,538)	(3,640,801)
İnvestisiya əmlakının satılmasından daxilolmalar		2,000	-
Əmlak və avadanlıqların satışından daxilolmalar		467	135
Əmlak və avadanlıqların alınması və avans ödənişləri		(7,986)	(5,607)
Qeyri-maddi aktivlərin satın alınması		(7,070)	(5,292)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(257,087)	(494,415)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Səhm kapitalının emissiyasından daxilolmalar	20	-	21,512
Buraxılmış istiqrazlardan daxilolmalar	29	113,921	45,992
Buraxılmış istiqrazların geri alınması	29	(99,220)	(34,194)
Subordinasiyalı borclardan daxilolmalar	29	17,827	-
Ödənilmiş maliyyə lizinqi	12	(7,021)	(6,847)
Ödənilmiş dividendlər	20	(50,380)	(45,422)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(24,873)	(18,959)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə valyuta məzənnələrinin dəyişməsinin təsiri			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə gözlənilən kredit zərərinin dəyişməsinin təsiri	22	74	(65)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artma		124,867	14,705
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin əvvəlinə	5	1,200,544	1,185,839
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin sonuna	5	1,325,411	1,200,544

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

1. Əsas fəaliyyət

"PAŞA Bank" ASC ("Bank") 18 iyun 2007-ci ildə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi əsasında açıq tipli səhmdar cəmiyyət kimi təsis edilmişdir. Bank Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının ("ARMB") 28 noyabr 2007-ci ildə verdiyi 250 nömrəli bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir.

Bank və onun törəmə müəssisələri (birlikdə – "Qrup") əhalidən əmanətlər alır və kreditlər verir, ödənişləri köçürür, valyuta mübadiləsini aparır və kommersiya və özəl müştərilərinə digər bank xidmətlərini göstərir.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Bankın Azərbaycanda altı xidmət məntəqəsi (2020-ci il: altı) və uç filialı (2020-ci il: üç) və Gürcüstan Respublikasında yerləşən "PAŞA Bank Georgia" SC adlı və Türkiyə Respublikasında yerləşən PAŞA Yatırım Bankası A.Ş. adlı iki törəmə müəssisəsi ("Törəmə müəssisələr") (2020-ci il: iki) var idi.

Bankın qeydiyyatda alınmış rəsmi ünvanı belədir: Azərbaycan, Bakı, AZ1005, Yusif Məmmədliyev küçəsi, 15.

31 dekabr 2021-ci və 2020-ci il tarixlərində Bankın mövcud səhmlərinə aşağıdakı səhmdarlar sahib olmuşlar:

<i>Səhmdar</i>	<i>2021, %</i>	<i>2020, %</i>
PASHA Holding MMC	57	57
Bless MMC	28	–
Mr. Arif Pashayev	10	10
Mr. Mir Jamal Pashayev	5	5
Ador MMC	–	28
Cəmi	100	100

31 dekabr 2021-ci və 2020-ci il tarixlərinə Qrupun yekun mülkiyyətçiləri Qrup üzrə birgə nəzarəti həyata keçirən xanım Leyla Əliyeva, xanım Arzu Əliyeva, cənab Arif Paşayev və cənab Camal Paşayevdir.

"PAŞA Bank Georgia" SC, tam mülkiyyətdə olan törəmə müəssisə, Gürcüstan Respublikasında yerləşir, bank sektorunda fəaliyyət göstərir, 31 dekabr 2013-cü il tarixinə qeydiyyatda alınmış və ödənilmiş səhmdar kapitalı 35,000 Gürcüstan larisini təşkil edir. 2014-cü ilin mart ayında törəmə müəssisənin səhmdar kapitalı artırılaraq, 31 dekabr 2021-ci və 2020-ci il tarixlərinə 103,000 Gürcüstan larisini təşkil etmişdir. "PAŞA Bank Georgia" SC Gürcüstan Milli Bankının ("GMB") 17 yanvar 2013-cü il tarixində verdiyi bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir. "PAŞA Bank Georgia" SC-nin rəsmi ünvanı belədir: Gürcüstan, Tbilisi GE 0108, Rustaveli küçəsi 15.

TAIB Yatırım Bank A.Ş. 25 dekabr 1987-ci ildə Nazirlər Kabinetinin 6224 sayılı qərarı ilə, Bankın yerli qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş öhdəlikləri ödənildikdən sonra xalis mənfəətinin və (ləğv edildiyi təqdirdə) kapitalının xarici səhmdarlara keçirilməsinə icazə verməklə, investisiya bankı kimi təsis edilmişdir. 27 yanvar 2015-ci ildə Bank TAIB Yatırım Bank A.Ş.-nin səsvermə hüququnu verən aid səhmlərinin 79.47%-ni almış və səhmdar kimi qeydiyyatdan keçəndə TAIB Yatırım Bank A.Ş. adı dəyişdirilərək PAŞA Yatırım Bankası A.Ş. olmuşdur. 2015-ci ilin mart ayında törəmə müəssisənin səhmdar kapitalına investisiya 175,000 min Türk lirası məbləğində artırılaraq 255,000 min Türk lirası olmuş və törəmə müəssisədə mülkiyyət hüququ 99.92%-dək artırılmışdır. 6 iyun 2018-ci il tarixində törəmə müəssisənin səhmdar kapitalına investisiya 245,000 min Türk lirası məbləğində artırılaraq 500,000 min Türk lirası olmuşdur. Artım Bankın Müşahidə Şurasının qərarında əsasən edilmişdir. Bu qərara əsasən yeni buraxılmış səhmlər PASHA Holding tərəfindən əldə edilmişdir. Nəticədə, Bankın törəmə müəssisədə səhmləri 99.92%-dən 50.96%-dək azalmış və 6 iyun 2018-ci il tarixindən etibarən PASHA Holding 49%-lik mülkiyyət hüququ ilə yeni qeyri-nəzarət səhmdar olmuşdur. PAŞA Yatırım Bankası A.Ş.-in baş ofisi İstanbulda yerləşir. Bankın fəaliyyəti Türkiyə Respublikasının Mərkəzi Bankı ("TRMB") tərəfindən nəzarətlənir.

"PAŞA Bank" ASC və onun törəmə müəssisələri (birlikdə "Qrup") hazırkı maliyyə hesabatlarında konsolidasiya edilmişdir.

2. Hesabatların tərtibatının əsası**Ümumi məsələlər**

Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları ("MHBS") əsasında hazırlanmışdır.

Azərbaycan manatı "PAŞA Bank" ASC-nin funksional və təqdimat valyutasıdır, çünki əməliyyatların əksəriyyəti Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir, ölçülür və ya maliyyələşdirilir. Digər valyutalarla aparılmış əməliyyatlar xarici valyuta ilə əməliyyatlar kimi uçota alınır. Qrup qeydlərin aparılmasını və maliyyə hesabatlarının hazırlanmasını Azərbaycan manatı ilə və MHBS-a uyğun olaraq həyata keçirir. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları, xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar və bir səhm üzrə dəyər istisna olmaqla, min Azərbaycan manatı ("AZN") ilə təqdim edilir. Mühəsibat uçotu prinsiplərində açıqlanmış hallar, DÜGƏD ilə müəyyən investisiya qiymətli kağızları və ədalətli dəyərle ölçülmüş törəmə maliyyə alətləri istisna olmaqla, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları ilkin maya dəyəri əsasında hazırlanmışdır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

2. Hesabatların tərtibatının əsası (davamı)

COVID-19 pandemiyasının təsiri

2020-ci ildə COVID-19 pandemiyasının sürətli yayılması və 2021-ci ildə davam etməsi fonunda bir çox ölkələrin, o cümlədən Azərbaycan Respublikası, Türkiyə Respublikası və Gürcüstan Respublikasının hökumətləri yayılmanın qarşısını almaq üçün səyahət məhdudiyyətləri, karantin, müəssisə və digər məkanların bağlanması və müəyyən ərazilərdə evdən çıxma qadağası kimi bir sıra tədbirlər görmüşlər. Bu tədbirlər qlobal təchizat zənciri, məhsul və xidmətlərə tələbat, həmçinin işgüzar fəaliyyətinin miqyasına təsir göstərmişdir. Həm pandemiyanın özünün, həm də əlaqəli səhiyyə və sosial tədbirlərin müxtəlif sahələrdən olan şirkətlərin əməliyyatlarına təsir göstərəcəyi gözlənilir.

COVID-19 pandemiyasının səbəb olduğu iqtisadi tənəzzülün qarşısını almaq üçün Azərbaycan Respublikasının hökuməti və ARMB dəstək paketini təqdim etmişlər. Bu tədbirlərə, digərləri ilə yanaşı, təsirə məruz qalmış sahələrə və fiziki şəxslərə imtiyazlı kreditlərin verilməsi, habelə maliyyə sektorunun resurslarla təmin etmək qabiliyyətini qorumaq və COVID-19 pandemiyası ilə bağlı tədbirlər nəticəsində likvidlik çatışmazlığına yol verməməkdə müştərilərə dəstək göstərmək üçün müəyyən tənzimləyici məhdudiyyətlərin yumşaldılması daxildir.

Gürcüstan Respublikasının hökuməti və GMB COVID-19 pandemiyasının səbəb olduğu iqtisadi tənəzzülün qarşısını almaq üçün dəstək tədbirlərini təqdim etmişdir. Bu tədbirlərə, digərləri ilə yanaşı, təsirə məruz qalmış sənayelərə və fiziki şəxslərə imtiyazlı kreditlərin verilməsi, ödənişlərin təxirə salınması, habelə maliyyə sektorunun resurslarla təmin etmək qabiliyyətini qorumaq və COVID-19 pandemiyası ilə bağlı tədbirlər nəticəsində likvidlik çatışmazlığına yol verməməkdə müştərilərə dəstək göstərmək üçün müəyyən tənzimləyici məhdudiyyətlərin yumşaldılması daxildir.

Türkiyə Respublikasının hökuməti, TRMB və Bank Tənzimlənməsi və Nəzarəti Agentliyi ("BTNA") Avropada və Türkiyədə virusun yayılması ilə əlaqədar tədbirlər və dəstək mexanizmlərini təqdim etmişlər. TRMB yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsini aşağı salmış və likvidlik tədbirlərini elan etmişdir. Hökumət həmçinin iqtisadi sabitlik paketini də təqdim etmişdir. Bu şəraitdə Kredit Zəmanət Fondunun limiti iki dəfə artırılmışdır. Maliyyə paketi çərçivəsində vergi və borc ödənişləri üçün təxirəsalma seçimi də təqdim edilmişdir.

Qrup, pandemiyanın və dəyişən mikro- və makroiqtisadi şəraitlərin onun fəaliyyətinə, maliyyə vəziyyətinə və maliyyə nəticələrinə təsirini qiymətləndirməyə davam edir.

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı

Mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər

Qrup 1 yanvar 2021-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minən müəyyən standartlara düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etmişdir. Qrup buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş hər hansı standart, şərh və ya düzəliş vaxtından əvvəl qəbul etməmişdir.

16 sayılı "İcarələr" adlı MHBS-yə düzəlişlər – 30 iyun 2021-ci il tarixindən sonrakı "COVID-19 ilə bağlı icarə güzəştləri"

28 may 2020-ci il tarixində BMUSK, 16 sayılı "İcarələr" adlı MHBS-yə "COVID-19 ilə bağlı icarə güzəştləri" adlı düzəlişi qəbul etmişdir. Bu düzəlişə görə, icarəçilər COVID-19 pandemiyasının birbaşa nəticəsi olaraq yaranan icarə güzəştlərinin uçotuna dair MHBS 16 göstərişinin tətbiq edilməsi tələbindən azad edilir. Praktiki məqsədəuyğun vasitə olaraq, icarəçi, icarədar tərəfindən verilən COVID-19 ilə əlaqəli icarə güzəştinin icarəyə düzəliş olub-olmadığını qiymətləndirməməyi seçə bilər. Bu yolu seçən icarəçi, COVID-19 ilə əlaqəli icarə güzəştdən irəli gələn icarə ödənişlərindəki hər hansı dəyişikliyi, 16 sayılı MHBS əsasında icarə dəyişikliyi olmayan dəyişikliklərlə eyni qaydada uçota alır.

Düzəlişin 30 iyun 2021-ci il tarixində tətbiq edilməsi nəzərdə tutulmuşdur, lakin COVID-19 pandemiyasının təsirinin davam etməsinə görə 31 mart 2021-ci ildə BMUSK praktiki məqsədəuyğun vasitənin tətbiqi müddətini 30 iyun 2022-ci ilədək uzatmışdır. Düzəliş 1 aprel 2021-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrlərinə tətbiq edilir. Bununla belə, Qrup COVID-19 ilə bağlı icarə güzəştlərini almayıb, lakin icazə verilən tətbiq müddətində tətbiq oluna bilərsə, praktiki məqsədəuyğun vasitəni tətbiq etməyi planlaşdırır.

Konsolidasiya prinsipləri

Törəmə müəssisələr, yəni Qrupun nəzarət etmək imkanı olduğu bütün müəssisələr, konsolidasiya edilir. Nəzarət bu halda yaranır ki, Qrup investisiya obyektində iştirakı ilə bağlı zərərə məruz qalsın və ya gəlir əldə etmək hüququna malik olsun və investisiya obyektii üzrə nəzarət hüququ vasitəsilə həmin gəlirlərə təsir etmək imkanına malik olsun. Xüsusilə, Qrup investisiya obyektinə yalnız və yalnız o halda nəzarət edir ki, Qrup:

- ▶ Investisiya obyektii üzrə nəzarət hüququna malik olsun (yəni mövcud olan səsvermə hüquqları hazırda investisiya obyektinin müvafiq fəaliyyətini idarə etmək imkanını versin);
- ▶ Investisiya obyektində iştirakla bağlı risk və ya dəyişən gəlirlər əldə etmək hüququna malik olsun; və
- ▶ Gəlirlərə təsir göstərmək üçün investisiya obyektii üzrə nəzarətdən istifadə etmək imkanına malik olsun.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Konsolidasiya prinsipləri (davamı)

Ümumiyyətlə, fərziyyəyə görə səsvermə hüquqlarının çoxluğu nəzarətin əldə edilməsi ilə nəticələnir. Bu fərziyyəni dəstəkləmək üçün və Qrup səsvermə hüquqlarının və ya investisiya obyektində analoji hüquqların çoxluğundan az paya sahib olanda Qrup investisiya obyektinə üzrə nəzarət hüququnun olub-olmadığını qiymətləndirərkən bütün müvafiq fakt və şəraitləri, o cümlədən aşağıdakıları nəzərdən keçirir:

- ▶ Investisiya obyektində digər səsvermə hüquqlarının sahibləri ilə müqavilə razılaşması (razılaşmaları);
- ▶ Digər müqavilə razılaşmalarından irəli gələn hüquqlar;
- ▶ Qrup səsvermə hüquqları və potensial səsvermə hüquqları.

Törəmə müəssisələr nəzarət Qrupa keçdiyi tarixdən konsolidasiya edilir və nəzarət başa çatdıqdan sonra konsolidasiya dayandırılır. Bütün qrup daxili əməliyyatlar, balanslar və qrupun şirkətləri arasında əməliyyatlardan əldə edilən reallaşdırılmamış gəlirlər tamamilə silinir. Aparılmış əməliyyatlar köçürülən aktivin dəyərsizləşməsini göstərmirsə, reallaşdırılmamış zərərər də silinir. Lazım gəldikdə, Qrupun qəbul etdiyi siyasətə uyğunlaşmaq məqsədilə törəmə müəssisələrin uçot siyasətində dəyişiklik aparılır. Törəmə müəssisənin mülkiyyət payındakı dəyişiklik, nəzarət hüququ dəyişmədikdə, kapital əməliyyatı kimi uçota alınır. Zərərər defisitli saldo ilə nəticələnsə də, qeyri-nəzarət iştirak payına aid edilir.

Qrup törəmə müəssisə üzrə nəzarəti itirdikdə, o, törəmə müəssisənin aktivləri (o cümlədən qudvil) və öhdəlikləri, qeyri-nəzarət paylarının balans dəyəri, kapitalda qeydə alınmış ümumi məzənnə fərqlərini uçotdan silir; əldə edilmiş kompensasiyanın ədalətli dəyərini, saxlanılan investisiyanın ədalətli dəyərini və mənfəət və ya zərərdə hər hansı əlavəni və ya defisiti tanıyır və əvvəl digər məcmu gəlirdə tanınmış komponentlərdə əsas şirkətin payını mənfəətə və ya zərəre yenidən təsnif edir.

Müəssisələrin birləşməsi

Müəssisələrin birləşməsi satın alma metodunu tətbiq etməklə uçota alınır. Satın alınan dəyər alış tarixində ədalətli dəyərle ölçülən köçürülmüş kompensasiyanın və satın alınan müəssisədə qeyri-nəzarət payının cəmi kimi ölçülür. Müəssisələrin birləşməsi üçün satın alan müəssisə satın alınan müəssisədə qeyri-nəzarət iştirak payını ya ədalətli dəyərle, yaxud da satın alınan müəssisənin müəyyən edilə bilən xalis aktivlərindəki payına proporsional olaraq qiymətləndirir. Çəkilməmiş satın alma məsrəfləri xərclərə silinir.

Qrup hər hansı müəssisəni satın aldıqda, münasib təsnifləşdirmə və təyin etmə məqsədilə maliyyə aktivlərini və öhdəliklərini müqavilə şərtləri, iqtisadi şərtlər, alış tarixində mövcud olan digər uyğun şərtlər əsasında qiymətləndirməlidir. Buna satın alınan müəssisə tərəfindən əlaqədar törəmə alətlərin əsas müqavilədə ayrılması da aid edilir.

Müəssisələr mərhələlərlə birləşdiriləndə əvvəllər mövcud olan iştirak payı alış tarixində ədalətli dəyərle yenidən ölçülür və nəticədə yaranan gəlir və ya zərər müvafiq olaraq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Alıcı müəssisə tərəfindən köçürülməli olan hər hansı şərti kompensasiya alış tarixində ədalətli dəyərle tanınır. Aktiv və ya öhdəlik hesab edilən şərti kompensasiya ədalətli dəyərdəki sonrakı dəyişikliklər 9 sayılı MHBS-yə uyğun olaraq mənfəət və ya zərərin tərkibində, yaxud da digər məcmu gəlirdə dəyişiklik kimi tanınır. Şərti kompensasiya kapital kimi təsnif edildikdə, yekun olaraq kapitalın tərkibində hesablaşma aparılana qədər yenidən ölçülür.

Qudvil ilk əvvəl köçürülmüş kompensasiyanın alınmış xalis müəyyən edilə bilən aktivlərdən və qəbul edilmiş öhdəliklərdən artıq qalıq olan maya dəyəri ilə qiymətləndirilir. Bu kompensasiya alınmış törəmə müəssisənin xalis aktivlərinin ədalətli dəyərindən azdırsa, fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

İlkin tanınmadan sonra qudvil yığılmış dəyərsizləşmə zərərərini çıxmaqla maya dəyəri ilə ölçülür. Dəyərsizləşmə testinin aparılması məqsədilə, müəssisələrin birləşməsi zamanı əldə edilmiş qudvil satın alma tarixindən etibarən Qrupun birləşmədən faydalanması gözlənilən hər bir pul vəsaitlərini yaradan vahidi arasında, həmin vahidlərə satın alınan müəssisənin digər aktiv və öhdəliklərinin aid edilib-edilməməsindən asılı olmayaraq bölüşdürülür. Qudvil pul vəsaitlərini yaradan vahidin bir hissəsini təşkil edirsə və həmin vahidin daxilində əməliyyatın müəyyən hissəsi xaric edilsə, xaric etmədən yaranan mənfəət və ya zərər müəyyən edilərkən xaric edilmiş əməliyyatla bağlı olan qudvil əməliyyatın balans dəyərinə daxil edilir. Bu halda xaric edilən qudvil xaric edilmiş əməliyyatın dəyəri ilə pul vəsaitlərini yaradan vahidin yerdə qalan hissəsinin nisbətində əsasən ölçülür.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Qrup MZƏD və DÜGƏD ilə maliyyə alətlərini hər balans hesabatı tarixində ədalətli dəyərlə ölçür.

Ədalətli dəyər ölçmə tarixində bazar iştirakçıları arasında aparılan müntəzəm əməliyyatlar zamanı aktivin satılmasından alına bilən və ya öhdəliyin köçürülməsinə görə ödənilə bilən məbləğdir. Ədalətli dəyər ölçülərkən aktivin satılması və ya öhdəliyin köçürülməsi əməliyyatının aşağıdakı yerlərdən birində aparılması ehtimal edilir:

- ▶ Aktivin və ya öhdəliyin əsas bazarı; və ya
- ▶ Əsas bazar olmayanda, aktivin və ya öhdəliyin ən əlverişli bazarı.

Qrupun əsas və ya ən əlverişli bazara çıxışı olmalıdır. Aktivin və ya öhdəliyin ədalətli dəyəri bazar iştirakçıları aktivini və ya öhdəliyi qiymətləndirərkən istifadə etdiyi fərziyyələri istifadə etməklə ölçülməlidir və bu zaman ehtimal edilməlidir ki, bazar iştirakçıları öz hərəkətlərində ən yaxşı iqtisadi mənafeələrini güdürlər. Qeyri-maliyyə aktivinin ədalətli dəyəri ölçülərkən bazar iştirakçısının aktivini maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə etməklə və ya həmin aktivini maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə edəcək digər bazar iştirakçısına satmaqla iqtisadi fayda əldə etmək qabiliyyəti nəzərə alınır.

Qrup mövcud şəraitdə münasib olan və ədalətli dəyəri ölçmək üçün kifayət qədər məlumatları olan, müvafiq bazar məlumatlarını maksimal istifadə edən və müşahidə edilməyən məlumatların istifadəsini minimuma endirən qiymətləndirmə üsullarını istifadə edir.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyəri ölçülən və ya təqdim edilən bütün aktivlər və öhdəliklər ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında ədalətli dəyər iyerarxiyasının daxilində aşağıda təsvir olunan kateqoriyalara bölünür:

- ▶ Səviyyə 1 – oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün fəal bazarlarda bazar qiymətləri kvotasiya edilmiş (təshih edilməmiş) qiymətləri mövcud olanlar.
- ▶ Səviyyə 2 – ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları birbaşa və ya dolayısı ilə müşahidə edilən qiymətləndirmə üsulları.
- ▶ Səviyyə 3 – ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları müşahidə edilməyən qiymətləndirmə üsulları.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında dövrü şəkildə tanınan aktivlər və öhdəliklər üçün Qrup hər hesabat dövrünün sonunda kateqoriyalara bölməni yenidən qiymətləndirərək iyerarxiyanın daxilində Səviyyələr arasında köçürmələrin baş verib-vermədiyini müəyyən edir (ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında).

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

İlkin tanıma

Tanıma tarixi

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin bütün müntəzəm alışları və satışları alqı-satqı tarixində, yəni Qrup aktivini və ya öhdəliyi almaq öhdəliyini üzərinə götürdüyü tarixdə tanınır. Müntəzəm alış və ya satış əməliyyatları qanunvericiliklə və ya bazar razılaşmaları ilə ümumi şəkildə müəyyən edilmiş müddət ərzində aktivlərin və öhdəliklərin çatdırılmasını tələb edən maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin alınması və ya satılması deməkdir.

İlkin ölçmə

Maliyyə alətlərinin təsnifatı ilkin tanınmada onların müqavilə şərtlərindən və alətləri idarə etmək üçün biznes modelindən asılıdır. Maliyyə alətləri ilk öncə ədalətli dəyərlə ölçülür və MZƏD ilə tanınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri istisna olmaqla, əməliyyat xərcləri həmin məbləğə əlavə edilir və ya bu məbləğdən çıxılır.

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin ölçmə kateqoriyaları

Qrup bütün maliyyə aktivlərini aktivlərin idarə edilməsi üçün biznes modeli və aktivlərin aşağıdakılardan biri ilə ölçülmüş müqavilə şərtləri əsasında təsnifləşdirir:

- ▶ Amortizasiya edilmiş dəyər;
- ▶ DÜGƏD;
- ▶ MZƏD.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

Qrup törəmə və ticarət portfelini MZƏD ilə təsnif edir və ölçür. Qrup maliyyə alətlərini bu halda MZƏD ilə təyin edə bilər ki, bunu etmək ölçmə və ya tanıma uyğunsuzluqlarını aradan götürmüş və ya əhəmiyyətli dərəcədə azaltmış olsun.

Kredit öhdəlikləri və maliyyə zəmanətləri istisna olmaqla maliyyə öhdəlikləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılanda, törəmə alətlər olanda və ya ədalətli dəyərin təyin edilməsi tətbiq edildə amortizasiya edilmiş dəyər və ya MZƏD ilə ölçülür.

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər, müştərilərə kreditlər, amortizasiya edilmiş dəyərle investisiya qiymətli kağızları

Qrup kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğləri, müştərilərə verilmiş kreditləri və investisiya qiymətli kağızlarını yalnız aşağıdakı hər iki şərt yerinə yetiriləndə amortizasiya edilmiş dəyərle ölçür:

- ▶ Maliyyə aktivləri biznes modeli çərçivəsində müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivləri üzrə müqavilə şərtləri müəyyən olunmuş tarixlərdə qalan əsas məbləğ üzrə yalnız əsas məbləğ və faiz ödənişlərindən (YƏMFÖ) ibarət pul vəsaitlərinin yaranmasına səbəb olur.

Bu şərtlər təfərrüatı ilə aşağıda açıqlanır.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi

Biznes məqsədinə çatmaq üçün Qrup, maliyyə aktivləri qrupunun idarə edilməsini daha yaxşı əks etdirən səviyyədə biznes modelini müəyyən edir.

Qrupun biznes modeli hər bir alət üzrə deyil, ümumi portfeller səviyyəsində qiymətləndirilir və aşağıdakılar da daxil olmaqla müşahidə olunan amillərə əsaslanır:

- ▶ Biznes modelin və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin səmərəliliyi hansı yolla qiymətləndirilir və bu məlumatlar müəssisənin əsas idarə heyətinə necə çatdırılır;
- ▶ Biznes modelin (və həmin biznes model çərçivəsində saxlanılan maliyyə aktivlərinin) səmərəliliyinə təsir edən risklər, xüsusilə də bu risklərin idarə olunması üsulları;
- ▶ Biznesi idarə edən menecerlər necə mükafatlandırılır (məsələn, mükafatın idarə olunan aktivlərin ədalətli dəyərinə, yoxsa müqavilə üzrə alınmış pul vəsaitlərinin hərəkətinə əsaslanması);
- ▶ Satışların gözlənilən tezliyi, dəyəri və vaxtı da Qrupun qiymətləndirməsi üçün vacib amillərdir.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi "ən pis" və ya "stress" kimi ssenariləri nəzərə almadan ağlabatan şəkildə baş verməsi gözlənilən ssenarilərə əsaslanır. İlk tanınmadan sonra pul vəsaitlərinin hərəkəti Qrupun ilkin gözləntilərindən fərqli şəkildə həyata keçirilirsə Qrup həmin biznes modelində saxlanılan qalan maliyyə aktivlərinin təsnifatını dəyişmir, lakin gələcəkdə yeni yaranan və ya yeni alınan maliyyə aktivlərini qiymətləndirərkən belə məlumatları nəzərə alır.

YƏMFÖ testi

Təsnifləşdirmə prosesinin ikinci addımı olaraq Qrup maliyyə aktivinin YƏMFÖ testinə uyğun olub-olmadığını müəyyən etmək üçün müqavilə şərtlərini qiymətləndirir.

Bu testin məqsədləri üçün "Əsas məbləğ" maliyyə aktivinin ilkin tanınma tarixindəki ədalətli dəyəridir və maliyyə aktivinin istifadə müddəti üzrə (məsələn, əsas məbləğ qaytarılanda və ya əlavə/əndirim amortizasiya edildə) dəyişə bilər.

Kredit müqaviləsi daxilində faizin ən əhəmiyyətli elementləri adətən pulun zaman dəyərinə görə kompensasiya və kredit riskidir. YƏMFÖ qiymətləndirməsini həyata keçirmək üçün Qrup mühakimələr yürüdür və maliyyə aktivinin ifadə edildiyi valyuta və faiz dərəcəsinin müəyyən edildiyi müddət kimi müvafiq amilləri nəzərə alır.

Əksinə, əsas kredit müqaviləsi ilə əlaqəsi olmayan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətində minimal səviyyədə daha iri olan risklərə və ya dəyişkənliyə səbəb olan müqavilə şərtləri yalnız əsas məbləğin və faizin ödənişi olan müqavilə pul vəsaitlərinin hərəkətini yaratmır. Belə hallarda maliyyə aktivləri MZƏD ilə ölçülməlidir.

DÜGƏD ilə borc alətləri

Qrup aşağıdakı şərtlərin hər ikisi yerinə yetirilərsə, borc alətlərini DÜGƏD ilə ölçür:

- ▶ Alət biznes modeli çərçivəsində həm müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq, həm də maliyyə aktivini satmaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivləri üzrə müqavilə şərtləri YƏMFÖ testinə uyğundur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

DÜGƏD ilə borc alətləri sonradan ədalətli dəyərle ölçülür, tanınmış ədalətli dəyərde dəyişikliklərə görə yaranan gəlir və zərər isə DÜG-də tanınır. Faiz gəlirləri və məzənnə fərqi gəlir və zərər mənfəət və ya zərərde amortizasiya edilmiş dəyərde ölçülmüş maliyyə aktivləri ilə eyni qaydada tanınır. Tanınması dayandırılarda əvvəllər DÜG-də tanınmış məcmu gəlir və ya zərər DÜG-dən mənfəət və ya zərərə yenidən təsnif edilir.

DÜGƏD ilə ölçülmüş borc qiymətli kağızları üzrə GKZ konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda həmin maliyyə aktivlərinin balans dəyərini azaltmır, bunlar ədalətli dəyər qalır. Əksinə, DÜG-də yığılmış dəyərsizləşmə məbləği kimi aktivlər amortizasiya edilmiş dəyərde ölçülərdi yarana biləcək ehtiyata bərabər məbləğ mənfəət və ya zərərde müvafiq xərc yaradılmaqla tanınır. DÜG-də tanınmış yığılmış zərər aktivin tanınması dayandırılarda mənfəət və zərərə aid edilir.

DÜGƏD ilə kapital alətləri

İlkin tanınmada Qrup bəzi hallarda 32 sayılı "Maliyyə alətləri: Təqdimatı" adlı MUBS əsasında kapital tərifinə uyğun olan bəzi kapital investisiyalarını ticarət üçün saxlanılan alətlər kimi deyil, DÜGƏD ilə kapital alətləri kimi təsnif etmək üçün yekun seçim edir. Belə təsnifat alətlər üzrə fərdi şəkildə müəyyən edilir.

Bu kapital alətləri üzrə gəlir və zərər heç zaman mənfəət və ya zərərə yenidən təsnifləşdirilmir. Ödəmə hüququ müəyyən ediləndə, dividendlər mənfəət və ya zərərde digər gəlir kimi tanınır, lakin Qrup alətin dəyərinin bir hissəsinin qaytarılması olan belə daxilolmalardan faydalanırsa, bu halda belə gəlirlər DÜG-də tanınır. DÜGƏD ilə kapital alətləri üzrə dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi apanlmır. Bu alətlər silinəndə, yığılmış yenidən qiymətləndirmə ehtiyatı bölüşdürülməmiş mənfəətə köçürülür.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və istifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər

Qrup maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəliklərini təqdim edir. Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq maliyyə hesabatlarında alınmış müqaviləyə bərabər olan ədalətli dəyərle tanınır. İlkin tanınmadan sonra Qrupun hər bir zəmanət üzrə öhdəliyi konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınmış məcmu amortizasiya çıxılmaqla ilkin olaraq tanınmış və GKZ ehtiyatı məbləğlərindən daha yuxarı olanı ilə ölçülür.

İstifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər və akkreditivlər kimi öhdəliklər öhdəliyin müddəti ərzində Qrupun əvvəlcədən müəyyən edilmiş şərtlərlə müştəriyə kredit təqdim etməsini nəzərdə tutur. Maliyyə zəmanəti haqqında müqavilələrlə eyni qaydada bu müqavilələr GKZ tələblərinin əhatə dairəsinə daxildir.

Qrup bəzən bazar faiz dərəcələrindən aşağıda dərəcə ilə kredit öhdəlikləri verir. Belə öhdəliklər ilkin olaraq ədalətli dəyərde tanınır və sonradan daha yüksək GKZ ehtiyatı məbləği və ya tanınmış gəlirin məcmu gəlir məbləğini çıxmaqla ilkin olaraq tanınmış məbləğlə tanınır.

İcra zəmanətləri

İcra zəmanətləri digər tərəf müqavilə öhdəliyini yerinə yetirməyəndə kompensasiyanın ödənilməsini nəzərdə tutan müqavilələrdir. İcra zəmanətləri kredit riskini ötürmür. İcra zəmanəti müqavilələri üzrə risk digər tərəflə müqavilə öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi təhlükəsindən ibarətdir. İcra zəmanətləri üçün ehtiyat 9 sayılı MHBS-yə uyğun olaraq ölçülür.

Maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin yenidən təsnif edilməsi

Qrup maliyyə aktivlərini idarə etmək üçün biznes modelini dəyişdiyi müstəsna hallar istisna olmaqla, Qrup maliyyə aktivlərini ilkin tanınmadan sonra yenidən təsnif etmir. Maliyyə öhdəlikləri heç zaman yenidən təsnif edilmir. Qrup 2021-ci və 2020-ci illərdə heç bir maliyyə aktivini və ya maliyyə öhdəliyini yenidən təsnif etməmişdir.

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə kassada olan pul vəsaitləri, ARMB, GMB və TRMB-dən alınacaq məbləğlər (məcburi ehtiyatları çıxmaqla) və tələb əsasında və ya verildiyi tarixdən etibarən 3 ayadək müddət ərzində ödənilməli olan və müqavilə yüklüliyündən azad olan kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər daxildir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

"Repo" və əks "repo" razılaşmaları və qiymətli kağızların borc verilməsi

Qiymətli kağızların satılması və geri alınması razılaşmaları ("repo" razılaşmaları) təminatlı maliyyələşdirmə əməliyyatları kimi əks etdirilir. "Repo" razılaşmaları əsasında satılmış qiymətli kağızlar konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilir. Tərəf-müqabil müqavilə şərtlərindən və ya qəbul edilmiş təcrübədən irəli gələrək həmin qiymətli kağızların satılması və ya yenidən girov qoyulması hüququna malik olduqda, "repo" razılaşmaları əsasında girov qoyulan qiymətli kağızlar kimi yenidən təsnif edilir.

Müvafiq öhdəliklər kredit təşkilatlarına və ya müştərilər qarşısında öhdəliklərin tərkibində təqdim olunur. Geri satılma (əks "repo") razılaşmaları əsasında alınmış qiymətli kağızlar konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda, müqavilə şərtlərindən asılı olaraq, pul vəsaitləri və ya pul vəsaitlərinin ekvivalentləri və ya investisiya qiymətli kağızları kimi əks etdirilir. Satış qiyməti ilə geri alış qiyməti arasında fərq faiz hesab olunur və təsirli gəlirlilik metodundan istifadə etməklə "repo" razılaşmalarının müddəti ərzində hesablanır.

Tərəfdaşlara verilmiş qiymətli kağızlar konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilir. Borc götürülmüş qiymətli kağızlar konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin qiymətli kağızlar üçüncü tərəflərə satılanda alış və satış konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda ticarət qiymətli kağızları üzrə zərərləri çıxmaqla gəlirlərin tərkibində əks etdirilir. Onların qaytarılması öhdəliyi ədalətli dəyərle ticarət öhdəlikləri kimi əks etdirilir.

Törəmə maliyyə alətləri

Adi fəaliyyətində Qrup müxtəlif törəmə maliyyə alətlərindən, o cümlədən xarici valyuta ilə forward, svop və opsiya alətlərindən istifadə edir. Belə maliyyə aktivləri ticarət məqsədləri üçün saxlanılır və ədalətli dəyərle əks etdirilir. Ədalətli dəyər bazar kotirovkaları və ya cari bazarı, müvafiq alətin müqavilə qiymətlərini və ya digər amilləri nəzərdə tutan qiymətləndirmə modelləri əsasında müəyyən edilir. Müsbət ədalətli dəyəri olan törəmə alətlər aktivlərin tərkibində, mənfəət ədalətli dəyərli olanlar isə öhdəliklərin tərkibində əks etdirilir.

Bu alətlərdən yaranan gəlir və zərərlər konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərərlər haqqında hesabatda, alətin xüsusiyyətindən asılı olaraq, MZƏD ilə maliyyə alətlərindən və ya xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xalis gəlirlər/ (zərərlər) kimi əks etdirilir.

Asılı törəmə alət, birləşmiş alətin pul vəsaitləri hərəkətlərinin bir hissəsinin muxtar törəmə alətə oxşar şəkildə dəyişməsi ilə nəticələnən törəmə olmayan əsas aləti də özünə daxil edən hibrid müqavilənin tərkib hissəsidir. Asılı törəmə alət əks təqdirdə müqaviləyə əsasən tələb edilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin bir hissəsi və ya hamısının təyin edilmiş faiz dərəcəsinə, maliyyə alətinin qiymətinə, əmtəə qiymətinə, xarici valyuta məzənnəsinə, qiymət və ya dərəcələr indeksinə, kredit reytinginə və ya kredit indeksinə və ya digər dəyişənə uyğun olaraq düzəliş edilməsinə səbəb olur, bir şərtlə ki, qeyri-maliyyə dəyişəni halında dəyişən müqavilə tərəfinə xas deyildir. Maliyyə alətinə əlavə edilmiş, lakin müqaviləyə əsasən həmin alətdən asılı olmadan köçürülə bilən və ya sövdələşmə üzrə fərqli qarşı tərəfə malik olan törəmə alət asılı törəmə alət deyil, fərdi maliyyə alətidir.

Öhdəliklər və qeyri-maliyyə əsas müqavilələrdən asılı olan törəmə alətlər ayrıca törəmə alətlər kimi uçota alınır və törəmə alət anlayışına uyğun gələndə (yuxarıda müəyyən edildiyi kimi), iqtisadi xüsusiyyətləri və riskləri əsas müqavilənin xüsusiyyət və riskləri ilə sıx əlaqəli olmayanda və əsas müqavilənin özü ticarət üçün saxlanılmayanda və ya MZƏD ilə təyin edilməyəndə ədalətli dəyərle tanınırdı. Əsas alətdən ayrılan asılı törəmə alətlər ticarət portfelində ədalətli dəyərle əks etdirilirdi, ədalətli dəyərde dəyişikliklər isə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınırdı.

Maliyyə aktivləri biznes model və YƏMFÖ qiymətləndirmələri əsasında təsnifləşdirilir.

Borc öhdəlikləri

Buraxılmış maliyyə alətləri və ya onların komponentləri o halda öhdəlik kimi təsnif edilir ki, müqavilə razılaşmasının mahiyyəti Qrupun üzünə aşağıdakı öhdəliklərdən binnin qoyulması ilə nəticələnsin: sahibə pul vəsaitləri və ya digər maliyyə aktivini çatdırmaq və ya öhdəliyi müəyyən məbləğdə pul vəsaitinin və ya digər maliyyə aktivinin müəyyən sayda xüsusi kapital alətlərinə mübadilə etməkdən fərqli olan yolla ödəmək. Belə alətlərə banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər, digər borc öhdəlikləri, buraxılmış borc qiymətli kağızları, subordinasiyalı borclar və müştərilər qarşısında öhdəliklər daxildir. İkinci tanımadan sonra borclar amortizasiya olunmuş dəyərle, effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ölçülür. Gəlir və zərərlər mənfəət və ya zərərdə borc öhdəlikləri silindikdə, eləcə də amortizasiyanın hesablanması prosesində əks etdirilir.

Qrup öz borcunu satın alırsa, həmin borc maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan çıxarılır və öhdəliyin balans dəyəri ilə ödənilmiş vəsait arasındakı fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

İcarələr

i. Qrup icarəçi qismində

Qrup, qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarəsi istisna olmaqla, bütün icarələr üçün vahid tanınma və ölçmə yanaşmasını tətbiq edir. Qrup icarə ödənişlərini etmək üçün icarə öhdəliklərini və əsas aktivləri istifadə etmək hüququnu təqdim edən istifadə hüququ olan aktivləri tanıyır.

İstifadə hüququ olan aktivlər

Qrup istifadə hüququ olan aktivləri icarənin başlanma tarixində (yəni əsas aktiv istifadə üçün mövcud olduğu tarixdə) tanıyır. İstifadə hüququ olan aktivlər yığılmış köhnəmə və dəyərsizləşmə zərərlerini çıxmaqla və icarə öhdəliklərinin hər hansı yenidən ölçülməsi üzrə düzəliş etməklə maya dəyəri ilə ölçülür. İstifadə hüququ olan aktivlərin maya dəyərinə tanınmış icarə öhdəliklərinin məbləği, çəkilən ilkin birbaşa xərclər və icarə üzrə alınmış hər hansı güzəştlər çıxıldıqdan sonra icarə müddətinin başlanğıc tarixində və ya ondan əvvəl edilmiş hər hansı icarə ödənişləri daxildir. İcarə müddətinin sonunda mülkiyyət hüququnun Qrupa keçəcəyi haqqında kifayət qədər əminlik olmadığı təqdirdə, tanınmış istifadə hüququ olan aktivlər ehtimal edilən istifadə müddəti və icarə müddətindən daha qısa olanı üzrə düz xətt üsulu ilə amortizasiya edilir. İstifadə hüququ olan aktivlər üzrə dəyərsizləşmə hesablanır.

İcarə öhdəlikləri

İcarənin başlanma tarixində, Qrup icarə müddəti ərzində ediləcək icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə ölçülmüş icarə öhdəliklərini tanıyır. İcarə ödənişlərinə icarə güzəştləri üzrə alınacaq məbləğlər çıxılmaqla sabit ödənişlər (o cümlədən mahiyyətə sabit ödənişlər), indeks və ya dərəcələrdən asılı olan dəyişən icarə ödənişləri və zəmanətli son qalıq dəyəri üzrə icarəçi tərəfindən ödənilməsi gözlənilən məbləğlər daxildir. İcarə ödənişlərinə həmçinin Qrup tərəfindən gerçəkləşdirilməsi əsaslı şəkildə yəqin olduğu halda alış hüququnun gerçəkləşdirildiyi qiymət və icarə müddəti ərzində Qrup icarəni ləğv etmə hüququnu gerçəkləşdirsə, icarənin ləğv edilməsi ilə bağlı cərimə ödənişləri daxildir. İndeks və ya dərəcələrdən asılı olmayan dəyişən icarə ödənişləri ödənişin həyata keçirilməsi ilə nəticələnən hal və ya şəraitin baş verdiyi dövrdə xərc kimi tanınır.

İcarə ödənişlərinin cari dəyərini hesablayarkən, icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinin dərhal müəyyən edilməsi mümkün olmadığı təqdirdə Qrup icarənin başlanma tarixinə olan marjinal faiz dərəcəsini istifadə edir. Başlanma tarixindən sonra, icarə öhdəliklərinin məbləği faizin artımını əks etdirmək üçün artırılır və edilmiş icarə ödənişləri üçün azaldılır. Bundan əlavə, modifikasiya, icarə müddətində dəyişiklik, mahiyyətə sabit icarə ödənişlərində dəyişiklik və ya əsas aktivin alınması üzrə qiymətləndirmədə dəyişiklik baş verdikdə icarə öhdəliklərinin balans dəyəri yenidən ölçülür.

Qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarələri

Qrup qısamüddətli icarənin tanınması üzrə istisnayı qısamüddətli icarələrə tətbiq edir (yəni başlanğıc tarixində icarə müddəti 12 aydan çox olmayan və alış opsiyonunu daxil etməyən icarələr). Qrup həmçinin azdəyərli aktivlərin tanınması üzrə istisnayı azdəyərli hesab edilən (yəni 5,000 ABŞ dollarından az) ofis avadanlığının icarəsinə tətbiq edir. Qısamüddətli icarələr üzrə icarə ödənişləri və azdəyərli aktivlərin icarələri icarə müddəti ərzində düz xətt üsulu ilə xərc kimi tanınır.

ii. Maliyyə – Qrup icarədar qismində

Qrup icarə üzrə alınacaq məbləğləri icarə müddətinin başlaması tarixindən etibarən icarəyə xalis investisiya bərabər dəyərlə tanıyır. Maliyyə gəliri qalıq xalis investisiya üzrə sabit dövrü gəlirlilik normasını əks etdirən sxemə əsaslanır. İlkin birbaşa xərclər icarə üzrə alınacaq məbləğlərin ilkin ölçülməsinə daxil edilir.

Maliyyə alətlərinin qarşılıqlı əvəzləşdirilməsi

Qrup maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin tanınmış məbləğlərini qarşılıqlı əvəz etmək üçün qanuni hüquqa malik olduğu və ya hesablaşmanı əvəzləşdirmə əsasında həyata keçirmək, ya da eyni vaxtda aktiv reallaşdırmaq və öhdəliyi yerinə yetirmək niyyəti olduğu halda, qarşılıqlı əvəzləşdirir və konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda xalis məbləğ kimi təqdim edir. Əvəzləşdirmə hüququ gələcək hadisədən asılı olmamalıdır və bütün aşağıdakı hallarda qanuni hüquqa malik olmalıdır:

- ▶ Biznesin adi gedisində;
- ▶ Öhdəliklər yerinə yetirilmədikdə; və
- ▶ Müəssisə və bütün qarşı-tərəflər iflasa uğradıqda və ya müflisləşdikdə.

Adətən, bu şərtlərə qarşılıqlı əvəzləşdirmə haqqında əsas razılaşmalarda rast gəlinmir və əlaqəli aktiv və öhdəliklər konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ümumi şəkildə təqdim edilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Restrukturizasiya edilmiş kreditlər

İmkan dairəsində Qrup girova yiyələnmək əvəzinə kredit şərtlərini dəyişdirməyə çalışır. Buna müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniş müddətlərinin uzadılması və yeni kredit şərtlərinin razılaşdırılması daxildir.

Qrup maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyersizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni kredit AYKD-yə aid edilmədikdə yeni tanınmış kreditlər GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir. Dəyersizləşən kreditlərin restrukturizasiyası maliyyə alətinin tanınmasının dayandırılması ilə nəticələnir. Müştəriyə verilən kreditin tanınmasının dayandırılması baxımından qiymətləndirmə apararkən Qrup aşağıdakı amilləri nəzərə alır:

- ▶ Kreditin valyutasında dəyişiklik;
- ▶ Qarşı-tərəfin dəyişməsi;
- ▶ Dəyişiklik nəticəsində alət artıq YƏMFÖ meyarına uyğun olmayanda.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnirsə, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İkinci EFD (effektiv faiz dərəcəsi) ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Qrup, dəyersizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda EFD istifadə etməklə hesablanmış faiz gəlirinin tərkibində təqdim edilmiş dəyişiklikdən irəli gələn gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması

Maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivləri (və ya müvafiq hallarda maliyyə aktivinin bir hissəsi və ya analoji maliyyə aktivləri qrupunun bir hissəsi) aşağıdakı hallarda uçotdan çıxarılır:

- ▶ Aktivdən pul vəsaitlərini əldə etmək hüquqlarının müddəti başa çatmışdır;
- ▶ Qrup özünün aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarını üçüncü tərəfə köçürmüş və ya üzərinə aktivdən pul vəsaitlərini "tranzit" razılaşması əsasında tam məbləğdə və çox yubanmadan ödəmək öhdəliyini götürmüşdür; və
- ▶ Qrup: (a) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini köçürmüş və ya (b) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini nə köçürmüş, nə də özündə saxlamış, lakin aktiv üzrə nəzarət hüququnu köçürmüşdür.

Qrup aktivdən pul vəsaitləri hərəkətini almaq hüququnu köçürmüş və aktiv üzrə risk və səmərələrin əksəriyyətini nə köçürməmiş, nə onları özündə saxlamamış, nə də aktiv üzrə nəzarət hüququnu köçürməmişdirsə, aktiv, Qrupun həmin aktivdə davam edən iştirakı müqabilində əks etdirilir. Köçürülmüş aktiv üzrə zamanət formasında aktivdə iştirakın davam etməsi aktivin ilkin balans dəyəri ilə Qrupdan tələb oluna biləcək maksimal ödəniş məbləğindən az olanı ilə ölçülür.

Aktivdə iştirak, köçürülmüş aktiv üzrə yazılı və/və ya satın alınmış opsiya (o cümlədən nağd hesablaşma əsaslı opsiya və ya analoji alət) formasında davam edirsə, Qrupun davam edən iştirakının həddi köçürülən aktivin Qrup tərəfindən geri alınacaq dəyərində bərabərdir. Lakin ədalətli dəyərle qiymətləndirilən aktiv üzrə yazılı "put" opsiyonu (o cümlədən nağd hesablaşma əsaslı opsiya və ya analoji alət) istisna təşkil edir və bu halda Qrupun davam edən iştirakının həddi, köçürülən aktivin ədalətli dəyəri və opsiyonun icra qiymətindən az olanı ilə məhdudlaşır.

Silinmə

Maliyyə aktivləri yalnız Qrup bərpanı dayandırdıqda tam və ya qismən silinir. Silinəcək məbləğ yığılmış kredit ehtiyatından böyükdürsə, fərq ilk öncə ehtiyata əlavə kimi tanınır, sonra isə ümumi balans dəyərinə aid edilir. Sonrakı bərpalar kredit zərəri üzrə xərcin azaldılmasına gətirib çıxarır. Silinmə tanınmanın dayandırılmasının bir növüdür.

Maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəliyi müvafiq öhdəlik icra edildikdə, ləğv edildikdə və ya vaxtı başa çatdıqda uçotdan çıxarılır.

Mövcud olan bir maliyyə öhdəliyi eyni kreditor qarşısında tam fərqli şərtlərlə digəri ilə əvəz edildikdə və ya mövcud öhdəliyin şərtlərinə əhəmiyyətli düzəlişlər edildikdə, belə əvəz etmə və ya düzəliş ilkin öhdəliyin tanınmasının dayandırılmasını və yeni öhdəliyin tanınmasını tələb edir və müvafiq balans dəyərlərindəki fərqlər mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Vergilər

Cari mənfəət vergisi xərci Azərbaycan Respublikasının və Qrupun ofis və filialları olan və törəmə müəssisələri yerləşən ölkələrin qanunları əsasında hesablanır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri öhdəlik metodundan istifadə etməklə müvəqqəti fərqlər üzrə hesablanır. Təxirə salınmış mənfəət şirkətlərin birləşməsi olmayan əməliyyat zamanı qüvvədə və ya aktiv və ya öhdəliyin ilkin tanınmasından irəli gəlməyində və əməliyyat zamanı nə uçot mənfəətinə, nə də vergiyə cəlb edilən mənfəətə və ya zərərə təsir göstərmədiyi hallarda, təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivlərinin və öhdəliklərinin vergi bazası və onların maliyyə hesabatları məqsədləri üçün balans dəyərləri arasında bütün müvəqqəti fərqlər üzrə müəyyən edilir.

Təxirə salınmış vergi aktivləri yalnız bu dərəcədə müəyyən edilir ki, çıxılan müvəqqəti fərqlərin istifadə edilə bilməsi üçün vergiyə cəlb edilən mənfəətin mövcud olması ehtimalı olsun. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri, hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya əsas etibarilə qüvvədə olan vergi dərəcələri və vergi qanunları əsasında aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklərin yerinə yetirildiyi müddətdə tətbiq edilən vergi dərəcələri ilə ölçülür.

Bundan əlavə, Azərbaycanda Qrupun fəaliyyəti ilə bağlı müxtəlif əməliyyat vergiləri tətbiq edilir. Bu vergilər ümumi və inzibati xərclərin tərkibinə daxil edilir.

Cari və təxirə salınmış vergi mənfəət və ya zərərdə tanınır, lakin cari və təxirə salınmış vergi digər məcmu gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınan maddələrə aidirsə, müvafiq olaraq, digər məcmu gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınır. Cari və təxirə salınmış vergi müəssisələrin birləşməsinin ilkin uçotundan irəli gələndə, vergi nəticəsi müəssisələrin birləşməsinin uçotuna daxil edilir.

Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlar, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yığılmış köhnəlməni və hər hansı tanınmış dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla ilkin dəyəri ilə tanınır. Tanıma meyarına uyğun gələndə, əmlak və avadanlıqların bir hissəsinin evəz etdirilməsi xərcləri yaranan zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Əmlak və avadanlığın balans dəyəri dəyərsizləşmə baxımından balans dəyərinin qaytarılmayacağını göstərən hadisələr baş verəndə və ya şəraitlər dəyişəndə yenidən qiymətləndirilir.

Aktiv istifadə edilmək üçün hazır və mövcud olduğu andan bu aktiv, o cümlədən tamamlanmamış tikinti üzrə köhnəlmə hesablanmağa başlayır. Köhnəlmə aktivlərin balans dəyərlərini aşağıda göstərilən proqnozlaşdırılan istifadə müddətləri üzrə bərabər hissələrə bölməklə hesablanır:

	İllər
Binalar	20-50
Mebel və avadanlıq	4-10
Kompüterlər və digər avadanlıq	3-10
Nəqliyyat vasitələri	4-5
Digər avadanlıq	3-15
İcarəyə alınmış aktivlərin əsaslı təmiri	2-7

Aktivlərin qalıq dəyərləri, istifadə müddətləri və metodlar yenidən baxılaraq, hər maliyyə ilinin sonunda lazım olduqca yeniləşdirilir.

Təmir və rekonstruksiya xərcləri çəkildikcə xərclərə aid edilir və kapitallaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, ümumi və inzibati xərclərə daxil edilir.

İnvestisiya əmlakı

Saxlanılan investisiya əmlakı icarə gəlirinin əldə edilməsi və ya kapitalın artırılması üçün saxlanılan və Qrup tərəfindən fəaliyyətinin adi gedişində satılmaq üçün istifadə edilməyən və ya saxlanılmayan istifadə müddəti 50 ilədək olan torpaq və bina və ya binanın bir hissəsidir. Gələcəkdə investisiya əmlakı kimi istifadə edilmək üçün tikilmiş və ya inkişaf etdirilmiş və ya yenidən inkişaf etdirilmiş əmlak da investisiya əmlakı kimi təsnif edilir.

İnvestisiya əmlakı ilk olaraq əməliyyat xərclərini də nəzərə almaqla maya dəyəri ilə tanınır və sonradan yığılmış köhnəlmə və yığılmış amortizasiya zərərini çıxmaqla maya dəyəri ilə uçota alınır. Məlumatların açıqlanması məqsədilə investisiya əmlakı hesabat dövrünün sonunda bazar vəziyyətini əks etdirən ədalətli dəyərlə yenidən ölçülür. Qrupun investisiya əmlakının ədalətli dəyəri müxtəlif mənbələr, o cümlədən tanınmış və münasib peşəkar ixtisası olan, analoji yer və kateqoriyadan olan əmlakın qiymətləndirilməsində son vaxtlar təcrübə toplamış müstəqil qiymətləndiricilərin hesabatları əsasında müəyyən edilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

İnvestisiya əmlakı (davamı)

Əldə edilmiş icarə gəliri maliyyə nəticələri haqqında hesabatda qeyri-bank əməliyyatlarından yaranan gəlirin tərkibində göstərilir. İnvestisiya əmlakının ədalətli dəyərində dəyişikliklərdən irəli gələn gəlir və zərərər konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda uçota alınır və qeyri-bank əməliyyatlarından yaranan gəlirin və ya xərclərin tərkibində təqdim edilir.

Sonrakı xərclər yalnız onlarla bağlı gələcək iqtisadi faydaların Qrupa daxil olması ehtimal ediləndə və xərclər etibarlı şəkildə ölçülə biləndə kapitalla yönəldilir. Bütün digər təmir və texniki xidmət xərcləri çəkildikcə xərclərə silinir. İnvestisiya əmlakından mülkiyyətçi istifadə edərsə, bu əmlak bina və avadanlıqlara yenidən təsnif edilir və onun yenidən təsnifləşdirmə tarixinə balans dəyəri sonradan amortizasiya ediləcək ehtimal edilən dəyərə çevrilir.

Mülkiyyətə alınmış girovlar

Mülkiyyətə alınmış girovlar Qrupun vaxtı keçmiş kreditlərin ödənilməsi zamanı əldə etdiyi qeyri-maliyyə aktivlərini əks etdirir. Bu aktivlər ilkin olaraq satın alındığı zaman ilkin dəyərle tanınır və digər aktivlərə daxil edilir. Məhkəmə qərarı ilə alındıqdan sonra girov əqlabatən müddət ərzində satılmaq üçün ilkin dəyər və xalis satış dəyəri arasında daha aşağı olanı ilə saxlanılır. Qrup mütəmadi olaraq satışın mümkünlüyünü və qiyməti nəzərdən keçirir və ilkin dəyər xalis satış dəyərindən artıq olduğu hallarda balansla düzəlişlər edir.

Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər daxili yaradılmış rəqəmsal məhsullar, bank lisenziyası, digər lisenziyalar və kompüter proqramlarından ibarətdir.

Kapitalizasiya meyarı qarşılananda qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiyanı və dəyərsizləşmə ehtiyatını çıxmaqla ilkin tanınma zamanı ilkin dəyərle tanınır. Şirkətlərin birləşməsi çərçivəsində alınmış qeyri-maddi aktivlərin ilkin dəyəri tanınma tarixinə ədalətli dəyərə bərabərdir. Müəssisə daxilində yaradılan və hesabat tarixinə tamamlanmamış, lakin kapitallaşdırma meyarlarına cavab verən aktivlər "Tamamlanmamış qeyri-maddi aktivlər" kimi tanınır. Qrup, aktivin yaradılması prosesini tədqiqat və hazırlanma mərhələlərinə bölmə, bundan sonra müəssisə daxilində yaradılan məhsulların ilkin dəyəri kapitallaşdırılır. Yalnız texniki mümkünlüyünün nümayiş etdirilməsi, rəhbərlik tərəfindən əvvəlcədən nəzərdə tutulmuş səmərəlilik və gələcək pul faydalarının təqdim edilməsi kimi müəyyən xüsusi meyarlara cavab verən müəssisə daxilində yaradılan aktivin hazırlanma xərcləri kapitallaşdırılır.

İlkin tanımadan sonra qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiya və yığılmış dəyərsizləşmə zərərərini çıxmaqla ilkin dəyərle əks etdirilir.

Əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri qeyri-müəyyən kimi qiymətləndirilmişdir. Müəyyən istifadə müddəti olan əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya 10 ilədək olan faydalı iqtisadi istifadə müddətləri ərzində hesablanır. Rəqəmsal məhsullar üçün amortizasiya müddəti ilkin olaraq 5-10 il müddətində müəyyən edilir, hər ilin sonunda qalan müddətin növbəti yenidən qiymətləndirilməsi aparılır. Müəssisə daxilində yaradılan rəqəmsal məhsulların amortizasiyası, aktiv rəhbərliyin nəzərdə tutulduğu qaydada fəaliyyət göstərmək üçün tələb olunan şəraitdə istifadəyə verildikdə başlayır.

Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya hesablanmır və onlar ən azından hər maliyyə ilinin sonunda qeyri-maddi aktivin dəyərsizləşmə biləcəyinin əlamətləri olanda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirilir.

Ehtiyatlar

Qrup ehtiyatları keçmiş hadisənin nəticəsi olan cari (hüquqi və ya konstruktiv) öhdəliyə sahib olduqda, öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi səmərələri təcassüm etdirən resursların xaric olmasının tələb olunacağını ehtimal etdikdə və öhdəliyin məbləğini etibarlı qiymətləndirə biləndə tanıyır.

Pensiya təminatı və işçilərə digər ödənişlər üzrə öhdəliklər

Qrupun işə götürənin cari ödəmələrinin işçilərə ümumi əmək haqqı ödənişlərinin müəyyən faizi kimi hesablanması nəzərdə tutan Azərbaycan Respublikasının dövlət pensiya təminatı sistemindən əlavə hər hansı fərdi pensiya təminatı sistemine malik deyildir. Bu xərclər müvafiq əmək haqqının aid olduğu hesabat dövründə əks etdirilir. Bundan əlavə, Qrup əmək münasibətləri başa çatdıqdan sonra işçilərə əhəmiyyətli ödənişlər aparmalı deyildir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Səhmdar kapitalı

Səhmdar kapitalı

Adi səhmlər və ixtiyarlı dividendlərlə geri alınmayan imtiyazlı səhmlər səhmdar kapitalı kimi təsnif edilir. Şirkətlərin birləşməsi istisna olmaqla, yeni səhmlərin buraxılması ilə birbaşa bağlı olaraq üçüncü tərəflərə ödənişlərə çəkilən xərclər kapitalın tərkibində həmin emissiya nəticəsində əldə edilmiş məbləğin azalması kimi əks etdirilir. Əldə edilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləği əlavə kapital kimi əks etdirilir.

Dividendlər

Dividendlər, yalnız hesabat tarixindən gec olmayaraq elan edildiyi halda, öhdəlik kimi əks etdirilir və hesabat tarixinə kapitalın məbləğindən çıxılır. Dividendlər haqqında məlumat hesabat tarixindən əvvəl və eləcə də hesabat tarixindən sonra, lakin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları təsdiq edildikdən əvvəl təklif və ya elan edildikdə açıqlanır.

Şərti aktivlər və öhdəliklər

Şərti öhdəliklər konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onların ödənilməsi üçün ehtiyatların xərclənməsi ehtimalı az olduğu hallar istisna olmaqla, maliyyə hesabatlarında açıqlanır. Şərti aktivlər konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onlarla bağlı iqtisadi faydaların daxil olması ehtimal edildəndə maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

Gəlir və xərclərin tanınması

Gəlir Qrup tərəfindən iqtisadi səmərənin əldə edilməsi ehtimal edildəndə və xərclər etibarlı şəkildə ölçülə biləndə tanınır. Gəlirin və ya xərcin tanınması üçün aşağıdakı xüsusi tanıma meyarları da qarşılanmalıdır.

Faiz və analoji gəlir və xərclər

Qrup amortizasiya hesablanmış dəyər və ya MZƏD ilə ölçülmüş borc maliyyə aktivləri üzrə faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsini maliyyə aktivinin (kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri istisna olmaqla) ümumi balans dəyərinə tətbiq etməklə hesablamalıdır. Effektiv faiz dərəcəsi qiymətləndirilən gələcək pul vəsaitləri ödənişlərini və ya daxilolmalarını maliyyə alətinin ehtimal edilən istifadə müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə aktivinin və ya öhdəliyinin xalis balans dəyərinə diskontlaşdırır. Hesablama zamanı maliyyə aləti üzrə bütün müqavilə şərtləri (misal üçün əvvəlcədən ödəmə imkanı), eləcə də alətlə bilavasitə bağlı olan və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün haqlar və əlavə xərclər nəzərə alınır, lakin gələcək kredit zərərləri nəzərə alınmır. Qrup maliyyə aktivləri və ya öhdəlikləri üzrə ödəniş və daxilolmalara dair qiymətləndirmələrinə yenidən baxdıqda, həmin aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə düzəlişlər edir. Düzəliş edilmiş balans dəyəri ilkin effektiv faiz dərəcəsi əsasında hesablanır və balans dəyərində dəyişiklik faiz gəliri və ya xərci kimi tanınır.

Maliyyə aktivləri kredit üzrə dəyərsizləşmiş olanda Qrup faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsini maliyyə aktivinin xalis amortizasiya edilən dəyərinə tətbiq etməklə hesablayır. Maliyyə aktivləri bərpa olunsaydı və artıq kredit üzrə dəyərsizləşmiş olmasaydı, Qrup faiz gəlirlərinin ümumi əsasla hesablanmasına qayıdacaqdı.

Alınmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) üçün Qrup faiz gəlirini düzəldilmiş EFD hesablamayla və bu dərəcəni aktivin amortizasiya edilən dəyərinə tətbiq etməklə hesablayır. Düzəldilmiş EFD ilkin tanınmada qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti (o cümlədən kredit zərərlərini) AYKD aktivlərinin amortizasiya edilən dəyərinə diskontlaşdırılan faiz dərəcəsidir.

MZƏD ilə bütün maliyyə aktivləri üzrə faiz gəlirləri müqavilədə nəzərdə tutulan faiz dərəcələrini istifadə etməklə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda "Digər faiz gəlirləri"ndə tanınır.

Haqq və komissiya gəliri

Qrup haqq və komissiya gəlirini müştərilərə göstərdiyi müxtəlif xidmətlərdən əldə edir. Komissiya gəliri aşağıdakı iki kateqoriyalara bölünür:

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilən haqlar

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilmiş haqlar həmin müddət üzrə də hesablanır. Bu haqlara zamanətlər və akkreditivlər üzrə komissiya gəliri daxildir. İstifadə edilməsi ehtimal edilən kreditlər üzrə kredit öhdəliyi haqları və kreditlərlə bağlı digər haqlar təxirə salınır (artan xərclərlə birlikdə) və kredit üzrə effektiv faiz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Gəlir və xərclərin tanınması (davamı)

Əməliyyat xidmətlərindən əldə edilən komissiya gəliri

Üçüncü tərəf əməliyyatı üzrə danışıqların aparılması və ya danışıqlarda iştirak – məsələn, Qrupun icra öhdəliyi səhmlərin və ya digər qiymətli kağızların satın alınması razılaşması olanda – müvafiq əməliyyat başa çatanda tanınır. Müəyyən icra öhdəliyi ilə bağlı olan haqlar və ya haqq komponentləri müvafiq meyar yerinə yetiriləndən sonra tanınır. Müqavilə dəyişən ödənişi nəzərdə tutanda haqq və komissiya gəliri yalnız dəyişən ödəniş ilə bağlı qeyri-müəyyənlik sonradan aradan götürüləndə məcmu gəlirlərin məbləğində əhəmiyyətli qaytarmanın baş verməyəcəyi ehtimal edildə tanınmalıdır. Gəlirlər Qrupun ödənişi almaq hüququ yarananda tanınır.

Müştəri loyallığı proqramları

Qrup bir neçə müştəri loyallığı proqramlarını təklif edir. Bu cür proqramların uçot qaydası müəyyən edilmiş müştərinin kim olduğu və Qrupun müqavilə əsasında agent və ya əsas tərəf qismində hərəkət etməsindən asılı olaraq dəyişir.

"Miles & Smiles Frequent Flyer" proqramının şərtləri və bir sıra imtiyazlarını təqdim edən yeni məhsul olan bank kartlarının satışı məqsədilə Qrup, müştəriləri üçün loyallıq proqramını yaratmışdır. Proqrama əsasən, Qrup müəyyən edilmiş sayda mil üzərində nəzarəti əldə edən əsas tərəf olaraq yalnız ehtiyatların dəyərsizləşməsi riskini daşıyır, eləcə də millərin mübadilə dərəcəsini müəyyən edir. Beləliklə, Qrupun vədinin mahiyyəti daha əvvəl aviaşirkətlərdən alınmış müəyyən millərin müştəriyə təqdim edilməsindən ibarət olan icra öhdəliyidir.

Qrup aktiv milləri hər bir hesabat dövründə xidmətlər göstərildikcə istifadə ediləcək materiallar şəklində ehtiyatlar kimi qiymətləndirir və daha aşağı maya dəyəri və xalis realizasiya dəyəri ilə tanıyır.

Bir qayda olaraq, Qrup müştərilər tərəfindən istifadəsi gözlənilən toplanmış millər üçün öhdəliyi tanıyır. Xalların müddəti bitdikdən sonra həmin öhdəlik mənfəət və zərəre geri qaytarılır. Beləliklə, loyallıq proqramından istifadə etməklə xidmətin göstərilməsindən əldə edilən gəlirlər loyallıq üzrə xalların (yeni millərin) istifadə edilməsi üçün öhdəliyə aid edilir və həmin xalların müştərilərin fərdi hava yolu hesablarında toplanmasına, yeni millər üzrə nəzarətin ötürülməsinə qədər təxirə salınır.

Dividend gəliri

Gəlirlər, Qrup ödənişi almaq hüququnu əldə edəndə tanınır.

Xarici valyutanın çevrilməsi

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Qrupun funksional və təqdimat valyutası olan AZN ilə təqdim edilir. Xarici valyutalarla aparılan əməliyyatlar ilk öncə əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesabat tarixinə məzənnədən istifadə etməklə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyutalarla olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün fərqlər cari ilin mənfəətində "Xarici valyutadan xalis xalis gəlirlər/(zərərlər) – Məzənnə fərqi" maddəsi üzrə tanınır. Xarici valyuta ilə olan və ilkin dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr əməliyyat tarixinə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir. Xarici valyuta ilə olan və ədalətli dəyərle qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir. Xarici valyuta ilə əməliyyatın müqavilə məzənnəsi ilə ARMB-nin həmin əməliyyat tarixinə rəsmi məzənnəsi arasında fərqlər xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xərcləri çıxmaqla gəlirlərə daxil edilir.

Qrup bu maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün 31 dekabr 2021-ci və 2020-ci il tarixlərinə olan aşağıdakı rəsmi xarici valyuta məzənnələrindən istifadə etmişdir:

	2021	2020
1 ABŞ dolları	AZN 1.7000	AZN 1.7000
1 Avro	AZN 1.9265	AZN 2.0890
1 Gürcüstan laris	AZN 0.5489	AZN 0.5193
1 Türk lirası	AZN 0.1329	AZN 0.2305

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar

Qrupun maliyyə hesabatları buraxıldığı tarixə qədər buraxılmış, lakin qüvvəyə minməmiş yeni və düzəliş edilmiş standartlar və şərtlər aşağıda təqdim olunur. Qrup bu yeni və düzəliş edilmiş standartların və şərtlərin müvafiq olduğu hallarda, onlar qüvvəyə mindikdə qəbul etmək niyyətindədir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar (davamı)

17 sayılı MHBS "Sığorta müqavilələri"

2017-ci ilin may ayında MUBSK tanınma və ölçmə, təqdimat və açıqlanma kimi məsələləri əhatə edən sığorta müqavilələri üzrə ətraflı yeni mühasibat uçotu standartı olan 17 sayılı "Sığorta müqavilələri" adlı MHBS-ni (17 sayılı MHBS) hazırladı. Qüvvəyə mindikdən sonra 17 sayılı MHBS 2005-ci ildə buraxılmış 4 sayılı "Sığorta müqavilələri" adlı MHBS-ni (4 sayılı MHBS) əvəz edəcək. 17 sayılı MHBS bütün növ sığorta müqavilələrinə (yeni, həyat, qeyri-həyat, birbaşa və təkrar sığorta), onları verən müəssisələrin növündən asılı olmayaraq, eləcə də ixtiyari iştirak xüsusiyyətləri olan müəyyən zamanətlərə və maliyyə alətlərinə tətbiq edilir. Əhatə dairəsi ilə bağlı bir neçə istisna tətbiq ediləcək. 17 sayılı MHBS sığorta xüsusiyyətləri olan bank məhsulları üçün yeni uçot tələbləri təqdim edir. Həmin tələblər bank məhsullarının hansı alət və ya komponentlərinin 9 sayılı MHBS və ya 17 sayılı MHBS-nin əhatə dairəsində olacağına müəyyən edilməsinə təsir göstərə bilər.

Kredit kartları və sığorta təminatı təqdim edən oxşar məhsullar: bu məhsulları təqdim edənlərin əksəriyyəti mövcud uçot qaydalarını (9 sayılı MHBS-nin əhatə dairəsində olan maliyyə aləti) tətbiq etməyə davam edəcəklər. 17 sayılı MHBS sığorta müqaviləsi tərifinə uyğun olan kredit kartı müqavilələrini (və kredit və ya ödəniş şərtlərini müəyyən edən digər oxşar müqavilələri) öz əhatə dairəsindən yalnız və yalnız o halda xaric edir ki, müəssisə müştəri ilə müqavilənin qiymətinin müəyyən edilməsində həmin fərdi müştəri ilə bağlı sığorta riskinin qiymətləndirilməsini əks etdirməsin.

Sığorta təminatı kredit kartı üzrə müqavilə şərtlərinin bir hissəsi kimi təqdim edildikdə, emitentə aşağıdakı tələblər tətbiq edilir:

- ▶ Sığorta təminatı komponentinin ayrılması və 17 sayılı MHBS-nin tətbiq edilməsi;
- ▶ Digər komponentlərə digər tətbiq edilən standartların (məs. 9 sayılı MHBS, 15 sayılı "Müştərilərlə müqavilələrdən gəlirlər" adlı MHBS və ya 37 sayılı MUBS "Ehtiyatlar, Şərti öhdəliklər və Şərti Aktivlər") tətbiq edilməsi.

"Sığorta" tərifinə cavab verən, lakin sığorta hadisələri üçün kompensasiyanı sığortalananın müqavilə ilə yaranan öhdəliyini yerinə yetirmək üçün tələb olunan məbləğlə məhdudlaşdıran kredit müqavilələri: Bu cür kreditləri verənlər – məs. ölüm halında istisna ilə verilən kredit – 9 sayılı MHBS və ya 17 sayılı MHBS tətbiq etmək seçimi vardır. Seçim portfel səviyyəsində edilir və geri qaytarılmır.

17 sayılı MHBS 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan hesabat dövrləri üçün qüvvədədir, müqayisəli rəqəmlər tələb olunur. Müəssisə, 17 sayılı MHBS-ni ilk dəfə tətbiq etdiyi tarixdə və ya bu tarixdən əvvəl 9 sayılı MHBS-ni və 15 sayılı MHBS-ni tətbiq etdiyi təqdirdə, erkən tətbiqə icazə verilir.

Qrup hazırda 17 sayılı MHBS-nin qəbul edilməsinin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

1 sayılı MUBS-a düzəlişlər "Öhdəliklərin cari və uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi"

2020-ci ilin yanvar ayında öhdəliklərin cari və uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi üzrə tələbləri müəyyən etmək üçün BMUSK 1 sayılı MUBS-un 69-76 bəndlərinə düzəlişlər dərc etmişdir. Düzəlişlər aşağıdakı məsələlərə aydınlıq gətirir:

- ▶ Hesablaşmanı təxirə salmaq hüququ nəyi nəzərdə tutur;
- ▶ Təxirə salmaq hüququ hesabat dövrünün sonunda mövcud olmalıdır;
- ▶ Təsnifləşdirmə müəssisənin təxirə salmaq hüququndan istifadə etmə ehtimalından təsirlənmir;
- ▶ Yalnız çevrilən öhdəlikdəki əlaqədar törəmə aləti özü-özlüyündə kapital aləti olarsa, öhdəliyin şərtləri təsnifləşdirməyə təsir göstərməyəcək.

Bu düzəlişlər 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir və retrospektiv qaydada tətbiq edilməlidir. Hal-hazırda Qrup düzəlişlərin cari təcrübəyə göstərəcəyi təsirləri və mövcud kredit müqavilələrinin yenidən razılaşdırılması ehtiyacının olub-olmamasını qiymətləndirir.

"Konseptual əsaslara istinad" – 3 sayılı MHBS-yə düzəlişlər

2020-ci ilin may ayında BMUSK, "Müəssisələrin Birləşməsi" adlı 3 sayılı MHBS-yə "Konseptual Əsaslara İstinad" adlı düzəliş qəbul etmişdir. Düzəlişlər 1989-cu ildə buraxılmış "Maliyyə Hesabatlarının Hazırlanması və Təqdim olunması Prinsipləri"nə istinad, tələbləri əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirmədən, 2018-ci ilin mart ayında buraxılmış "Maliyyə Hesabatlarının Konseptual Əsasları"na istinadla əvəz etmək məqsədini daşıyır. Bundan əlavə, Şura, 37 sayılı MHBS və ya 21 sayılı BMHŞK "Tutumlər" əhatə dairəsində olan öhdəliklər və potensial öhdəliklər üçün (bunlar ayrı-ayrılıqda yerinə yetirilərsə) yaranan potensial "gün 2" gəlir və ya zərərləri ilə bağlı problemdən qaçınmaq üçün 3 sayılı MHBS-nin tanıma prinsipinə istisna əlavə etdi.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühasibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar (davamı)

Eyni zamanda, Şura, "Maliyyə Hesablarının Hazırlanması və Təqdim Olunması Prinsipləri"nə istinadın əvəz edilməsindən təsirlənməyəcək potensial aktivlərə dair 3 sayılı MHBS-dəki mövcud göstərişi aydınlaşdırmağa qərar verdi.

Düzəlişlər 1 yanvar 2022-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir və gələcək dövrlərə tətbiq olunur. Bu düzəlişlərin Qrupa əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilmir.

"Əmlak, qurğu və avadanlıqlar: Nəzərdə tutulan istifadədən daxilolmalar" – 16 sayılı MUBS-a düzəlişlər

2020-ci ilin may ayında BMUSK 16 sayılı MHBS-yə "Əmlak, qurğu və avadanlıqlar: Nəzərdə tutulan istifadədən daxilolmalar" düzəlişini qəbul etmişdir. Bu düzəlişə görə müəssisələrə, əmlak, qurğu və avadanlıq obyektinin maya dəyərindən, həmin aktivin rəhbərlik tərəfindən nəzərdə tutulmuş qaydada fəaliyyət göstərə bilməsi üçün zəruri olan yerə və vəziyyətə gətirilərkən istehsal olunan maddələrin satışından əldə olunan daxilolmaların çıxılmasını qadağan edilir. Bunun əvəzinə, müəssisə bu cür maddələrin satışından daxilolmaları və bu maddələrin istehsal xərclərini mənfəət və zərərdə tanıyır.

Düzəlişlər 1 yanvar 2022-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir və müəssisənin düzəlişi ilk dəfə tətbiq etdiyi zaman təqdim olunan ən erkən dövrün başlanğıcında və ya daha sonra istifadəyə verilmiş əsas vəsaitlər üçün retrospektiv şəkildə tətbiq edilməlidir.

Düzəlişlərin Qrupa əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilmir.

"Yüklü müqavilələr – Müqavilənin yerinə yetirilməsi xərcləri" – 37 sayılı MUBS-a düzəlişlər

2020-ci ilin may ayında BMUSK, 37 sayılı MUBS-a müqavilənin yüklü və ya zərərli olduğunu qiymətləndirərkən müəssisənin hansı xərcləri daxil etməli olduğunu müəyyənləşdirən düzəlişlər etdi.

Düzəlişlər "birbaşa əlaqəli xərclər yanaşması"nı tətbiq edir. Mal və ya xidməti təmin etmək üçün birbaşa müqaviləyə aid olan məsrəflərə həm əlavə xərclər, həm də müqavilə fəaliyyətləri ilə birbaşa əlaqəli xərclərin bölüşdürülməsi daxildir. Ümumi və inzibati xərclər birbaşa müqaviləyə aid deyil və müqavilə əsasında qarşı tərəflə dəqiq şəkildə ödənilməli olmasa, istisna olunur.

Düzəlişlər 1 yanvar 2022-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir.

Qrup düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etdiyi illik hesabat dövrünün əvvəlində bütün öhdəliklərini yerinə yetirmədiyi müqavilələrə tətbiq edəcəkdir.

9 sayılı MHBS "Maliyyə Alətləri" – Maliyyə öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması üçün "10 faiz" testində haqlar

MHBS-lərin illik təkmilləşdirmələri prosesi çərçivəsində 2018-2020-ci illər üçün MUBSŞ 9 sayılı MHBS-yə düzəliş etmişdir. Düzəliş müəssisənin yeni və ya dəyişdirilmiş maliyyə öhdəliyinin şərtlərinin ilkin maliyyə öhdəliyinin şərtlərindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqli olub olmadığını qiymətləndirərkən daxil etdiyi haqları aydınlaşdırır. Bu haqlara yalnız borcalan və ya borcverən tərəfindən ödənilən və ya alınan haqlar, o cümlədən borcalanın və ya borcverənin digər tərəflərin adından ödədiyi və ya aldığı haqlar daxildir. Müəssisə bu düzəlişi, müəssisənin düzəlişi ilk dəfə tətbiq etdiyi illik hesabat dövrünün əvvəlində və ya daha sonra dəyişdirilmiş və ya əvəz edilmiş maliyyə öhdəliklərinə tətbiq edir.

Düzəliş, 1 yanvar 2022-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir. Erkən tətbiqə yol verilir. Qrup, düzəlişi, müəssisənin düzəlişi ilk dəfə tətbiq etdiyi illik hesabat dövrünün əvvəlində və ya daha sonra dəyişdirilmiş və ya əvəz edilmiş maliyyə öhdəliklərinə tətbiq edəcək.

Düzəlişlərin Qrupa əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilmir.

"Uçot qiymətləndirmələrinin tarifi" – 8 sayılı MUBS-a düzəlişlər

2021-ci ilin fevral ayında BMUSK 8 sayılı MUBS-a düzəlişlər etmişdir. Həmin düzəlişlərdə "uçot qiymətləndirmələrinin" tarifi təqdim edilir. Düzəlişlərdə uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər, mühasibat uçotu prinsiplərində dəyişikliklər və səhvlərin düzəldilməsi arasında fərqlər təqdim edilir. Bundan əlavə, müəssisələrin uçot qiymətləndirmələri etmək üçün ölçmə üsulları və giriş məlumatlarından necə istifadə etdikləri izah edilir.

Düzəlişlər 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir və həm dövrə və ya həmin dövrün başlamasından sonra uçot prinsipləri və fərziyyələrində yaranan dəyişikliklərə tətbiq edilir. Bu faktı açıqlamaqla, erkən tətbiqə icazə verilir.

Düzəlişlərin Qrupa əhəmiyyətli təsir göstərməsi gözlənilmir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Mühəsibat uçotu prinsiplərinin icmalı (davamı)

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar (davamı)

"Mühəsibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması" – 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2-yə düzəlişlər

2021-ci ilin fevral ayında BMUSK 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2 *"Əhəmiyyətliyə dair mülahizələrin formalaşdırılması"*na düzəlişlər etmişdir. Həmin tövsiyələrdə əhəmiyyətlik mülahizələrinin mühəsibat uçotu prinsiplərinə tətbiq edilməsində müəssisələrə kömək etmək üçün qaydalar və nümunələr təqdim edilir. Düzəlişlərin məqsədi müəssisələr qarşısında qoyulmuş "vacib" mühəsibat uçotu prinsiplərinin açıqlanmasına dair tələbin "əhəmiyyətli" mühəsibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması üzrə tələblə əvəz edilməsi və mühəsibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması ilə bağlı qərarlar verərkən müəssisələrin əhəmiyyətlik anlayışını necə tətbiq etdiklərinə dair təlimatın əlavə edilməsi vasitəsilə daha səmərəli mühəsibat uçotu prinsipləri üzrə açıqlamaların edilməsində müəssisələrə kömək etməkdir.

1 sayılı MUBS-a düzəliş 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir. Erkən tətbiqə icazə verilir. Praktiki tövsiyələr 2-yə edilən düzəlişlər əhəmiyyətlik anlayışının tərifinin tətbiqi ilə bağlı məcburi olmayan təlimatları təmin etdiyi üçün, bu düzəlişlər üçün qüvvəyə minmə tarixi tələb olunmur.

4. Mühüm mühəsibat uçotu mühakimələri və qiymətləndirmələri

Mühakimələr

Qrupun mühəsibat uçotu prinsiplərinin tətbiqi prosesində rəhbərlik qiymətləndirmələri əhatə edən mühakimələr istisna olmaqla, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında tanınmış məbləğlərə ən çox təsir göstərən aşağıdakı mühakimələr etmişdir.

Yenilənmə opsiyonu ilə müqavilələrin icarə müddətinin müəyyən edilməsində əhəmiyyətli mühakimə

Qrup icarə müddətini icarənin uzadılması hüququnun istifadə ediləcəyi əsaslı şəkildə müəyyən olduqda icarənin uzadılması opsiyonu ilə əhatə olunmuş müddətlər və həmin hüququn istifadə edilməyəcəyi əsaslı şəkildə müəyyən olduqda icarənin ləğv edilməsi opsiyonu ilə əhatə olunmuş müddətlərlə birlikdə ləğv edilməyən icarə müddəti kimi müəyyən edir.

Qrup bəzi icarə müqavilələri əsasında aktivləri əlavə üç ildən beş ilədək müddətə icarəyə götürmək hüququna malikdir. Yenilənmə opsiyonunun istifadə edilməsinin əsaslı şəkildə müəyyən olub-olmamasını qiymətləndirərkən Qrup mühakimə tətbiq edir, yəni yenilənmə opsiyonunun istifadə edilməsi üçün iqtisadi stimulyaradan bütün müvafiq amilləri nəzərdən keçirir. Qrupun nəzarətində olan və onun yenilənmə opsiyonundan (məs. biznes strategiyasında dəyişiklik) istifadə etmək (və ya etməmək) qabiliyyətinə təsir göstərən mühüm hadisə və ya şərtlərdə əhəmiyyətli dəyişiklik baş verərsə, Qrup başlanma tarixindən sonra icarə müddətini yenidən qiymətləndirir.

Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi

Qrupun rəhbərliyi tərəfindən uçot qaydalarının tətbiq edilməsi zamanı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş məbləğləri müəyyən etmək üçün mühakimələr çıxarılmış və qiymətləndirmələr işlədilmişdir. İstifadə edilmiş mühüm mühakimə və qiymətləndirmələr aşağıda göstərilir:

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmiş maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri fəal bazardan əldə edilə bilməyəndə, onlar riyazi modellərin işlədilməsini nəzərdə tutan müxtəlif qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Bu modellər üçün ilkin verilənlər mümkün olanda müşahidə edilə bilən bazardan götürülür, mümkün olmayanda isə ədalətli dəyərlərin müəyyən edilməsi üçün müəyyən dərəcədə mühakimələrin istifadə edilməsi tələb olunur. Əlavə təfəsilatlar Qeyd 26-da təqdim olunur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və qiymətləndirmələri (davamı)

Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi (davamı)

Maliyyə aktivlərinin bütün kateqoriyaları üzrə dəyərsizləşmə zərərələrinin ölçülməsi mühakimələrin işlədilməsini tələb edir, xüsusilə dəyərsizləşmə zərərləri müəyyən edilərkən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin məbləği və vaxtı və girov dəyərləri, eləcə də kredit riskində əhəmiyyətli artım qiymətləndirilməlidir. Bu qiymətləndirmələr bir neçə amildən irəli gəlir ki, bunların dəyişməsi müxtəlif səviyyəli ehtiyatlarla nəticələnə bilər. Qrup tərəfindən GKZ-nin hesablamaları müxtəlif giriş məlumatlarının seçimi və onların qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı bir sıra müvafiq fərziyyələri əhatə edən kompleks modellərin nəticəsidir. Uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri hesab olunan GKZ modellərinin elementləri bunlardır:

- ▶ Qrupun hər bir kateqoriya üçün Defolt Ehtimalı ("DE") əmsalını təyin edən daxili kredit təsnifatı modeli;
- ▶ Kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmadığını və müvafiq olaraq maliyyə aktivləri üçün AMəGKZ əsasında ehtiyatların ölçülməsi olub-olmadığını qiymətləndirmək, eləcə də keyfiyyətin qiymətləndirilməsi üçün Qrupun meyarı;
- ▶ GKZ-ləri ümumi əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin seqmentlərə bölünməsi;
- ▶ GKZ modellərinin, o cümlədən müxtəlif düsturların və giriş məlumatları seçiminin işlənilib hazırlanması;
- ▶ Makroiqtisadi ssenarilər ilə iqtisadi giriş məlumatları arasındakı əlaqənin və DE (defolt ehtimalı), DHRH (defolt halında risklərin həcmi) və DHZ (defolt halında zərər) əmsallarına təsirin müəyyənləşdirilməsi;
- ▶ GKZ modelləri üçün iqtisadi giriş məlumatlarını əldə etmək üçün perspektiv makroiqtisadi ssenarilərin seçilməsi və onların həyata keçirilə bilməsinin qiymətləndirilməsi.

Daha ətraflı məlumat 8-ci və 25-ci Qeydlərdə təqdim edilir.

Bank lisenziyasının dəyərsizləşməsi

Bank lisenziyasının bərpa edilə bilən dəyəri, dəyərsizləşmə əlamətinin mövcud olub-olmamasından asılı olmayaraq, hər il ölçülür. Bunun üçün qüvvəyə gətirilən pul vəsaitlərini yaradan vahidin istifadə dəyərinin qiymətləndirilməsi tələb olunur. İstifadə dəyərinin qiymətləndirilməsi məqsədilə Qrup pul vəsaitlərini yaradan vahiddən gözlənilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinə təxmin etməli və həmin pul vəsaitlərinin hərəkətinin diskont edilmiş dəyərini hesablaması üçün münasib diskont dərəcəsini seçməlidir. Hər hesabat dövrünün sonunda Qrup qeydi-maddi aktivin istifadə müddətini qeyri-müəyyən kimi təsnif etmək qərarını yenidən nəzərdən keçirir və təsdiqləyir. Hadisə və ya vəziyyətlər istifadə müddətinin qeyri-müəyyən olduğunu artıq təsdiq etməyəndə, qeyri-müəyyən istifadə müddətindən məhdud istifadə müddətinə dəyişiklik 8 sayılı MUBS əsasında uçot təxminində dəyişiklik kimi uçota alınır. Həmin MUBS bu cür dəyişiklikləri perspektiv qaydada tanımağı tələb edir.

Bundan əlavə, qeyri-maddi aktivin istifadə dəyərinin qeyri-müəyyən istifadə müddəti kimi yenidən qiymətləndirilməsi aktivin dəyərsizləşmə biləcəyinin bir göstəricisidir. 31 dekabr 2021-ci il tarixində bank lisenziyasının balans dəyəri 4,729 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 11,836 min AZN) olmuşdur. Daha ətraflı məlumat 11-ci Qeyddə təqdim edilir.

Rəqəmsal məhsulların dəyərsizləşməsi

Hər hesabat dövrünün sonunda Qrup hər bir rəqəmsal məhsulun dəyərsizləşməsi amillərini qiymətləndirir. Bu cür əlamət mövcud olarsa, Qrup aktivin bərpa edilə bilən məbləğini qiymətləndirir. Bərpa edilə bilən məbləğ, aktivin xaric etmə xərcləri çıxmaqla ədalətli dəyəri və ya istifadə dəyərinə (hansı daha böyük olarsa) bərabərdir. Hər bir hesabat tarixində Qrup məhsulun hələ də Qrupun əvvəlcədən müəyyən edilmiş ehtiyaclarına uyğun olub-olmadığını və istifadə dəyərinin balans dəyərinə uyğun olub-olmadığını qiymətləndirir. Dəyərsizləşmə üzrə qiymətləndirmə pul vəsaitlərini yaradan vahidin istifadə dəyərinin qiymətləndirilməsini tələb edir.

İstifadə dəyərini qiymətləndirərkən, Qrup hər bir pul vəsaitlərini yaradan vahidin gözlənilən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinə qiymətləndirməli və həmin pul vəsaitlərinin hərəkətinin cari dəyərini hesablaması üçün uyğun diskont dərəcəsini seçməlidir. Beləliklə, istifadə dəyərini ölçərkən Qrup:

- ▶ Pul vəsaitlərinin hərəkətinə dair proqnozları müəyyən rəqəmsal məhsulun qalan istifadə müddəti ərzində mövcud olacaq iqtisadi vəziyyətlərə dair rəhbərliyin ən yaxşı proqnozunu təqdim edən əsaslandırılmış və dəstəklənmiş fərziyyələr əsasında qurur;
- ▶ Pul vəsaitlərinin hərəkətinə dair proqnozlarını rəhbərlik tərəfindən təsdiq edilmiş ən son maliyyə büdcə/proqnozları əsasında qurur. Bu büdcələrə/proqnozlara əsaslanan proqnozlar daha uzun dövrün istifadəsi əsaslandırılmadıqda maksimum beş illik dövrü əhatə etməlidir. Məhsulun yalnız qalan istifadə müddəti nəzərə alınmalıdır;
- ▶ Büdcə/proqnozlara əsaslanan pul vəsaitlərinin hərəkətinə dair proqnozları növbəti illər üçün sabit və ya azalan artım dərəcələrini istifadə etməklə (artan dərəcənin istifadəsi əsaslandırılmadıqda) ekstrapolyasiya edərək pul vəsaitlərinin hərəkətinə dair proqnozları ən son büdcə/proqnozlarla əhatə olunmuş dövr xaricində qiymətləndirir;
- ▶ Gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin və diskont dərəcəsinin qiymətləndirmələri ümumi inflyasiyaya aid edilən qiymət artımlarına dair uyğunlaşan fərziyyələri əks etdirir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm mühasibat uçotu mühakimələri və qiymətləndirmələri (davamı)

Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi (davamı)

31 dekabr 2021-ci il tarixinə rəqəmsal məhsulların balans dəyəri 10,191 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 12,845 min AZN) olmuşdur. Daha ətraflı məlumat Qeyd 11-də təqdim edilir.

Mülkiyyətə alınmış girovların xalis satış dəyəri

Girovların ilkin dəyər və xalis satış dəyəri arasında daha aşağı olanı ilə saxlanılmasını təmin etmək üçün mülkiyyətə alınmış girovların xalis satış dəyəri hər hesabat dövründə ölçülür.

Qrup bu aktivlərin cari il ərzində satılması üçün strategiya işləyib hazırlamışdır. Cari il ərzində aktivlərin satışı müşahidə edilmədikdə, müvafiq aktivlərin xalis satış dəyərinin qiymətləndirilməsi daha ətraflı və mühafizəkar şəkildə aparılır. Hər bir əmlak mövcud bazar məlumatlarına əsasən ayrıca qiymətləndirilir.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə mülkiyyətə alınmış girovların balans dəyəri 10,853 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 16,211 min AZN) təşkil etmişdir. Daha ətraflı məlumatlar 13 sayılı Qeyddə təqdim edilir.

İcarələr – artan faiz dərəcəsinin qiymətləndirilməsi

Qrup icarədə nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinə dərhal müəyyən edə bilmir və bu səbəbdən icarə öhdəliklərinin ölçülməsi üçün artan faiz dərəcəsindən (AFD) istifadə edir. AFD Qrupun oxşar şərt və oxşar girovla oxşar iqtisadi mühitdə istifadə hüququ olan aktivə oxşar dəyərli aktivin əldə edilməsi üçün tələb olunan vəsaitlərin borca alınması üçün ödəməli olduğu faiz dərəcəsidir. Beləliklə, AFD Qrupun nəyi "ödəməli olduğunu" əks etdirir, bu isə müşahidə edilən dərəcələr olmadıqda (məs. Qrup maliyyə əməliyyatları aparmadıqda) və ya icarənin şərtlərini əks etdirmək üçün bu dərəcələrə düzəlişlər edilməli olduqda (məs. icarələr Qrupun funksional valyutasında olmadıqda) qiymətləndirilmənin aparılmasını tələb edir.

Qrup AFD-ni mümkün olduqda müşahidə edilən giriş məlumatlarından (məsələn, bazardakı faiz dərəcələrindən) istifadə etməklə qiymətləndirir və müəssisə ilə bağlı müəyyən xüsusi qiymətləndirmələr (məsələn, Qrupun kredit reytingi) aparmalıdır.

Vergilər

Azərbaycan, Türkiyə və Gürcüstanın qanunvericilikləri müxtəlif şərhlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2021-ci və 2020-ci il tarixlərinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhli münasibdir və Qrupun vergi mövqeyi qəbul ediləcəkdir.

5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2021	2020
Kassada olan pul vəsaitləri	84,590	65,515
ARMB, GMB və TRMB-də cari hesablar	1,069,209	587,649
Digər kredit təşkilatlarında cari hesablar	93,282	87,432
Kredit təşkilatlarında müddəti 3 ayadək olan müddətli depozitlər	77,841	431,262
Kredit təşkilatlarında müddəti 3 ayadək olan əks repo razılaşmaları	500	28,771
Çıxılısın: dəyersizləşmə üçün ehtiyat	(11)	(85)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,325,411	1,200,544

Digər kredit təşkilatlarında cari hesablara rezident və qeyri-rezident banklarda, müvafiq olaraq, 4,230 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 1,160 min AZN) və 89,052 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 86,272 min AZN) məbləğində faiz hesablanmayan müxbir hesabların qalıqları daxildir.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Qrup bir rezident və altı qeyri-rezident bankda müddəti 2022-ci ilin yanvar ayında başa çatan 77,841 min AZN məbləğində (31 dekabr 2020-ci il: ARMB-də və on beş qeyri-rezident bankda müddəti 2021-ci ilin mart ayında başa çatan 4,230 min AZN məbləğində) müddətli depozitlər yerləşdirmişdir.

Pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinin bütün qalıqları Mərhələ 1-ə bölüşdürülür.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

6. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərə aşağıdakılar daxildir:

	2021	2020
Kredit təşkilatlarında müddəti 3 ayadək olan müddətli depozitlər	323,240	234,386
Banklara verilmiş kreditlər	37,070	28,995
ARMB, GMB və TRMB-də məcburi ehtiyatlar	90,195	79,292
Məhdudiyyət qoyulmuş depozitlər	152,964	114,237
	603,469	456,910
Çıxılsın: dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	(861)	(485)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	602,608	456,425

31 dekabr 2021-ci il tarixinə kredit təşkilatlarındakı müddətli depozitlərin müddəti 2022-ci ilin yanvar ayı ilə 2023-cü ilin aprel ayı arasında (31 dekabr 2020-ci il: 2021-ci ilin yanvar ayı ilə 2023-cü ilin aprel ayı arasında) tamamlanır.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Bankın müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş müddəti 2023-cü ilin sentyabr ayında (31 dekabr 2020-ci il: 2021-ci ilin mart ayında) başa çatan dörd rezident kommersiya banklarına verilmiş 37,070 min AZN məbləğində ödənilməmiş təminatlı kreditləri (31 dekabr 2020-ci il: üç rezident kommersiya bankına verilmiş 28,995 min AZN məbləğində təminatlı kreditləri) olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasında kredit təşkilatları müştərilərdən AZN və xarici valyuta ilə cəlb etdikləri vəsaitlərin əvvəlki ay üzrə orta səviyyəsinin ARMB-də, müvafiq olaraq, illik 0.5% (2020-ci il: 0.5%) və 1.0% (2020-ci il: 1.0%) geri alınma ilə bağlı məhdudiyyətlə məcburi ehtiyat dərəcələri və faiz hesablanmayan pul depozitini (məcburi ehtiyat) saxlamalıdır.

Gürcüstan Respublikasında kredit təşkilatları müvafiq iki həftəlik dövr üçün müştərilərdən və qeyri-rezident maliyyə təşkilatlarından müvafiq olaraq, Gürcüstan laris və xarici valyuta ilə cəlb edilmiş vəsaitlərin orta səviyyəsinin 5.0% (2020-ci il: 5.0%) və 25% (2020-ci il: 25.0%) dərəcəsində faiz qazandıran məcburi pul depozitlərini saxlamalıdır.

Türkiyə Respublikasında kredit təşkilatları Türkiyə Respublikasının Mərkəzi Bankında müştərilərdən Türk lirası və xarici valyutalarda cəlb edilmiş vəsaitlərin orta səviyyəsinin müvafiq olaraq, 3.0%-8.0% (2020-ci il: 1.0%-6.0%) və 5.0%-25.0% (2020-ci il: 7.0%-21.0%) səviyyəsində məcburi pul depozitlərini saxlamalıdır.

31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il ərzində kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər üzrə ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ ehtiyatında dəyişikliklərin təhlili:

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	442,929	-	13,981	456,910
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	378,770	-	-	378,770
Ödənilmiş aktivlər	(230,467)	-	-	(230,467)
Məzənnəyə düzəlişlər	(1,744)	-	-	(1,744)
31 dekabr 2021-ci il	589,488	-	13,981	603,469
	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	(485)	-	-	(485)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(787)	-	-	(787)
Ödənilmiş aktivlər	365	-	-	365
Məzənnəyə düzəlişlər	46	-	-	46
31 dekabr 2021-ci il	(861)	-	-	(861)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

6. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (davamı)

31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il ərzində kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər üzrə ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ ehtiyatında dəyişikliklərin təhlili:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	610,741	14,214	-	624,955
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	282,192	-	-	282,192
Ödənilmiş aktivlər	(445,794)	(233)	-	(446,027)
Mərhələ 3-ə köçürmələr	-	(13,981)	13,981	-
Məzənnəyə düzəlişlər	(4,210)	-	-	(4,210)
31 dekabr 2020-ci il	442,929	-	13,981	456,910
	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	(561)	-	-	(561)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(293)	-	-	(293)
Ödənilmiş aktivlər	363	-	-	363
Məzənnəyə düzəlişlər	6	-	-	6
31 dekabr 2020-ci il	(485)	-	-	(485)

31 dekabr 2021-ci il və 31 dekabr 2020-ci il tarixlərinə 13,981 min AZN məbləğində kredit zərərinə məruz qalmış kredit ipoteka müqaviləsi əsasında girov qoyulmuş daşınmaz əmlakla tam təmin edilmişdir.

7. İnvestisiya qiymətli kağızları

İnvestisiya qiymətli kağızları aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>2021</i>	<i>2020</i>
DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları		
Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinin istiqrazları	616,722	553,787
Azərbaycan İpoteka Fondunun istiqrazları	592,843	531,372
Korporativ istiqrazlar	216,142	139,453
ABŞ-ın xəzinə çekləri	142,186	4,445
Depozit sertifikatı	93,741	94,216
Maliyyə təşkilatlarının istiqrazları	70,659	76,641
Digər xarici dövlətlərin istiqrazları	58,187	44,216
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən buraxılmış notlar	16,563	151,318
DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları	1,807,043	1,595,448
	<i>2021</i>	<i>2020</i>
DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları		
Korporativ səhmlər	3,021	1,765
DÜGƏD ilə kapital qiymətli kağızları	3,021	1,765
	<i>2021</i>	<i>2020</i>
MZƏD ilə pay qiymətli kağızları		
Müştərək fondada iştirak sertifikatı	2,785	1,707
MZƏD ilə pay qiymətli kağızları	2,785	1,707
Amortizasiya hesablanmış dəyərle borc qiymətli kağızları		
Maliyyə təşkilatlarının istiqrazları	28,871	27,284
Digər xarici dövlətlərin istiqrazları	28,234	13,234
Korporativ istiqrazlar	14,159	10,619
	71,264	51,137
	<i>(749)</i>	<i>(621)</i>
Amortizasiya hesablanmış dəyərle borc qiymətli kağızları	70,515	50,516

31 dekabr 2020-ci il tarixinə, 150,000 min AZN məbləğində DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları Azərbaycanın Milli Depozit Mərkəzində REPO razılaşması üçün girov kimi saxlanılmışdır (Qeyd 14).

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

7. İnvestisiya qiymətli kağızları (davamı)

Əvəzləşdirmə hüquqları həyata keçirilsəydi, əvəzləşdirildikdən sonra xalis investisiya qalığı 1,499,436 min AZN olardı. 31 dekabr 2021-ci il tarixinə investisiya girovlardan və yüklərdən azaddır.

DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və əlaqəli GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

<i>DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2021-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,595,448	-	-	1,595,448
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	253,692	-	-	253,692
Ödənilmiş aktivlər	(29,256)	-	-	(29,256)
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(98)	-	-	(98)
Ədalətli dəyərə artım	(8,955)	-	-	(8,955)
Məzənnəyə düzəlişlər	(3,788)	-	-	(3,788)
31 dekabr 2021-ci il	1,807,043	-	-	1,807,043

<i>DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	(4,246)	-	-	(4,246)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(1,567)	-	-	(1,567)
Ödənilmiş aktivlər	2,097	-	-	2,097
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(12)	-	-	(12)
Məzənnəyə düzəlişlər	35	-	-	35
31 dekabr 2021-ci il	(3,693)	-	-	(3,693)

<i>DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,105,195	583	-	1,105,778
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	703,635	-	-	703,635
Ödənilmiş və ya satılmış aktivlər	(229,013)	(488)	-	(229,501)
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanınır)	117	(10)	-	107
Ədalətli dəyərə artım	16,123	-	-	16,123
Məzənnəyə düzəlişlər	(609)	(85)	-	(694)
31 dekabr 2021-ci il	1,595,448	-	-	1,595,448

<i>DÜGƏD ilə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	(828)	(5)	-	(833)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(3,654)	-	-	(3,654)
Ödənilmiş və ya satılmış aktivlər	226	4	-	230
Məzənnəyə düzəlişlər	10	1	-	11
31 dekabr 2021-ci il	(4,246)	-	-	(4,246)

Amortizasiya olunmuş dəyərə borc qiymətli kağızları ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və əlaqəli GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

<i>Amortizasiya olunmuş dəyərə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>
1 yanvar 2021-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	51,137
Yaradılmış yeni aktivlər	48,893
Ödənilmiş aktivlər	(3,886)
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanıma)	735
Məzənnə və digər hərəkətlər	(25,615)
31 dekabr 2021-ci il	71,264

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

7. İnvestisiya qiymətli kağızları (davamı)

<i>Amortizasiya olunmuş dəyərlə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>
1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ	(621)
Yaradılmış yeni aktivlər	(379)
Ödənilmiş aktivlər	2
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən model və giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(32)
Məzənnə və digər hərəkətlər	281
31 dekabr 2021-ci il	(749)

<i>Amortizasiya olunmuş dəyərlə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	38,812
Yaradılmış yeni aktivlər	28,697
Ödənilmiş aktivlər	(15,252)
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanıma)	55
Məzənnə və digər hərəkətlər	(1,175)
31 dekabr 2020-ci il	51,137

<i>Amortizasiya olunmuş dəyərlə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə GKZ	(426)
Yaradılmış yeni aktivlər	(513)
Ödənilmiş aktivlər	240
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən model və giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(3)
Məzənnə və digər hərəkətlər	81
31 dekabr 2020-ci il	(621)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər

Müştərilərə verilmiş kreditlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>2021</i>	<i>2020</i>
Hüquqi şəxslər	2,808,078	2,441,171
Fiziki şəxslər	315,391	241,685
Müştərilərə verilmiş kreditlər (ümumi)	3,123,469	2,682,856
Çıxılsın – dəyərsizləşmə ehtiyatı	(96,164)	(74,038)
Müştərilərə verilmiş kreditlər (xalis)	3,027,305	2,608,818

Kreditlər aşağıdakı sənaye sektorlarında fəaliyyət göstərən müştərilərə verilmişdir:

	<i>2021</i>	<i>2020</i>
Ticarət və xidmətlər	1,460,654	1,221,601
İstehsal	360,062	340,344
Tikinti	328,149	262,752
Fiziki şəxslər	315,391	241,685
Nəqliyyat və telekommunikasiya	201,356	119,733
Kənd təsərrüfatı və yeyinti sənayesi	154,859	161,293
Qeyri-bank kredit təşkilatları	119,700	118,482
Enerji	70,896	74,818
Dağ-mədən	41,706	41,679
Daşınmaz əmlakın idarə edilməsi	30,759	41,300
Lizinq	25,616	29,624
Digər	14,321	29,545
Cəmi kreditlər (ümumi)	3,123,469	2,682,856

31 dekabr 2021-ci il tarixinə 16 (2020-ci il: 9) ən iri müştəriyə verilmiş fərdi olaraq Qrupun kapitalının 5%-dən artıq kreditlər 1,027,958 min AZN (2020-ci il: 773,133 min AZN) təşkil etmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)**Maliyyə lizinqi üzrə debitor borcları**

Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlərə maliyyə lizinqi üzrə debitor borcları daxildir. 31 dekabr 2021-ci il tarixinə maliyyə lizinqi üzrə debitor borclarının təhlili aşağıda göstərilir.

	<i>Bir ilədək</i>	<i>1-5 il</i>	<i>5 ildən çox</i>
Maliyyə lizinqlərinə investisiya, ümumi	18,533	38,267	-
Maliyyə lizinqləri üzrə qazanılmamış gələcək maliyyə gəliri	(3,051)	(4,077)	-
Maliyyə lizinqlərinə xalis investisiya	15,482	34,190	-

31 dekabr 2020-ci il tarixinə maliyyə lizinqi üzrə debitor borclarının təhlili aşağıda göstərilir.

	<i>Bir ilədək</i>	<i>1-5 il</i>	<i>5 ildən çox</i>
Maliyyə lizinqlərinə investisiya, ümumi	10,763	16,740	4,104
Maliyyə lizinqləri üzrə qazanılmamış gələcək maliyyə gəliri	(2,177)	(4,277)	(220)
Maliyyə lizinqlərinə xalis investisiya	8,586	12,463	3,884

31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il ərzində ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklərin təhlili:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2021-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,434,825	1,087,661	160,370	2,682,856
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	1,907,613	-	-	1,907,613
Ödənilmiş aktivlər (silinmələr istisna olmaqla)	(968,978)	(276,456)	(25,121)	(1,270,555)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	192,947	(190,568)	(2,379)	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(393,695)	409,907	(16,212)	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(45,837)	(49,316)	95,153	-
Silinmiş məbləğlər	-	-	(7,130)	(7,130)
Bərpa	-	-	5,975	5,975
Məzənnəyə düzəlişlər	(179,666)	(11,850)	(3,774)	(195,290)
31 dekabr 2021-ci il	1,947,209	969,378	206,882	3,123,469

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2021-ci il tarixinə GKZ	(14,034)	(32,547)	(27,457)	(74,038)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(47,855)	-	-	(47,855)
Ödənilmiş aktivlər	6,330	7,952	8,527	22,809
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(4,146)	3,926	220	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	13,281	(16,393)	3,112	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	21,562	7,057	(28,619)	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	2,328	850	(7,491)	(4,313)
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanınır)	-	-	(4,123)	(4,123)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən model və giriş məlumatlarına dəyişikliklər	1,435	3,753	(277)	4,911
Silinmiş məbləğlər	-	-	7,130	7,130
Bərpa	-	-	(5,975)	(5,975)
Məzənnəyə düzəlişlər	1,142	1,904	2,244	5,290
31 dekabr 2021-ci il	(19,957)	(23,498)	(52,709)	(96,164)

* Bərpanın konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatə təsiri "Ödənilmiş aktivlər" sətrinə daxil edilmişdir. Bax Qeyd 22.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)**Maliyyə lizinqi üzrə debitor borcları (davamı)**

31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il ərzində ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklərin təhlili:

	<i>Marhələ 1</i>	<i>Marhələ 2</i>	<i>Marhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2020-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,603,196	598,092	162,621	2,363,909
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	1,578,324	–	–	1,578,324
Ödənilmiş aktivlər (silinmələr istisna olmaqla)	(941,818)	(273,708)	(21,708)	(1,237,234)
Marhələ 1-ə köçürmələr	55,388	(55,387)	(1)	–
Marhələ 2-yə köçürmələr	(825,745)	825,772	(27)	–
Marhələ 3-ə köçürmələr	(23,541)	(8,161)	31,702	–
Silinmiş məbləğlər	–	–	(11,400)	(11,400)
Məzənnəyə düzəlişlər	(10,979)	1,053	(817)	(10,743)
31 dekabr 2020-ci il	1,434,825	1,087,661	160,370	2,682,856

	<i>Marhələ 1</i>	<i>Marhələ 2</i>	<i>Marhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2019-cu il tarixinə GKZ	(12,102)	(21,090)	(33,729)	(66,921)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(33,796)	–	–	(33,796)
Ödənilmiş aktivlər	8,458	8,076	10,384	26,918
Marhələ 1-ə köçürmələr	(836)	836	–	–
Marhələ 2-yə köçürmələr	17,354	(17,377)	23	–
Marhələ 3-ə köçürmələr	8,577	897	(9,474)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən balans dəyərinin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	652	(5,346)	(3,840)	(8,534)
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirində tanıma)	–	–	(3,478)	(3,478)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən model və giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(3,129)	190	(15)	(2,954)
Silinmiş məbləğlər	–	–	11,400	11,400
Məzənnəyə düzəlişlər	788	1,267	1,272	3,327
31 dekabr 2020-ci il	(14,034)	(32,547)	(27,457)	(74,038)

Şərtləri dəyişdirilmiş və restrukturizasiya edilmiş kreditlər

Qrup maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni tanınmış kreditlər, AYKD olması ehtimal edilməyəndə, GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Marhələ 1 kimi təsnif edilir.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmirsə, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlk EFD (effektiv faiz dərəcəsi) ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Qrup, dəyərsizləşmə zərəri artıq qeydə alınmadığı halda dəyişiklikdən irəli gələn gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Aşağıdakı cədvəl il ərzində dəyişiklik edilmiş aktivlər və dəyişikliklə bağlı Qrupun məruz qaldığı gəlir/zərər daxildir.

	<i>2021</i>	<i>2020</i>
Dövr üzrə şərtlərinə dəyişiklik edilmiş kreditlər		
Dəyişiklikdən əvvəl amortizasiya edilən dəyər	164,957	384,428
Dəyişiklik üzrə xalis gəlir/zərər	1,398	(17)

Girov və kreditin keyfiyyətini artıran digər amillər

Tələb olunan girovun məbləği və növü biznes tərəfdaşının kredit riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Girov növlərinin münasibliyi və qiymətləndirmə parametrlərinə dair qaydalar tətbiq edilmişdir.

Alınmış girovların əsas növləri aşağıdakılardır:

- ▶ Müəssisələrə verilmiş kreditlərin verilməsi üçün daşınmaz əmlak, pul vəsaitləri, qiymətli kağızlar, mal-materiallar və ticarət debitor borcları;
- ▶ Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər, yaşayış mülkləri üzrə girovlar və həyatın yaşam sığortası hesabı;
- ▶ Kommersiya və pərakəndə kreditləşməsi üçün əsas şirkətdən alınan zəmanətlər.

Rəhbərlik girovun bazar dəyərinə nəzarət edir, müvafiq razılaşmalara uyğun olaraq əlavə girov tələb edir və kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatın adekvatlığını nəzərdən keçirərkən əldə edilmiş girovun bazar dəyərinə nəzarət edir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Girov və kreditin keyfiyyətini artıran digər amillər (davamı)

Qrup 3-cü mərhələdə müəyyən hüquqi təşkilatlara verilən kreditlər üzrə DHZ əmsalını girovların diskontlaşdırılmış dəyərini istifadə etməklə hesablayır. 31 dekabr 2021-ci ildə həmin fərdi qiymətləndirilmiş kreditlər üzrə maksimal risk həcmi 179,185 min AZN (2020-ci il: 133,131 min AZN) olmuşdur, bunun üçün 38,443 min AZN (2020-ci il: 15,453 min AZN) məbləğində GKZ yaradılmışdır. Bu kreditlər üzrə girov olmasaydı GKZ məbləği ümumi qiymətləndirmə əsasında 83,796 min AZN (2020-ci il: 91,955 min AZN) olardı.

9. İnvestisiya əmlakı

İnvestisiya əmlakında hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2021	2020
1 yanvarda açılış qalığı	34,981	43,302
Silinmələr	(1,590)	
Dövr üzrə amortizasiya	(188)	(181)
Məzənnə fərqi	(14,077)	(8,140)
Yekun qalığı	19,126	34,981

2011-ci ildə Qrup investisiya əmlakı kimi 2,000 AZN məbləğində torpaq almış, bu da aktivin dəyərinin uzunmüddətli perspektivdə artması məqsədilə saxlanılmışdır. 31 dekabr 2021-ci ildə bu investisiya əmlakının ədalətli dəyəri 1,590 min AZN olmuşdur. 2021-ci il ərzində Qrup 2,500 min AZN məbləğində torpaq satmışdır.

31 dekabr 2021-ci il tarixində Qrupun ədalətli dəyəri 21,397 min AZN (2020-ci il: 35,267 min AZN) olan investisiya əmlakı kimi təsnifləşdirilən daşınmaz əmlakı olmuşdur.

10. Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlarda hərəkət belə olmuşdur:

	Torpaq	Binalar	Mebel və avadanlıq	Kompüterlər və digər avadanlıq	Nəqliyyat vasitələri	Digər avadanlıq	İcarəyə alınmış aktivlərin əsaslı təmiri	Cəmi
İlkin dəyər								
31 dekabr 2019-cu il	17,082	16,568	20,135	15,061	2,099	1,155	5,340	77,440
Əlavələr	-	1	4,058	1,517	755	41	127	6,499
Silinmələr	-	-	(705)	(464)	(210)	(30)	(115)	(1,524)
Köçürmələr	-	-	(140)	242	-	-	(102)	-
Məzənnə fərqi	(3,248)	(2,160)	(408)	(527)	(130)	(129)	(342)	(6,944)
31 dekabr 2020-ci il	13,834	14,409	22,940	15,829	2,514	1,037	4,908	75,471
Əlavələr	-	28	4,090	1,412	214	4	-	5,748
Silinmələr	-	-	(546)	(5,505)	(454)	(90)	(441)	(7,036)
Köçürmələr	-	-	491	(491)	-	-	-	-
Məzənnə fərqi	(5,730)	(3,822)	(226)	(264)	(145)	(117)	106	(10,198)
31 dekabr 2021-ci il	8,104	10,615	26,749	10,981	2,129	834	4,573	63,985
Yığılmış köhnəlmə								
31 dekabr 2019-cu il	(2,746)	(3,133)	(11,782)	(10,227)	(1,322)	(488)	(1,706)	(31,404)
Köhnəlmə xərci	-	(410)	(3,423)	(1,964)	(297)	(111)	(807)	(7,012)
Silinmələr	-	-	611	456	208	5	46	1,326
Köçürmələr	-	-	-	(13)	-	-	13	-
Məzənnə fərqi	531	301	113	311	44	30	55	1,385
31 dekabr 2020-ci il	(2,215)	(3,242)	(14,481)	(11,437)	(1,367)	(564)	(2,399)	(35,705)
Köhnəlmə xərci	-	(411)	(3,917)	(1,811)	(436)	(96)	(712)	(7,383)
Silinmələr	-	-	307	4,301	447	43	160	5,258
Köçürmələr	-	-	(491)	491	-	-	-	-
Məzənnə fərqi	938	623	60	102	60	26	(26)	1,783
31 dekabr 2021-ci il	(1,277)	(3,030)	(18,522)	(8,354)	(1,296)	(591)	(2,977)	(36,047)
Xalis balans dəyəri								
31 dekabr 2021-ci il	6,827	7,585	8,227	2,627	833	243	1,596	27,938
31 dekabr 2020-ci il	11,619	11,167	8,459	4,392	1,147	473	2,509	39,766
31 dekabr 2019-cu il	14,336	13,435	8,353	4,834	777	667	3,634	46,036

31 dekabr 2021-ci il tarixinə 16,278 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 15,169 min AZN) məbləğində əmlak və avadanlıq tam köhnəlmə, lakin istifadədə olmuşdur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11. Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlərdə hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>Qudvil</i>	<i>Bank lisenziyası</i>	<i>Lisenziyalar</i>	<i>Kompüter proqramı</i>	<i>Rəqəmsal məhsullar</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyər						
31 dekabr 2019-cu il	3,642	26,595	16,122	18,465	14,980	79,804
Əlavələr	-	-	2,760	1,801	5,412	9,973
Silinmələr	-	-	(1,026)	(369)	-	(1,395)
Məzənnə fərqi	-	(3,233)	(12)	(975)	-	(4,220)
31 dekabr 2020-ci il	3,642	23,362	17,844	18,922	20,392	84,162
Əlavələr	-	-	4,718	5,297	-	10,015
Silinmələr	-	-	(336)	(602)	-	(938)
Məzənnə fərqi	-	(5,012)	6	(1,138)	-	(6,144)
31 dekabr 2021-ci il	3,642	18,350	22,232	22,479	20,392	87,095
Yığılmış amortizasiya						
31 dekabr 2019-cu il	(3,642)	(9,886)	(6,696)	(5,436)	(3,723)	(29,383)
Amortizasiya xərci	-	-	(2,924)	(2,421)	(2,342)	(7,687)
Silinmələr	-	-	971	372	-	1,343
Dəyərsizləşmə	-	(1,735)	-	-	(1,482)	(3,217)
Məzənnə fərqi	-	95	7	299	-	401
31 dekabr 2020-ci il	(3,642)	(11,526)	(8,642)	(7,186)	(7,547)	(38,543)
Amortizasiya xərci	-	-	(2,944)	(2,650)	(2,654)	(8,248)
Silinmələr	-	-	139	576	-	715
Dəyərsizləşmə	-	(2,810)	-	-	-	(2,810)
Məzənnə fərqi	-	715	(3)	546	-	1,258
31 dekabr 2021-ci il	(3,642)	(13,621)	(11,450)	(8,714)	(10,201)	(47,628)
Xalis balans dəyəri						
31 dekabr 2021-ci il	-	4,729	10,782	13,765	10,191	39,467
31 dekabr 2020-ci il	-	11,836	9,202	11,736	12,845	45,619
31 dekabr 2019-cu il	-	16,709	9,426	13,029	11,257	50,421

31 dekabr 2021-ci il tarixində 4,952 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 2,928 min AZN) məbləğində qeyri-maddi aktivlər tam amortizasiya olunsa da, istifadə edilirdi.

Rəqəmsal məhsullar Qrupun daxilində işlənib hazırlanan və 2019-cu ildən etibarən istifadə edilən proqram təminatı və 2020-ci ildən etibarən istifadə edilən əldə edilmiş rəqəmsal kredit alətindən ibarətdir. 31 dekabr 2021 və 2020-ci il tarixlərinə pul vəsaitlərini yaradan vahidin bərpa edilə bilən məbləği istifadə dəyəri metodu əsasında müəyyən edilmişdir. Qiymətləndirmə ən son proqnozlara uyğun olaraq mütemadi şəkildə yenilənən diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkəti məlumatlarına əsaslanır.

Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərin dəyərsizləşmə testi

Müəssisələrin birləşməsi vasitəsilə alınmış qeyri-müəyyən müddəti olan bank lisenziyası dəyərsizləşmə testinin məqsədləri üçün bir fərdi pul vəsaitlərini yaradan vahidə – PAŞA Yatırım Bankası A.Ş.-yə aid edilmişdir.

Pul vəsaitlərini yaradan vahidlərə bölüşdürülmüş alınmış bank lisenziyasının balans dəyəri 64,729 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 11,836 min AZN) təşkil edir.

İstifadə dəyərinin hesablanması istifadə edilmiş əsas fərziyyələr

31 dekabr 2021-ci və 2020-ci il tarixlərinə pul vəsaitlərini yaradan vahidin bərpa edilə bilən məbləği istifadə dəyəri metodunu əsasında müəyyən edilmişdir. Qiymətləndirmə PAŞA Yatırım Bankası A.Ş.-nin keçmiş və gələcək dövrlər üzrə maliyyə göstəriciləri və strateji təşəbbüsləri haqqında məlumatlara, eləcə də bazarda mövcud olan üçüncü tərəf məlumatlarına əsaslanır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11. Qeyri-maddi aktivlər (davamı)

İstifadə dəyərinin hesablanması istifadə edilmiş əsas fərziyyələr (davamı)

İstifadə dəyərinin hesablanması daha çox aşağıdakı fərziyyələrə həssasdır:

- ▶ Maliyyə nəticələri (o cümlədən cari və proqnozlaşdırılan nəticələr);
- ▶ Kapitalın dəyəri;
- ▶ ROE (cari və proqnozlaşdırılan nəticələr daxil olmaqla);
- ▶ Kredit portfelinin artım dərəcəsi;
- ▶ Türkiyədə ÜDM-in artım dərəcəsi;
- ▶ Leverec əmsalı;
- ▶ Diskont edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətinin 8 illik dövrü;
- ▶ 5.0% (2020-ci il: 5.0%) uzunmüddətli inflyasiya artımı dərəcəsi.

Kapitalın dəyərini hesablamaq üçün Qrup aşağıdakı dərəcələrdən istifadə edir:

		2021	2020
Kapitalın dəyərinin hesablanması			
ABŞ risksiz dərəcə	a	1.5%	0.9%
ABŞ bazar riski əlavəsi	b	8.5%	7.6%
Ölkə riski əlavəsi	c	0.1%	0.1%
Beta	d	0.24	0.39
Kapitalın dəyəri, ABŞ dolları	$e = (a + b * d + c)$	3.6%	4.0%
ABŞ inflyasiya dərəcəsi	f	6.2%	1.2%
Türkiyə inflyasiya dərəcəsi	j	21.3%	14.0%
Kapitalın dəyəri, Türk lirası	$h = (1 + e) * ((1 + j) / (1 + f)) - 1$	18.4%	17.2%

Qiymətləndirmə nəticəsində pul vəsaitlərini yaradan vahidin bərpa edilə bilən dəyəri 77,378 min AZN (2020-ci il: 143,020 min AZN) olmuşdur. Müvafiq olaraq, lisenziya qismən 2,810 min AZN (2020-ci il: 1,735 min AZN) məbləğində dəyersizləşmişdir. 2021-ci və 2020-ci illərin dekabr aylarına dəyersizləşmə zərəri əsas etibarilə kapitalın dəyərində artım ilə bağlı olmuşdur.

Diskont dərəcəsinə məntiqə uyğun olaraq mümkün olan 1% (18.4%-dən 19.4%-dək) (31 dekabr 2020-ci il: 17.2%-dən 18.2%-dək) artım kapitalın uzunmüddətli rentabelliyyəsinin eyni fərziyyəsi əsasında 4,729 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 13,051 min AZN) məbləğində əlavə dəyersizləşmə ilə nəticələnəcək.

Diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkəti modelinin müddəti məntiqli və əsaslandırılmalı bilən fərziyyələrə əsaslanır. Uzunmüddətli artım tempi bütün dövrlərdə sabit 5% (2020: 5%) səviyyəsində saxlanılır.

12. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri

31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il ərzində istifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəliklərində hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	İstifadə hüququ olan aktivlər	İcarə öhdəlikləri
1 yanvar 2021-ci il	12,300	13,339
Əlavələr	4,600	4,600
İcarə şərtlərində dəyişikliklər	7,434	7,434
Xaric edilmələr və silinmələr	(779)	(944)
Köhnəlmə xərci	(6,082)	-
Faiz xərci	-	883
Ödənişlər	-	(7,021)
İcarə güzəştləri	-	(52)
Məzənnə fərqi	167	2
31 dekabr 2021-ci il	17,640	18,241

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

12. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri (davamı)

	<i>İstifadə hüququ olan aktivlər</i>	<i>İcarə öhdəlikləri</i>
1 yanvar 2020-ci il	9,142	9,537
Əlavələr	10,508	10,508
Xaric edilmələr və silinmələr	(705)	-
Köhnəlmə xərci	(6,145)	-
Faiz xərci	-	816
Ödənişlər	-	(6,847)
icarə güzəştləri	-	(81)
Məzənnə fərqi	(500)	(594)
31 dekabr 2020-ci il	12,300	13,339

13. Digər aktivlər və öhdəliklər

Digər aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2021	2020
Digər maliyyə aktivləri		
Pul köçürmələri üzrə hesablaşmalar	27,772	22,511
Çek əməliyyatları üzrə debitor borcları	2,695	4,342
Zəmanətlər və akkreditivlər üzrə hesablanmış alınacaq komissiya	1,774	1,736
Digər	101	3
	32,342	28,592
Çıxılsın – digər maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	(358)	(410)
Cəmi digər maliyyə aktivləri	31,984	28,182
Digər qeyri-maliyyə aktivləri		
Mülkiyyətçiyə qaytarılmış girov	10,853	16,211
Təxirə salınmış xərclər	2,833	2,846
Loyallıq proqramı əsasında alınmış millər	3,788	2,807
Digər avans ödənişləri	1,836	1,888
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlərin alınması üçün avans ödənişləri	2,301	644
Mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər	30	5
	21,641	24,401
Digər aktivlər	53,625	52,583

Digər maliyyə aktivlərinin bütün qalıqları Mərhələ 1-ə bölüşdürülür.

31 dekabr 2021-ci və 2020-ci il tarixlərinə çek əməliyyatları üzrə debitor borcları çeklərin girov olduğu digər banklardan alınacaq məbləğlərdən ibarətdir.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə 1,552 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 1,536 min AZN) məbləğində təxirə salınmış xərclər uzunmüddətli proqram dəstəyinə aiddir.

Mülkiyyətə alınmış girovlar Qrup tərəfindən vaxtı keçmiş kreditlərin ödənilməsi zamanı əldə edilmiş qeyri-maliyyə aktivləri ilə təmsil olunur. Mülkiyyətə alınmış girovlar ilin sonuna ilkin dəyər və xalis satış dəyəri ilə qeydə alınır.

Digər öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2021	2020
Digər maliyyə öhdəlikləri		
Pul köçürmələri üzrə hesablaşmalar	1,287	4,930
Çek əməliyyatları üzrə kreditor borcları	2,695	4,342
Hesablanmış xərclər	11,348	10,724
Digər	1,255	889
	16,585	20,885
Digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri		
İşçilərə ödəniləcək məbləğlər	28,676	30,463
Təxirə salınmış gəlir	3,059	1,436
Mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər	1,995	1,242
Digər	13	12
	33,743	33,153
Digər öhdəliklər	50,328	54,038

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

14. Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər

Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2021	2020
Banklardan alınmış uzunmüddətli depozitlər	319,961	324,822
Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fondu	273,940	385,654
Banklardan alınmış qısamüddətli depozitlər	108,000	94,942
Azərbaycan İpoteka və kredit zəmanət fondu	82,674	47,360
Banklardan alınmış uzunmüddətli kreditlər	59,394	8,971
Digər banklarda müxbir hesablar	22,711	69,392
Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyi	12,923	8,674
Gürcüstanın Milli Bankından kreditlər	10,992	7,790
Gürcüstanın Maliyyə Nazirliyindən alınmış depozitlər	5,762	5,710
REPO razılaşmaları	5,378	159,635
İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi	4,305	4,065
IT İnkişafı Fondu qarşısında öhdəliklər	1,067	2,686
Banklardan alınmış qısamüddətli kreditlər	-	9,290
Digər	23,300	11,561
	930,407	1,140,552

Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər

31 dekabr 2021-ci il tarixinə, Qrup iki rezident və bir qeyri-rezident kommersiya banklardan müddəti 2023-cü ilin sentyabr ayında (31 dekabr 2020-ci il: 2023-cü ilin avqust ayında) başa çatan və illik faiz dərəcəsi 0.1%-4.3% (31 dekabr 2020-ci il: 0.3%-4.3%) arasında dəyişən 319,961 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 324,822 min AZN) məbləğindən ibarət uzunmüddətli depozitlər cəlb etmişdir.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fondunun 25,317 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 95,174 min AZN) məbləğində cari hesabı və müddəti 2021-ci ilin mart ayında başa çatan 6.5% dərəcə ilə faiz hesablanan 13,089 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 30,083 min AZN) məbləğində müddətli depozitləri olmuşdur. Qrup Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fondundan müddəti 2030-cu ilin iyun ayında (31 dekabr 2020-ci il: 2030-cu ilin iyun ayında) başa çatan və illik 1% dərəcəsi ilə (31 dekabr 2020-ci il: illik 1.0% dərəcəsi ilə) faiz hesablanan 235,534 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 260,397 min AZN) məbləğində kreditlər almışdır. Kreditlər dövlət proqramı əsasında Azərbaycan Respublikasında sahibkarlıq mühitinin tədricən təkmilləşdirilməsinə kömək göstərmək məqsədilə alınmışdır. Kreditlər yerli sahibkarlara illik 6.0%-dən artıq olmayan faiz dərəcəsi ilə (31 dekabr 2020-ci il: illik 6.0%-dən artıq olmayan faiz dərəcəsi) verilmişdir.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə, Qrup dörd rezident və on beş qeyri-rezident kommersiya banklardan müddəti 2022-ci ilin noyabr ayında (31 dekabr 2020-ci il: 2022-ci ilin aprel ayında) başa çatan və illik faiz dərəcəsi 0.01%-19.0% arasında dəyişən (31 dekabr 2020-ci il: 0.01%-18.5%) 108,000 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 94,942 min AZN) məbləğindən ibarət qısamüddətli depozitlər cəlb etmişdir.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Qrupun Azərbaycan İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu tərəfindən yenidən maliyyələşdirilən 67,181 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 37,118 min AZN) məbləğində müddəti 2051-ci ilin yanvar ayında (31 dekabr 2020-ci il: 2050-ci ilin noyabr ayında) başa çatan və illik 1.0% və 4.0% dərəcə ilə (31 dekabr 2020-ci il: illik 1.0% və 4.0%) faiz hesablanan kreditləri olmuşdur. Kreditlər borcalanlara illik 8.0%-dən (31 dekabr 2020-ci il: 8.0%-dən) artıq olmayan faiz dərəcəsi ilə verilmişdir. Bundan əlavə, Qrupun Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fondundan alınmış, müddəti 2022-ci ilin iyun ayında başa çatan (31 dekabr 2020-ci il: 2021-ci ilin oktyabr ayında) və illik faiz dərəcəsi 5.0%-5.5% arasında dəyişən (31 dekabr 2020-ci il: 6.5%-7.5%) 15,493 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 10,242 min AZN) məbləğində qısamüddətli depozitləri olmuşdur.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Qrup bir rezident və bir qeyri-rezident kommersiya bankından (31 dekabr 2020-ci il: bir rezident kommersiya bankından) müddəti 2026-cı ilin avqust ayında başa çatan (31 dekabr 2020-ci il: 2022-ci ilin avqust ayı) və illik faiz dərəcəsi 3.0%-11.00% arasında olan (31 dekabr 2020-ci il: illik 4.0%) 59,394 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 8,971 min AZN) məbləğində uzunmüddətli kredit almışdır. Rezident bankından kreditin ilkin tanınması üzrə 3,778 min AZN məbləğində ədalətli dəyərə zərər yaranmışdır.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə, Qrupun Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyindən alınmış, müddəti 2026-cı ilin dekabr ayında (31 dekabr 2020-ci il: 2025-ci ilin oktyabr ayı) başa çatan və illik faiz dərəcəsi 2.0%-4.0% (31 dekabr 2020-ci il: illik 2.0%-3.6%) arasında dəyişən 12,923 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 8,674 min AZN) məbləğində kreditləri olmuşdur. Kreditlər yerli sahibkarlara illik 7.0% (31 dekabr 2020-ci il: 7.0%) faiz dərəcəsi ilə verilmişdir.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Qrup Gürcüstan Milli Bankından müddəti 2022-ci ilin yanvar ayında (31 dekabr 2020-ci il: 2021-ci ilin yanvar ayı) başa çatan, illik faiz dərəcəsi 11.0% (31 dekabr 2020-ci il: illik 8%) olan 10,992 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 7,790 min AZN) məbləğində kreditlər almışdır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

14. Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər (davamı)

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Qrupun Gürcüstan Maliyyə Nazirliyindən alınmış, müddəti 2028-ci ilin yanvar ayında (31 dekabr 2020-ci il: 2028-ci ilin yanvar ayı) başa çatan və illik faiz dərəcəsi 9.9%-11% (31 dekabr 2020-ci il: illik 9.3%-9.9%) arasında dəyişən 5,762 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 5,710 min AZN) məbləğində depoziti olmuşdur.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Qrupun IT-nin İnkişafı Fondu tərəfindən yenidən maliyyələşdirilən müddəti 2024-cü ilin iyun ayında (31 dekabr 2020-ci il: 2024-cü ilin iyun ayı) başa çatan və illik faiz dərəcəsi 1.0% (31 dekabr 2020-ci il: illik 1.0%) olan 1,067 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 2,686 min AZN) məbləğində kreditləri olmuşdur. Kreditlər yerli sahibkarlara illik 5.0% faiz dərəcəsi ilə verilmişdir.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyinin 4,305 min AZN məbləğində cari hesabı olmuşdur (31 dekabr 2020-ci il: 4,065 min AZN).

15. Müştərilər qarşısında öhdəliklər

Müştərilər qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2021	2020
Tələbli depozitlər	3,647,812	2,703,609
Müddətli depozitlər	1,534,039	1,387,770
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	5,181,851	4,091,379
Buraxılmış zəmanətlər üzrə girov kimi saxlanılan vəsaitlər (Qeyd 21)	51,317	35,831

Aşağıdakı cədvəldə müştəri hesabları iqtisadi sektorlar üzrə təhlil edilir:

	2021	2020
Fiziki şəxslər	1,651,084	1,319,453
Ticarət və xidmətlər	1,119,964	1,008,833
Dağ-mədən	502,764	115,975
İnvestisiya yönümlü şirkətlər	453,777	474,794
İstehsal	382,238	257,349
Nəqliyyat və rabitə	360,886	265,064
Tikinti	250,994	216,402
Enerji	131,830	96,214
Sığorta	121,780	149,301
İctimai təşkilatlar	68,939	55,062
Kənd təsərrüfatı	29,197	37,157
Bank olmayan kredit təşkilatları	23,573	29,379
Mehmanxana biznesi	16,137	10,958
Digər	68,688	55,438
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	5,181,851	4,091,379

31 dekabr 2021-ci il tarixinə müştərilərin depozitlərinə on üç (31 dekabr 2020-ci il: doqquz) ən iri müştəridə cəmi müştəri depozitləri portfelinin 53%-ni təşkil edən 2,757,218 min AZN məbləğində (31 dekabr 2020-ci il: cəmi müştəri depozitləri portfelinin 47%-ni təşkil edən 1,906,386 min AZN məbləğində) qalıqlar daxil olmuşdur.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə 628,246 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 665,025 min AZN) məbləğində müştərilərin depozitləri 769,964 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 714,493 AZN) məbləğində müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə girov qoyulmuşdur. Çıxılma hüquqlarından istifadə edilsəydi, əvəzləşmədən sonra müştərilərə ödənilməli xalis məbləğlərin qalığı 4,553,605 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 3,426,354 AZN) olardı.

16. Buraxılmış borc qiymətli kağızları

31 dekabr 2021-ci il tarixinə PASHA Yatırım Bankası A.S. balans dəyəri 162,465 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 149,137 min AZN) olan və müddəti 2023-cü ilin fevral ayında (31 dekabr 2020-ci il: 2023-cü ilin fevral ayında) başa çatan faiz hesablanan istiqrazlar buraxmışdır. 31 dekabr 2021-ci il tarixinə Bankın buraxdığı istiqrazlar üzrə illik faiz dərəcəsi 1.8%-18.4% (31 dekabr 2020-ci il: 1.8%-4.9%) arasında dəyişir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

17. Subordinasiyalı borclar

31 dekabr 2021-ci il tarixinə subordinasiyalı borcların məbləği Qrupun borc götürdüyü, müddəti 2024-cü ilin avqust ayında və 2028-ci ilin dekabr ayında (31 dekabr 2020-ci il: 2024-cü ilin avqust ayı və 2025-ci ilin dekabr ayı) başa çatan 45,103 min AZN məbləğində (31 dekabr 2020-ci il: 27,165 min AZN) ABŞ dolları ilə ifadə edilmiş subordinasiyalı kreditdən ibarətdir.

18. Törəmə maliyyə alətləri

Qrup ticarət məqsədləri üçün törəmə maliyyə alətlərindən istifadə edir. Aşağıdakı cədvəl aktivlər və ya öhdəliklər kimi qeydə alınmış törəmə maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlərini şərti məbləğləri ilə birlikdə göstərir. Şərti məbləğ, ümumi göstəriləmlə, törəmə alətin aid olduğu müvafiq aktivin məbləği, baza dərəcəsi və ya göstəricisidir və törəmələrin dəyərinə dəyişiklikləri ölçmək üçün baza kimi çıxış edir. Şərti məbləğlər ilin sonuna başa çatmamış əməliyyatların həcmi göstərir və kredit riskini əks etdirmir.

	2021			2020		
	Şərti məbləğ	Ədalətli dəyər Aktiv	Öhdəlik	Şərti məbləğ	Ədalətli dəyər Aktiv	Öhdəlik
Faiz dərəcəsi üzrə müqavilələr						
Forvardlar və svoplar – xarici	39,828	102	(183)	76,535	157	(333)
Məzənnə müqavilələri						
Forvardlar və svoplar – xarici	356,704	1,868	(7,801)	340,160	6,468	(736)
Forvardlar və svoplar – yerli	334,764	7,835	(60)	409,071	861	(6,353)
Opsionlar – yerli	54,474	99	–	18,318	437	–
Fyuçerslər – yerli	–	–	–	4,614	2	–
Cəmi törəmə aktivlər/(öhdəliklər)		9,904	(8,044)		7,925	(7,422)

Yuxarıdakı cədvəldə xarici və yerli kimi göstərilənlər tərəf-müqabilərə aiddir və xarici – qeyri-Azərbaycan müəssisələri, yerli isə Azərbaycan müəssisələri deməkdir.

31 dekabr 2021-ci və 2020-ci il tarixlərinə Qrupun aşağıdakı növ törəmə alətlər üzrə pozisiyası olmuşdur:

Forvardlar və fyuçerslər

Forvard və fyuçers müqavilələri müəyyən qiymətlə və gələcək tarixdə müəyyən edilmiş maliyyə alətinin alınması və ya satılması haqqında müqavilə razılaşmalarıdır. Forvardlar birjadan kənar bazarda bağlanılan xüsusi müqavilələrdir. Fyuçers müqavilələri üzrə əməliyyatlar tənzimlənən birjalarda standartlaşdırılmış məbləğlərlə aparılır və gündəlik pul marjası tələblərinə uyğun olmalıdır.

Svoplar

Svoplar iki tərəf arasında müəyyən edilmiş şərti məbləğlər əsasında faiz dərəcəsinin, məzənnənin və ya fond əmsalının dəyişməsinə bərabər məbləğlərin mübadiləsi və (kredit defoltu svopu ilə əlaqədar) müəyyən hadisələr baş verdiyi halda kreditlər üzrə ödənişlərin aparılması haqqında müqavilə razılaşmalarıdır.

Opsionlar

Opsionlar alıcının müəyyən sayda maliyyə alətlərini müəyyən edilmiş şərti məbləğlə müəyyən edilmiş gələcək tarixdə və ya müəyyən edilmiş müddət ərzində istənilən zaman almaq və ya satmaq hüququnu (öhdəliyini deyil) nəzərdə tutan müqavilə razılaşmalarıdır.

19. Vergilər

Mənfəət vergisi xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	2021	2020
Cari vergi xərci	(34,532)	(31,667)
Təxirə salınmış vergi xərci – müvəqqəti fərqlərin yaranması və qaytarılması	5,269	2,573
Çıxılaraq digər məcmu gəlirdə tanınmış təxirə salınmış vergi	(1,895)	3,916
Mənfəət vergisi xərci	(31,158)	(25,178)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

19. Vergilər (davamı)

İl ərzində digər məcmu gəlirə aid edilmiş maddələrlə bağlı olan təxirə salınmış vergi belədir:

	2021	2020
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları üzrə xalis zərər/(gəlirlər)	1,895	(3,916)
Digər məcmu gəlirə aid edilmiş mənfəət vergisi	1,895	(3,916)

31 dekabr 2021-ci il tarixinə 65 min AZN məbləğində (31 dekabr 2020-ci il: 146 min AZN) cari mənfəət vergisi aktivləri Qrup tərəfindən əvvəlcədən ödənilmiş mənfəət vergisinin məcmu məbləğini əks etdirir.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə 11,802 min AZN məbləğində (31 dekabr 2020-ci il: 12,798 min AZN) cari mənfəət vergisi öhdəlikləri Qrupun ödəniləcək mənfəət vergisinin məcmu məbləğini əks etdirir.

Effektiv mənfəət vergisi dərəcəsi yerli qanunvericiliyə uyğun mənfəət vergisi dərəcəsindən fərqlənir. Aşağıdakı cədvəldə yerli qanunvericilik əsasında mənfəət vergisi xərci faktiki xərclərlə tutuşdurulur:

	2021	2020
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəl mənfəət	133,475	104,661
Yerli qanunvericiliyə uyğun olan vergi dərəcəsi	20%	20%
Yerli qanunvericiliyə uyğun dərəcə ilə nəzəri vergi xərci	(26,695)	(20,932)
Çıxılmayan xərclərin vergiyə təsiri	(3,301)	(1,851)
Vergi dərəcəsinin dəyişməsinin təsirləri	39	(311)
Xarici ölkədə vergi dərəcəsinə fərqin təsiri	(749)	(740)
Vergidən azad gəlirin vergiyə təsiri	75	44
Gələcək dövrlərə keçirilmiş tanınmamış vergi zərərləri	(556)	-
Gələcək dövrlərə keçirilmiş vaxtı bitmiş vergi zərərləri, əvvəl tanınmamış	358	(1,670)
Digər	(329)	282
Mənfəət vergisi xərci	(31,158)	(25,178)

31 dekabr 2021-ci və 2020-ci il tarixlərində təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri və onların müvafiq illərdə hərəkətləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Müvəqqəti fərqlərin yaranması və ləğv edilməsi				Müvəqqəti fərqlərin yaranması və ləğv edilməsi			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Çıxılan müvəqqəti fərqlərin vergiyə təsiri	-	-	-	-	358	-	13	371
Gələcək dövrlərə keçirilmiş vergi zərərləri	-	5	-	-	22	-	-	27
Subordinasiyalı borc	10	10	-	(3)	3	-	(6)	14
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	-	-	-	-	751	-	2	753
Banklara və dövlət fondlarına ödəniləcək məbləğlər	2,114	(213)	-	(398)	1,503	789	(852)	1,440
Müştərilərə verilmiş kreditlər	101	41	21	(23)	140	(56)	94	225
İnvestisiya qiymətli kağızları	2,734	(206)	-	(502)	2,026	(112)	-	(792)
İnvestisiya əmlakları	-	15	-	138	15	-	4	172
Əmlak və avadanlıqlar	118	232	-	(27)	323	185	-	26
İstifadə hüququ olan aktivlər	373	(68)	-	35	340	(198)	-	142
Qeyri-maddi aktivlər	-	13	-	(1)	12	1	-	13
Digər aktivlər	-	-	-	-	1,352	(1,404)	-	55
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	1,238	329	-	-	1,567	1,393	-	2,960
İcarə öhdəlikləri	3,869	1,703	-	(82)	5,490	(663)	-	(70)
Digər öhdəliklər	10,557	3,213	21	(863)	12,928	1,084	94	(1,573)
Təxirə salınmış vergi aktivləri	10,557	3,213	21	(863)	12,928	1,084	94	(1,573)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	(1,933)	(939)	-	-	(2,872)	293	-	-
Törəmə maliyyə aktivləri	(42)	(1,480)	-	2	(1,520)	1,088	-	129
İnvestisiya qiymətli kağızları	(1,018)	645	(3,937)	12	(4,298)	(104)	1,801	-
Müştərilərə verilmiş kreditlər	(8,641)	7,126	-	23	(1,492)	1,296	-	(29)
Əmlak və avadanlıqlar	(543)	(175)	-	(9)	(727)	(248)	-	380
Qeyri-maddi aktivlər	(75)	7	-	9	(59)	(14)	-	(4)
Digər aktivlər	(1,628)	(243)	-	-	(1,871)	889	-	(1)
İcarə öhdəlikləri	(87)	(114)	-	17	(184)	(259)	-	(20)
İstifadə hüququ olan aktivlər	(1,198)	(328)	-	-	(1,526)	(1,395)	-	-
Banklara və dövlət fondlarına ödəniləcək məbləğlər	(5)	(38)	-	5	(38)	38	-	-
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	-	-	-	-	-	-	-	-
Zəmanətlər və akkreditivlər üçün ehtiyat	(616)	(1,532)	-	-	(2,148)	144	-	(2,004)
Bank lisenziyası	(3,342)	347	-	628	(2,367)	562	-	859
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(19,128)	3,276	(3,937)	687	(19,102)	2,290	1,801	1,314
Xalis təxirə salınmış vergi aktivləri/ (öhdəlikləri)	(8,571)	6,489	(3,916)	(176)	(6,174)	3,374	1,895	(259)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

19. Vergilər (davamı)

31 dekabr 2021-ci və 2020-ci il tarixlərinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda təxirə salınmış vergilər aşağıdakı şəkildə üzləşdirilə bilər:

	2021	2020
Təxirə salınmış vergi aktivləri	1,730	3,168
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(2,894)	(9,342)
Xalis təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(1,164)	(6,174)

20. Kapital

24 iyun 2020-ci il tarixində Qrupun səhmdarları 646 adi səhmlərin buraxılmasını təsdiq etmişlər. Bu səhmlər üçün alınmış cəmi ödəniş 21,512 min AZN məbləğində pul vəsaitlərindən ibarət olmuşdur. Bu emissiya Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Dövlət Vergi Xidməti tərəfindən qeydiyyatdan alınmışdır.

31 dekabr 2021-ci və 31 dekabr 2020-ci il tarixlərinə Bankın buraxılmasına icazə verilmiş, buraxılmış və tam ödənilmiş kapitalı hər bir adi səhmin nominal dəyəri 33,300 AZN olmaqla 10,646 adi səhmdən (31 dekabr 2020-ci il: 10,646) ibarət olan 354,512 min AZN məbləğində olmuşdur. Hər bir adi səhm səhmdara bir səsvermə hüququnu verir.

24 aprel 2020-ci il tarixində Bankın səhmdarları adi səhmlər üzrə cəmi 45,422 min AZN məbləğində dividendlər elan etmiş (bir səhm üzrə 4,542 AZN) və bunlar 31 dekabr 2020-ci il tarixinə ödənilmişdir.

3 may 2021-ci il tarixində Bankın səhmdarları 31 dekabr 2021-ci il tarixinə ödənilmiş adi səhmlər üzrə 50,380 min AZN (səhm üzrə 4,733 AZN) məbləğində dividendlər elan etmişdirlər.

Əlavə ödənilmiş kapital

31 dekabr 2021-ci və 2020-ci il tarixlərinə 343 min AZN məbləğində əlavə ödənilmiş kapital ümumi nəzarət altında olan müəssisələrdən alınmış 8,531 min AZN məbləğində subordinasiyalı borcların ədalətli dəyərinin ölçülməsindən gəlirdən ibarətdir.

Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat

Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat xarici törəmə müəssisələrinin maliyyə hesabatlarının yenidən hesablanmasıdan yaranan valyuta fərqi uçota almaq üçün istifadə edilir.

Digər ehtiyatlar

Türk Ticarət Qanununa uyğun olaraq digər ehtiyatlar birinci və ikinci məcburi ehtiyatlardan ibarətdir. Birinci məcburi ehtiyat, məcmu ehtiyat müəssisənin nizamnamə kapitalının maksimum 20%-ə çatana qədər yerli standartlara uyğun mənfəətin 5%-i dərəcəsi ilə ayrılır. İkinci məcburi ehtiyat, müəssisənin nizamnamə kapitalının 5%-dən çox olan bütün bölüşdürmələrin 10%-i dərəcəsinə ayrılır. Birinci və ikinci məcburi ehtiyatlar, nizamnamə kapitalının 50%-dən çox olmadığı təqdirdə bölüşdürülə bilməz, lakin ehtiyatın tükenməsi halında zərərləri ödəmək üçün istifadə edilə bilər.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə digər ehtiyatlar 2,448 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 2,239 min AZN) təşkil etmişdir.

İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə realizasiya edilməmiş gəlirlər

Bu ehtiyat 12,721 min AZN (31 dekabr 2020-ci il: 20,299 min AZN) məbləğində DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları üzrə ədalətli dəyərdəki dəyişiklikləri əks etdirir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

21. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər**Əməliyyat mühiti**

2020-ci ildə global iqtisadiyyat koronavirus pandemiyasının (COVID-19) mənfi təsirinə məruz qalmışdır.

2020-ci ilin mart-avqust aylarında bir çox ölkədə COVID-19 pandemiyası ilə mübarizə çərçivəsində gətirdikə sərtləşdirilən karantin tədbirləri iqtisadi aktivliyi və məcmu xərcləmə səviyyələrini əhəmiyyətli dərəcədə azaltmışdır. Sosial məsafə və karantin tədbirləri pərakəndə satış, nəqliyyat, səyahət, iaşə, otel, əyləncə və bir çox digər müəssisələrin bağlanması ilə nəticələnmişdir. Beynəlxalq ticarət həcmi də əhəmiyyətli dərəcədə azalmışdır. Nəhayət, neft qiymətləri ən aşağı tarixi səviyyəyə düşmüş və dövrün sonuna tam bərpa olunmuşdur.

Bununla belə, 2021-ci il ərzində dünya üzrə vaksinasia sürətinin artırılması karantin məhdudiyyətlərinin yumşaldılması ilə nəticələnmiş, bu isə öz növbəsində global iqtisadiyyata müsbət təsir göstərmişdir. Qrupun fəaliyyət göstərdiyi iqtisadiyyatlara təsir aşağıda təsvir olunur.

Azərbaycan Respublikası

Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatı neft-qaz qiymətlərinə xüsusilə həssasdır. Son illər ərzində Azərbaycan Respublikasının hökuməti daha tarazlı iqtisadiyyata keçidi sürətləndirmək və neft-qaz sektorundan asılılığı azaltmaq üçün əhəmiyyətli iqtisadi və sosial islahatlara başlamışdır.

2021-ci il ərzində neft qiymətləri artaraq 31 dekabr 2021-ci il tarixinə 7 illik maksimuma çatmışdır. Bu, ABŞ dollarının iqtisadiyyata axınının xeyli artması və yerli valyutanın sabitləşməsi ilə nəticələnmişdir.

2020-ci və 2021-ci illər ərzində ARMB, AZN-in ABŞ dollarına qarşı məzənnəsini 1 ABŞ dolları üçün 1.7000 AZN səviyyəsində saxlamaqla Azərbaycan manatının sabitliyini qoruyaraq monetar şərtləri yumşaltmağa davam etmişdir. Nəticədə, 2020-ci il ərzində ARMB yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsini 7.25%-dən 6.25%-dək azalmış və dövr ərzində dərəcə sabit qalmışdır. 2021-ci ilin ikinci yarısı ərzində dünyada inflyasiya dərəcəsinin artması səbəbindən ARMB yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsini artırmış, nəticədə 31 dekabr 2021-ci il tarixinə yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsi 7.25% olmuşdur.

COVID-19 pandemiyasının səbəb olduğu iqtisadi tənəzzülün aradan qaldırılması üçün Azərbaycan Respublikasının hökuməti və ARMB dəstək paketini təqdim etdilər. Bu tədbirlərə, digərləri ilə yanaşı, təsirə məruz qalmış sahələrə imtiyazlı kreditlərin verilməsi, işsiz fərdlərə ödənişlər, habelə maliyyə sektorunun resurslarla təmin etmək qabiliyyətini qorumaq və COVID-19 pandemiyası ilə bağlı tədbirlər nəticəsində likvidlik çatışmazlığına yol verməkdə müştərilərə dəstək göstərmək üçün müəyyən tənzimləyici məhdudiyyətlərin yumşaldılması daxildir. 23 aprel 2020-ci il tarixində ARMB tələb edilən minimal kapitalın adekvatlığı əmsalını Bankın da daxil olduğu sistem əhəmiyyətli banklar üçün 12.0%-dən 11.0%-dək, digər banklar üçün isə 10.0%-dən 9.0%-dək tədricən endirməyə və 2021-ci ilin iyul ayınadək bu səviyyədə saxlamağa qərar vermişdir. 2021-ci ilin iyun ayından etibarən tələb edilən minimal əmsallar pandemiya əvvəlki səviyyədə müəyyən edilmişdir (müvafiq olaraq, 12% və 10%).

16 yanvar 2021-ci il tarixində Azərbaycanda vaksinasia prosesinin başlaması ilə Azərbaycan hökuməti səyahət məhdudiyyətləri, müəssisə və digər məkanların bağlanması və ölkənin müəyyən ərazilərində evdən çıxma qadağası kimi COVID-19 pandemiyasının yayılmasının qarşısını almaq üçün əvvəlki ildə tətbiq edilən sərt karantin tədbirlərini mərhələli şəkildə yumşaltmağa başlamışdır. Koronavirusun yayılmasının qarşısını almaq üçün üçün sərt karantin rejiminin yumşaldılmasına baxmayaraq, ARMB maliyyə sektorunun resurslarla təmin etmə imkanlarını dəstəkləmək məqsədilə müəyyən tənzimləyici məhdudiyyətlərin yumşaldılmasını uzatmaq qərarına gəlmişdir.

COVID-19 pandemiyası (davamı)*Gürcüstan Respublikası*

Gürcüstanın sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasına uyğun olaraq ölkənin iqtisadi siyasəti iqtisadiyyatın real sektorunun inkişafı, hərtərəfli iqtisadi artımı sürətləndirən iqtisadi siyasətin həyata keçirilməsi və ekoloji təhlükəsizliyi və dayanıqlı inkişafı təmin etməklə təbii ehtiyatların səmərəli istifadəsi əsasında sürətli və səmərəli iqtisadi artım prinsiplərinə əsaslanır. Gürcüstan bazarın tələblərinə uyğun olaraq iqtisadi islahatları aparmağa, hüquqi, vergi və nizamlayıcı çərçivələri təkmilləşdirməyə davam edir. Gürcüstan iqtisadiyyatının gələcək sabitliyi önəmli dərəcədə bu islahatlar və hadisələrdən, eləcə də hökumətin gördüyü iqtisadi, maliyyə və monetar tədbirlərinin səmərəliliyindən asılıdır.

2021-ci ilin dekabr ayında inflyasiya ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 13.9% səviyyəsinə çatmışdır. Bu səviyyə əsas etibarilə kommunal xidmətlərin qiymətlərində artım, daha yüksək əmtəə qiymətləri və artmış istehsalat xərclərini əks etdirir. 31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il ərzində Gürcüstanın Milli Bankı (GMB) yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsini bir neçə dəfə artıraraq 10.5%-dək çatdırmışdır. Inflyasiya səviyyəsi hədəfdən xeyli yuxarıdır və yaxın gələcəkdə yüksək olaraq qalacaq. Xüsusi şəraitlərin aradan qaldırılması və sərt pul siyasətinin tətbiqi sayəsində 2022-ci ilin ikinci rübündən başlayaraq inflyasiyanın hədəf səviyyəyə qayıtması proqnozlaşdırılır.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

21. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)

COVID-19 pandemiyası (davamı)

Gürcüstanın bank sektorunda baş verən hadisələrə uyğun olaraq PASHA Bank Georgia da həssas sektorlarda fəaliyyət göstərən borcalanların fəaliyyəti və kredit riskində əhəmiyyətli pisləşmələrlə müşayiət olunan COVID-19 pandemiyasının səbəb olduğu iqtisadi tənəzzülün təsirlərinə məruz qalmışdır. Bu, pandemiyaadan əvvəlki dövrlərdə mövcud olan orta dərəcələrlə müqayisədə bütün portfel segmentləri üzrə restrukturizasiya edilmiş kreditlərin sayında və GKZ dərəcələrində əhəmiyyətli artımla nəticələndi. Bununla belə, hökumət tərəfindən peyvəndlənmə proqramının tətbiqi, 2021-ci il üzrə müsbət iqtisadi proqnoz və müştərilərin kreditlərində baş verən dəyişikliklər banka hesabat dövründə portfelin keyfiyyətində müəyyən irəliləyişlər əldə etməyə və ehtiyatların qaytarılmasını uçota almağa imkan verdi. Pandemiyanın mənfi təsirlərinə baxmayaraq, rəhbərlik GMB-nin böhran şəraitində bank sektorunun dözümlüliyünü artırmaq üçün gördüyü tədbirlər, vaxtı-vaxtında aparılan restrukturizasiya və PAŞA Bank Azərbaycanın davamlı dəstəyi sayəsində problemlə risklərin məqbul səviyyələri ilə dəstəklənən güclü likvidlik mövqelərini qoruyub saxlayır.

Bank rəhbərliyi təsdiq olunmuş strateji planlara uyğun olaraq bankın Gürcüstan bazarında daha da genişlənməsini hədəfə alsada, COVID-19 pandemiyası ilə bağlı yaranmış qeyri-müəyyənliklər fonunda orta müddətli perspektivdə əsas diqqət gələcək inkişaf üçün möhkəm zəmin yaratmaq məqsədilə kifayət qədər bölüşdürülməmiş mənfəətin bərpa edib qorunmasına yönəldilib.

Türkiyə Respublikası

Türkiyədə virusun yayılmasının qarşısını almaq üçün müxtəlif tədbirlər görülmüş və hələ də tətbiq edilməkdədir. Bu tədbirlərlə yanaşı, virusun yayılmasının fiziki şəxslərə və müəssisələrə iqtisadi təsirini minimuma endirmək üçün iqtisadi tədbirlər də həyata keçirilir. COVID-19 pandemiyasının ilkin təsirlərindən sonra (2020-ci ilin ikinci rübündə iqtisadiyyat rekord 9.9% azalmışdır) 2020-ci ildə Türkiyədə ÜDM 1.8% artdı. ÜDM-in artması 2021-ci ildə də davam etdi və birinci rübə 7% artım qeydə alındı. Türkiyə COVID-19 pandemiyası ilə mübarizə çərçivəsində irimiqyaslı iqtisadi stimullaşdırma tədbirləri tətbiq etdi və maliyyə baxımından Türkiyənin COVID-19 ilə bağlı stimullaşdırma paketi vergi ödənişlərinin təxirə salınması və şərti öhdəliklər daxil olmaqla ÜDM-in təxminən 12%-ni təşkil etdi. Türkiyənin dəstəyi əsas etibarilə bank sektoru vasitəsilə təmin edildi və büdcəyə birbaşa maliyyə xərcləri kimi deyil, gələcəkdə hökumət qarşısında şərti öhdəliklər kimi həyata keçirildi.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Türkiyədə inflyasiya kəskin şəkildə artmışdır ki, bu da əsas etibarilə COVID-19 pandemiyası şəraitində iqtisadiyyatı dəstəkləmək üçün hökumət xərclərinin artması fonunda TRMB-nin, inflyasiyanın yüksələcəyi ilə bağlı narahatlığa baxmayaraq, sentyabrdan dekabr ayınadək faiz dərəcəsini mərhələli şəkildə 5% azaltmaq qərarı ilə bağlıdır. TRMB-nin uçot dərəcəsini azaltmaq qərarı Türk Lirəsinə təzyiqi daha da artırmış, nəticədə Türk Lirəsi əsas valyutalara qarşı devalvasiyaya uğramış və 2021-ci il ərzində AZN qarşı 42% ucuzlaşmışdır.

İctimai Nəzarət, Mühəsibat Uçotu və Audit Standartları Qurumunun 20 yanvar 2022-ci il tarixində dərc etdiyi bəyanatda bildirilir ki, 29 sayılı "Hiperinflyasiya İqtisadiyyatlarında Maliyyə Hesabatı" adlı Türkiyənin mühəsibat uçotu standartı (TMUS) 31 dekabr 2021-ci il üzrə Türkiyənin Maliyyə Hesabatları Standartlarına (TMHS) uyğun hazırlanmış maliyyə hesabatlarına tətbiq edilmir, çünki İstehlak Qiymətləri İndeksində (IQI) uyğun olaraq son üç ildə ümumi alıcılıq qabiliyyətində məcmu dəyişiklik 74.41% təşkil edir. Bununla əlaqədar, 31 dekabr 2021-ci il tarixinə MHBS-yə uyğun hazırlanmış maliyyə hesabatlarına TMUS 29-a uyğun olaraq İctimai Nəzarət, Mühəsibat Uçotu və Audit Standartları qurumunun inflyasiyaya dair izahatları nəzərə alınmaqla düzəliş edilmir.

Hüquqi məsələlər

Adi fəaliyyətində Qrup məhkəmə iddiaları və şikayətlərinin obyektivi olur. Rəhbərlik hesab edir ki, belə iddia və ya şikayətlərdən irəli gələn öhdəlik (əgər olarsa) Qrupun maliyyə vəziyyəti və ya gələcək əməliyyat nəticələrinə mühüm mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

Vergilər

Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Bundan əlavə, Qrupun əməliyyatları və fəaliyyətinə tətbiq edilən vergi qanunvericiliyinin vergi orqanları tərəfindən şərh edilməsi rəhbərliyin şərhilə üst-üstə düşməyə bilər. Azərbaycanda son zamanlar baş vermiş hadisələr göstərir ki, vergi orqanları qanunvericiliyin şərh edilməsi və vergi hesablamalarının yoxlanılmasında daha sərt mövqe tuta bilərlər. Nəticədə, vergi orqanları əməliyyat və fəaliyyət növləri ilə bağlı əvvəl irəli sürmədikləri iddiaları irəli sürə bilərlər. Nəticə etibarilə əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesablanı bilər. Vergi yoxlamaları yoxlama ilindən əvvəlki üç maliyyə ili üzrə aparıla bilər.

Rəhbərlik hesab edir ki, müvafiq qanunvericiliyin 31 dekabr 2020-ci il tarixinə rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhli münasibdir və Qrupun vergi, valyuta və gömrük mövqeləri qəbul ediləcəkdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

21. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)

Sığorta

Qrup hazırda səhvlərdən və ya təhriflərdən irəli gələn öhdəliklərlə əlaqədar sığorta təminatı almamışdır.

Tənzimləyici orqanlarının əmsallarına uyğunlaşma

ARMB banklardan yerli standartlara uyğun maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən əmsallara uyğunlaşmağı tələb edir. 31 dekabr 2021-ci və 2020-ci il tarixlərinə Bank aşağıdakılar istisna olmaqla, bütün əmsallara uyğun olmuşdur:

- Bir hüquqi şəxsin kapitalında pay əmsalı cəmi kapitalın 10%-dən çox olmamalıdır. 31 dekabr 2021-ci il tarixinə Bankın əmsalı 23.98% (31 dekabr 2020-ci il: 27.39%) olmuşdur.
- Digər hüquqi şəxslərin kapitalında məcmu pay əmsalı cəmi kapitalın 40%-dən çox olmamalıdır. 31 dekabr 2021-ci il tarixinə Bankda pozuntu olmamışdır (31 dekabr 2020-ci il: 40.29%).
- Bankın tək borcalan və ya əlaqəli borcalanlar qrupu üçün təminatlı kredit üzrə maksimum kredit riskinin əmsalı 10%-dən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2021-ci il tarixinə Bankın əmsalı 13.42% olmuşdur (31 dekabr 2020-ci il: 15.19%).
- Bankın və ya onun nümayəndələrinin bir əlaqəli tərəf hüquqi şəxs üzrə maksimum kredit riskinin əmsalı 10%-dən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2021-ci il tarixinə Bankın əmsalı 19.28% olmuşdur (31 dekabr 2020-ci il: 22.02%).
- Bankın və ya onun nümayəndələrinin əlaqəli tərəflərinin cəmi kreditləri üzrə maksimum kredit riskinin əmsalı 20%-dən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2021-ci il tarixinə Bankın əmsalı 42.81% olmuşdur (31 dekabr 2020-ci il: 44.33%).

İlk əmsalın pozulması Bankın törəmə müəssisələrinə edilən investisiyalarla əlaqəli olmuşdur.

Üçüncü əmsalın pozulması dövlətin maliyyələşdirdiyi layihələr üçün xüsusi kreditlərin verilməsi ilə əlaqəli olmuşdur.

Son iki əmsalın pozulması əlaqəli tərəflərə pul vəsaitləri ilə təmin edilmiş kreditlərin verilməsi ilə əlaqəli olmuşdur.

GMB banklardan yerli standartlara uyğun olan maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən əmsallara uyğunlaşmağı tələb edir. 31 dekabr 2021-ci və 2020-ci il tarixlərinə PASHA Bank Georgia aşağıdakı əmsal istisna olmaqla bu əmsallara riayət etmişdir:

- Bankın tək borcalan üzrə maksimum kredit riskinin əmsalı nizamnamə kapitalının 15%-dən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2021-ci il tarixinə Bankın əmsalı 17.52% olmuşdur (31 dekabr 2020-ci il: 17.54%).
- Bankın bir əlaqəli tərəf üzrə riskin əmsalı nizamnamə kapitalının 5%-dən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2021-ci il tarixinə Bankın əmsalı 5.87% olmuşdur (31 dekabr 2020-ci il: 0.30%).
- Bankın əlaqəli tərəflər qrupunun krediti üzrə əmsalı nizamnamə kapitalının 25%-dən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2021-ci il tarixinə Bankın əmsalı 26.57% olmuşdur (31 dekabr 2020-ci il: 22.36%).

Qrup bərpa planını GMB-yə təqdim etdi və PAŞA Bank Georgia-nın 2022-ci ilin iyun ayının sonuna qədər yuxarıda qeyd edilən əmsallara uyğunluğunu təmin etməyə imkan verən azad etməni əldə etdi. Azad etmələr GMB tərəfindən təqdim edildiyinə görə bu pozuntular heç bir tənzimləyici cəzaya səbəb olmur. İl ərzində Qrup bu uyğunsuzluqla bağlı hər ay tənzimləyiciyə məlumat təqdim etmiş və heç bir zaman Qrupa qarşı hər hansı sanksiya tətbiq edilməmişdir. Rəhbərlik hesab edir ki, Qrupa qarşı gələcəkdə heç bir sanksiya tətbiq edilməyəcək.

Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər

Qrup tərəfindən müştərilərə zəmanətlərin və akkreditivlərin verilməsinin əsas məqsədi müştərilərə tələb olduqca vəsaitlərin mövcudluğunu təmin etməkdir. Zəmanətlər və ehtiyat akkreditivləri müştəri üçüncü tərəflər qarşısında öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədiyi təqdirdə Qrupun ödəmələr edəcəyini qəti təsdiq edən sənədlərdir. Sənədli akkreditivlər və kommersiya akkreditivləri, Qrupa müəyyən edilmiş məbləğə qədər və xüsusi şərtlərlə tələb təqdim etmək hüququnu üçüncü tərəfə verən, Qrupun müştəri adından üzərinə götürdüyü yazılı öhdəlik olaraq, aid olduqları malların çatdırılması və ya pul depozitləri ilə təmin edilir və beləliklə də birbaşa borcla müqayisədə daha aşağı riskə məruz qoyur.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

21. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)**Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər (davamı)**

Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2021	2020
Kreditlə bağlı təəhhüdlər		
Verilmiş zamanətlər	291,260	322,306
İstifadə edilməmiş kredit xətləri	340,472	331,549
Akkreditivlər	34,981	24,698
	666,713	678,553
Əməliyyat icarəsi üzrə öhdəliklər		
1 ilədək	61	72
1 ildən 5 ilədək	2	20
	63	92
İcra zamanətləri	386,318	264,351
Çıxılsın – kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə GKZ üçün ehtiyatlar	(6,119)	(7,316)
Çıxılsın: icra zamanətləri üçün ehtiyatlar	(4,905)	(3,230)
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (girov çıxıldıqdan əvvəl)	1,042,070	932,450
	(51,317)	(35,831)
Çıxılsın – verilmiş zamanətlər üzrə girov kimi saxlanılan pul vəsaitləri (Qeyd 15)	990,753	896,619

31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il ərzində GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2021-ci ildə GKZ	(2,456)	(4,676)	(184)	(7,316)
Yeni risklər	(4,876)	(11)	-	(4,887)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	1,851	3,311	70	5,232
Mərhələ 1-ə köçürmə	(425)	391	34	-
Mərhələ 2-yə köçürmə	2,386	(2,443)	57	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	108	3	(111)	-
Dövrün sonuna GKZ-nin dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərə təsiri	331	(425)	(104)	(198)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	287	159	-	446
	407	197	-	604
Məzənnəyə düzəlişlər				
31 dekabr 2021-ci il	(2,387)	(3,494)	(238)	(6,119)

31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il ərzində GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2020-ci ildə GKZ	(3,984)	(4,095)	(273)	(8,352)
Yeni risklər	(2,895)	-	-	(2,895)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər (silinmələri çıxmaqla)	2,286	1,056	273	3,615
Mərhələ 1-ə köçürmə	(1,176)	1,176	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmə	1,882	(1,882)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	66	-	(66)	-
Dövrün sonuna GKZ-nin dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülən risklərə təsiri	1,090	(1,289)	(118)	(317)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	154	11	-	165
	121	347	-	468
Məzənnəyə düzəlişlər				
31 dekabr 2020-ci il	(2,456)	(4,676)	(184)	(7,316)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

22. Kredit zərəri üzrə xərc və digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		74	-	-	74
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	(422)	-	-	(422)
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	7	518	-	-	518
Amortizasiya hesablanmış dəyərli investisiya qiymətli kağızları	7	(409)	-	-	(409)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	8	(7,065)	7,145	(24,528)	(24,448)
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri		(7,304)	7,145	(24,528)	(24,687)
Kreditlə bağlı təəhhüdlər	21	(338)	985	(54)	593
Cəmi kredit zərəri üzrə xərc		(7,642)	8,130	(24,582)	(24,094)

Digər aktivlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat əlaqəli aktivlərin balans dəyərindən çıxılır. Kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə GKZ üçün ehtiyat öhdəliklərdə qeydə alınır.

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri göstərilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		(65)	-	-	(65)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	70	-	-	70
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	7	(3,428)	4	-	(3,424)
Amortizasiya hesablanmış dəyərli investisiya qiymətli kağızları	7	(276)	-	-	(276)
Müştərilərə verilmiş kreditlər	8	(2,720)	(12,724)	(2,922)	(18,366)
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri		(6,419)	(12,720)	(2,922)	(22,061)
Kreditlə bağlı təəhhüdlər	21	1,407	(928)	89	568
Cəmi kredit zərəri üzrə xərc		(5,012)	(13,648)	(2,833)	(21,493)

Kreditlə bağlı öhdəliklər və icra zəmanətləri üzrə GKZ üçün ehtiyatlarda hərəkətlər aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Digər maliyyə aktivləri	İcra zəmanətləri	Cəmi
1 yanvar 2020-ci il	(315)	(2,198)	(2,513)
Xərc	(132)	(1,032)	(1,164)
Övvəllər silinmiş məbləğlərin bərpası	37	-	37
31 dekabr 2020-ci il	(410)	(3,230)	(3,640)
Xərc	52	(1,675)	(1,623)
31 dekabr 2021-ci il	(358)	(4,905)	(5,263)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

23. Xalis haqq və komissiya gəliri

Xalis haqq və komissiya gəliri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2021	2020
Plastik kartlarla əməliyyatlar xidmətinin göstərilməsi	41,458	26,162
Hesabların açılması və onlara xidmət göstərilməsi	20,993	15,544
Zəmanətlər və akkreditivlər	14,791	14,643
Nağd pul ilə aparılan əməliyyatlar	4,905	4,010
Digər	890	772
Haqq və komissiya gəliri	83,037	61,131
Plastik kartlarla əməliyyatlar xidmətinin göstərilməsi	(36,106)	(19,598)
Hesabların açılması və onlara xidmət göstərilməsi	(8,699)	(3,763)
Zəmanətlər və akkreditivlər	(1,631)	(2,176)
Nağd pul ilə aparılan əməliyyatlar	(1,199)	(979)
Qiymətli kağızlarla əməliyyatlar	(22)	(180)
Digər	(118)	(1,935)
Haqq və komissiya xərcləri	(47,775)	(28,631)
Xalis haqq və komissiya gəliri	35,262	32,500

24. İşçilər üzrə xərclər, ümumi və inzibati xərclər, yenidən mülkiyyətə alınmış girovların silinməsi

İşçilər üzrə xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2021	2020
Əmək haqqı və mükafatlar	(56,635)	(58,124)
Sosial sığorta xərcləri	(8,001)	(7,430)
İşçilərlə bağlı digər xərclər	(3,752)	(3,723)
İşçilər üzrə xərclər	(68,388)	(69,277)

Ümumi və inzibati xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2021	2020
Xeyriyyə və sponsorluq xərcləri	(10,347)	(12,940)
Peşəkar xidmətlər	(9,587)	(10,373)
Sığorta	(7,222)	(5,060)
Proqram təminatına çəkilən xərclər	(6,829)	(5,075)
Dəftərxana ləvazimatları və loyallıq milləri	(5,632)	(1,896)
Reklam xərcləri	(2,680)	(2,703)
Rəbət	(2,162)	(1,383)
Kommunal xidmətlər	(1,816)	(1,667)
Təmir və texniki xidmət	(1,513)	(856)
Mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər	(1,490)	(1,436)
Təhlükəsizlik xərcləri	(947)	(993)
Nəqliyyat və ezamiyyə xərcləri	(866)	(250)
Üzvlük haqları	(641)	(745)
Əyləncə	(612)	(497)
Əməliyyat icarələri	(349)	(569)
Nəşriyyat xərcləri	(34)	(25)
Digər xərclər	(430)	(619)
Ümumi və inzibati xərclər	(53,157)	(47,087)
Mülkiyyətə alınmış girovların silinməsi	(5,008)	(762)

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Qrup 2015-ci ildən etibarən balansda saxlanılan bir mülkiyyətə alınmış girovu tam (2,371 min AZN) və 2017-ci ildən etibarən balansda saxlanılan bir mülkiyyətə alınmış girovun yarısını (2,752 min AZN) silmişdir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Risklərin idarə edilməsi

Ön söz

Öz fəaliyyətində Qrup müxtəlif risklərə məruz qalır və bunları daimi müəyyən etmə, ölçmə və müşahidə etmə prosesləri, kredit limitlərinin müəyyən edilməsi və digər daxili nəzarət tədbirləri vasitəsilə idarə edir. Risklərin idarə edilməsi Qrupun fəaliyyətinin mühüm hissəsini təşkil edir. Qrupun hər bir əməkdaşı öz vəzifələri daxilində risklərə görə məsuliyyət daşıyır. Qrup kredit riski, likvidlik riski və bazar risklərinə məruz qalır. Bazar riski öz növbəsində ticarət və qeyri-ticarət risklərinə bölünür. Qrup əməliyyat risklərinə də məruz qalır.

Müstəqil riskə nəzarət prosesinə mühitdə, texnologiyada və sənayedə dəyişikliklər kimi biznes riskləri daxil deyildir. Onlar Qrupun strateji planlaşdırma prosesi vasitəsilə nəzarət altında saxlanılır.

Risklərin idarə olunması strukturu

Risklərin müəyyən edilməsi və nəzarət edilməsinə görə ümumi məsuliyyəti Müşahidə Şurası daşısa da, risklərin idarə olunması və izlənməsi üçün məsuliyyəti ayrıca müstəqil orqanlar daşıyır.

Müşahidə Şurası

Müşahidə Şurası risklərin idarə olunmasında ümumi yanaşma, risk strategiyaları və prinsiplərinin təsdiq edilməsi üçün məsuliyyətlidir.

Audit Komitəsi

Audit Komitəsi auditin tapşırığı və strategiyasının təsis və tərtib edilməsi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və Daxili Auditin fəaliyyətinə nəzarət edir.

İdarə Heyəti

İdarə Heyəti Qrupda ümumi risk prosesinə nəzarət etmək üçün məsuliyyət daşıyır.

Risk Komitəsi

Risk Komitəsi risk strategiyasının işlənilib hazırlanması və risk prinsipləri, konsepsiyası, siyasəti və limitlərinin tətbiqi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və müvafiq risk qərarlarını idarə və nəzarət edir.

Risklərin idarə olunması

Risklərin idarə olunması departamenti müstəqil nəzarət prosesini təmin etmək məqsədilə risklə bağlı prosedurların tətbiqi və dəstəklənməsi üçün məsuliyyət daşıyır.

Bankın xəzinədarlığı

Bankın xəzinədarlığı Qrup aktivlərinin və öhdəliklərinin idarə olunması, eləcə də ümumi maliyyə strukturu üçün məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, xəzinədarlıq Qrupun maliyyələşdirmə və likvidlik riskləri üçün məsuliyyət daşıyır.

Daxili audit

Daxili audit funksiyası hər il Qrupda risklərin idarə olunması proseslərinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Qrupun prosedurlara riayət etməsini yoxlayır. Daxili Audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhbərliklə müzakirə edir və nəticə və tövsiyələr haqqında Audit Komitəsinə hesabat verir.

Risklərin ölçülməsi və hesabatçılıq sistemləri

Qrupun riskləri həm adi şəraitdə yaranması ehtimal edilən zərəri, həm də statistik modellər əsasında maksimal faktiki zərərlərin qiymətləndirilməsi olan gözlənilməyən zərərləri əks etdirən metoddan istifadə etməklə ölçülür. Modellər keçmiş təcrübədən əldə edilmiş və iqtisadi şəraitləri nəzərə almaqla düzəlişlər edilmiş ehtimallardan istifadə edir. Bundan əlavə, Qrup baş verməsi ehtimal edilməyən ağır hadisələr əslində baş verdiyi təqdirdə daha pis hadisələrin ssenari modellərini hazırlayır.

Risklərin monitorinqi və nəzarət edilməsi ilk öncə Qrupun müəyyən etdiyi limitlərə əsaslanır. Belə limitlər Qrupun biznes strategiyasını və bazar mühitini, eləcə də Qrupun qəbul etmək istədiyi risk səviyyəsini əks etdirir və bu zaman əsas diqqət ayrı-ayrı sahələrə yetirilir. Bundan əlavə, Qrup bütün risk və əməliyyat növləri üzrə məcmu risk həcmi ilə bağlı olaraq ümumi risk daşımaq qabiliyyətinə nəzarət edir və ölçür.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Ön söz (davamı)

Bütün fəaliyyət növləri üzrə əldə edilmiş məlumat risklərin təhlil və nəzarət edilməsi və tez aşkar olunması məqsədilə yoxlanılır və işlənir. Bu məlumat izahlarla birlikdə İdarə Heyətinə, Risk Komitəsinə və hər bir bölmənin rəhbərinə təqdim edilir. Hesabat kredit riskinin ümumi həcmi haqqında məlumat, limitlərdən istisnalar və likvidlik əmsalları daxil edilir. Hər ay sənaye sahəsi, müştəri və coğrafi risklər kəsiyində risklər haqqında məlumat təqdim edilir. Baş rəhbərlik hər rüb kredit zərərliyi üçün ehtiyat yaratmaq zərurətini müəyyən edir. İdarə Heyəti rübdə bir dəfə risklər haqqında ətraflı hesabat alır, həmin hesabatda isə Qrupun risklərini qiymətləndirmək və müvafiq qərarlar qəbul etmək üçün bütün zəruri məlumat açıqlanır.

Qrupun bütün səviyyələri üçün risklər haqqında xüsusi hesabatlar hazırlanır və paylanır ki, bütün bölmələr geniş, zəruri və aktual məlumatla tanış olmaq imkanını əldə etsinlər.

İdarə Heyəti və Qrupun bütün digər müvafiq işçilərinin hər gün keçirilən qısa iclaslarında bazar limitlərinin və likvidliyin dəstəklənməsi, eləcə də risklərlə bağlı digər dəyişikliklər müzakirə olunur.

Risklərin azaldılması

Qrup kredit risklərini azaltmaq üçün girovdan fəal istifadə edir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyası

Bu tip risklərin yaranma səbəbləri, biznes tərəfdaşlarının eyni və ya oxşar iş fəaliyyəti ilə məşğul olmasından, iş növünün eyni coğrafi regionda yer almasından, eyni iqtisadi xüsusiyyətlərə malik olan, iqtisadi və siyasi şərtlərdən asılı olan və bu səbəbdən müqavilələrdə göstərilmiş şərtlərin pozulma ehtimalını artıran risklər nəzərdə tutulur. Qrupun artan fəaliyyətinin xüsusi coğrafi yerlərdə və sənaye sahələrində konsentrasiyası nisbi həssaslığın yaranmasına səbəb ola bilər.

Həddindən artıq risk konsentrasiyasının təsiri altına düşməmək üçün, Qrup daxili prosedurlarında müxtəlif xüsusiyyətlərə malik olan portfəllərin idarə edilməsi qaydaları ilə təmin olunur. Müəyyən edilmiş kredit və müştəri depozitləri üzrə risk konsentrasiyası müvafiq qaydada nəzarət və idarə olunur.

Kredit riski

Kredit riski – Qrupun sifarişçiləri, müştəriləri və ya biznes tərəfdaşları müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirmədikləri üçün Bankın zərər çəkməsi riskidir. Qrup kredit riskini ayrı-ayrı biznes tərəfdaşları və coğrafi və sənaye konsentrasiyaları üzrə Bankın qəbul etməyə hazır olduğu riskin həcmi üzrə limitləri müəyyən etməklə və həmin limitlərə riayət edilməni monitorinq etməklə idarə edir və nəzarət altında saxlayır.

Qrup kredit keyfiyyətinin yoxlanılması prosesini təsis etmişdir ki, girovun müntəzəm qaydada yenidən baxılması da daxil olmaqla biznes tərəfdaşlarının krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən edilməsi təmin edilsin. Biznes tərəfdaşları üzrə limitlər kredit riskinin təsnifləşdirilməsi sistemindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Kredit keyfiyyətinin müntəzəm qaydada yenidən baxılması prosesi Qrupa məruz qaldığı risklər nəticəsində potensial zərərli qiymətləndirmək və lazımi tədbirləri görmək imkanını yaradır.

Törəmə maliyyə alətləri

Törəmə maliyyə alətlərindən irəli gələn kredit riski hər zaman konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilən müsbət ədalətli dəyəri olanlarla məhdudlaşır.

Kreditlə bağlı təəhhüd riskləri

Qrupun müştərilərə verdiyi zamanətlər əsasında Qrup tərəfindən onların adından ödənişlər aparmaq zərurəti yaranı bilər. Müştərilər bu ödənişləri Banka akkreditivin şərtləri əsasında qaytarırlar. Onlar Qrupu kredit risklərinə oxşar risklərə məruz qoyur, bunlar da eyni nəzarət prosesləri və qaydaları ilə azaldılır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentlər, o cümlədən törəmə alətlər üçün məruz qala biləcəyi maksimal kredit riski, qarşılıqlı hesablaşma haqqında əsas razılaşmaların və girov razılaşmalarının istifadə edilməsi nəticəsində riskin azalmasını nəzərə almadan, daha yaxşı onların balans dəyərləri ilə əks etdirilir.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərlə qeydə alınanda ədalətli dəyər, dəyərlərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yaranı bilən maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir.

Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üzrə kredit riskinin maksimal həcmi haqqında daha ətraflı məlumat xüsusi qeydlərdə açıqlanır. Girovun və riski azaldan digər mexanizmlərin təsiri 8-ci Qeyddə göstərilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi

Qrup EFD-yə yaxınlaşmaqla diskont edilmiş, gözlənilən pul vəsaitlərinin çatışmazlığını ölçmək üçün GKZ-ni bir neçə ehtimalla ölçülmüş ssenari əsasında hesablayır. Pul vəsaitlərinin çatışmazlığı müqaviləyə uyğun olaraq şirkətə ödəniləcək pul vəsaitləri ilə müəssisənin əldə etməyi ehtimal etdiyi pul vəsaitləri arasındakı fərqdır. GKZ hesablamalarının mexanizmi aşağıda təsvir olunur və əsas elementləri aşağıdakılardır:

DE	<i>Defolt ehtimalı</i> müəyyən vaxt civarında defoltun mümkünlüyünün qiymətləndirilməsidir. Defolt, təhlil edilən müddət ərzində müəyyən anda yalnız müvafiq vəsait daha əvvəl uçotdan çıxarılmamış və hələ də portfelə daxil olanda yaranı bilər.
DHRH	<i>Defolt halında riskin həcmi</i> , müqavilədə nəzərdə tutulub-tutulmamasından asılı olmayaraq, əsas və faiz məbləğlərinin qaytarılması, kredit öhdəliyi üzrə gözlənilən vəsaitlərin istifadəsi və yerinə yetirilməmiş ödənişlər üzrə hesablanmış faiz də daxil olmaqla hesabat tarixindən sonra risk həcmində gözlənilən dəyişikliyi nəzərə almaqla gələcək defolt tarixində risk həcmi qiyətləndirilməsidir.
DHZ	<i>Defolt halında zərər</i> müəyyən zaman defolt yarananda əmələ gələn zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniləcək pul vəsaitləri ilə kreditörün əldə etməyi gözlədiyi (o cümlədən hər hansı girovun realizasiyasından) pul vəsaitləri arasındakı fərqə əsaslanır. Bu, adətən DHZ faizi kimi ifadə edilir.

GKZ üzrə ehtiyat aktivin müddəti ərzində yaranması gözlənilən kredit zərərlərinə (aktivin müddəti ərzində gözlənilən kredit zərəri və ya AMəGKZ) əsaslanır. Lakin əmələ gəldiyi andan kredit riskində əhəmiyyətli artım olmadığı hallarda ehtiyat 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (12aGKZ) əsaslanır. 12aGKZ hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində mümkün olan maliyyə aləti ilə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməməsindən irəli gələn GKZ-dən ibarət AMəGKZ-nin bir hissəsidir. Həm AMəGKZ, həm də 12aGKZ maliyyə alətinin müvafiq portfelinin xüsusiyyətindən asılı olaraq ya fərdi, ya da məcmu əsasla hesablanır.

Qrup hər hesabat dövrünün sonunda, maliyyə alətinin qalan müddəti üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi (defolt) riskindəki dəyişiklikləri nəzərdən keçirməklə, maliyyə aləti üzrə kredit riskinin ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli artım artmamasının qiymətləndirilməsi siyasətini müəyyən etmişdir. Yuxarıdakı prosese əsaslanaraq, Qrup kreditləri Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD üzrə aşağıdakı kimi qruplaşdırır:

Mərhələ 1:	Kreditlər ilk dəfə tanınanda, Qrup ehtiyatı 12aGKZ əsasında tanıyır. Mərhələ 1-in kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 2-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
Mərhələ 2:	Kredit verildiyi andan etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artanda Qrup ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır. Mərhələ 2 kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 3-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
Mərhələ 3:	Dəyərsizləşmiş hesab olunan kreditlər. Qrup ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır.
AYKD:	Alınmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) ilkin tanınma zamanı kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləridir. AYKD aktivləri ilkin tanınmada ədalətli dəyərle qeydə alınır və faiz gəliri sonradan krediti nəzərə almaqla düzəliş edilmiş EFD əsasında tanınır. GKZ yalnız gözlənilən kredit zərərlərində sonradan dəyişiklik baş verəndə tanınır və ya ləğv edilir.

Defoltun terifi və bərpa olunma

Borcalan müqavilə ödənişlərini 90 gün gecikdirsə, Qrup maliyyə alətinin defolt olduğunu və buna görə də GKZ hesablamaları üçün Mərhələ 3-ə (kredit üzrə dəyərsizləşmə) aid olduğunu hesab edir. Gün ərzində tələb olunan ödənişlər fərdi müqavilələrdə göstəriləndiyi kimi iş gününün bağlanmasına qədər ödənilməyəndə Bank banklardan alınacaq məbləğlərin defolta uğramasını hesab edir və dərhal tədbirlər görür.

Müştərinin defolt vəziyyətində olub-olmamasının keyfiyyət baxımından qiymətləndirilməsi çərçivəsində Qrup ödənişin aparılmayacağını göstərə bilən bir sıra halları da nəzərdən keçirir. Bu cür hadisələr baş verdikdə, Qrup hadisənin müştərinin defolta uğramış kimi hesab edilməsi və bu səbəbdən GKZ-nin hesablanması üçün Mərhələ 3 kimi qiymətləndirilməsi ilə nəticələnməsi və ya Mərhələ 2-nin məqsədəuyğun olmasını diqqətlə nəzərdən keçirir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Bu cür hadisələrə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Defolta uğramış və kredit üzrə dəyərsizləşmiş aktivlər aşağıdakılardır:
  - ▶ Müqavilədə qeyd edilən tarixdən 90 gündən artıq gecikmə ilə əsas məbləğ və/və ya hesablanmış faiz və/və ya hər hansı digər ödənişlə kreditlər;
  - ▶ Hər bir fərdi restrukturizasiya zamanı müqavilədə qeyd edilən tarixdən 30 gündən az gecikmə (əsas məbləğ və/və ya hesablanmış faiz və/və ya hər hansı digər ödəniş) ilə üç il ərzində 2 dəfə restrukturizasiya olunmuş kreditlər;
  - ▶ Restrukturizasiya zamanı portfelin riskə məruz qalan hissəsi 30-a bərabər olan "problemlı" restrukturizasiya olunmuş kreditlər; (ilkin olaraq Mərhələ 3), xalis cari dəyər üzrə zərərin restrukturizasiyası 10%-dən artıq olduqda;
  - ▶ Rəhbərlik tərəfindən vaxtı keçmiş hesab olunan istənilən kredit (Mərhələ 2-nin meyarlarına cavab verən vaxtı keçmiş kreditlər istisna olmaqla);
- ▶ Borcunanın müflisləşmə, ödəniş qabiliyyətinin olmaması və ya oxşar şəraitdə olacağı/olması barədə məlumatın mövcud olması;
- ▶ Defolta uğramış (Daxili reytinglərə əsaslanan yanaşma və xarici reytingə uyğun olaraq);
- ▶ Eyni borcunanın digər maliyyə alətləri üzrə defolta uğramış.

Ən azı 6 ardıcıl ay ərzində defolt meyarlarından heç birinin qarşılanmadığı zaman maliyyə alətinin "bərpa olunmuş" hesab edilməsi və nəticədə Mərhələ 3-dən xaric yenidən təsnifləşdirilməsi Qrupun siyasəti çərçivəsindədir. Bərpa olunmadan sonra aktivin Mərhələ 2 və ya Mərhələ 1 kimi təsnifləşdirilməsi barədə qərar bərpa olunma zamanı yenilənmiş kredit dərəcəsi və onun ilkin tanınma ilə müqayisədə kredit riskində əhəmiyyətli artımın göstəricisi olub-olmamasından asılıdır.

Daxili reyting və DE-nin qiymətləndirilməsi prosesi

Qrupun Risklərin idarə edilməsi departamenti öz daxili reyting modellərindən istifadə edir. Qrup korporativ borcunları Moody's modelinə əsasən qiymətləndirən əsas portfeller üçün ayrıca modelləri istifadə edir. Kiçik və orta müəssisələr və istehlak kreditlərinə daxili dərəcələrdən istifadə etməklə müvafiq olaraq 1-dən 20-dək və 1-dən 4-dək dərəcələr verilir. Modeller həm keyfiyyət, həm kəmiyyət məlumatlarını özündə birləşdirir və borcalana aid məlumatlarla yanaşı, borcunanın davranışına təsir göstərə biləcək əlavə xarici məlumatlardan istifadə edir. Praktiki cəhətdən uyğun olduqda, onlar, həmçinin milli və beynəlxalq xarici reyting agentliklərinin məlumatlarına əsaslanır. Proqnoz məlumatı və 9 sayılı MHBS-yə uyğun riskin mərhələli təsnifləşdirilməsini özündə birləşdirən DE-lər hər bir dərəcə üçün təyin edilir. Bu proses hər bir iqtisadi ssenari üçün uyğun şəkildə təkrar olunur.

Xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətlər

Qrupun xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətləri və qarşı-tərəfləri maliyyə xidmətləri üzrə təşkilatlar, banklar, broker-dilerlər, mübadilə məntəqələri və kliring-hesablaşma mərkəzlərindən ibarətdir. Bu münasibətlər üçün Qrup maliyyə məlumatları və digər xarici məlumat (məs. xarici reytinglər) kimi ictimaiyyət üçün açıq olan məlumatı təhlil edir və yuxarıdakı cədvəldə göstəriləyi kimi daxili reyting təyin edir.

Korporativ və kiçik biznesin kreditləşməsi

Korporativ kreditlər üçün, borcunlar Qrupun xüsusi kredit riski ilə məşğul olan işçiləri tərəfindən qiymətləndirilir. Kredit riskinin qiymətləndirilməsi aşağıdakılar kimi müxtəlif əvvəlki dövrlər üzrə, cari və proqnoz məlumatlarını nəzərə alan kredit qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır:

- ▶ Borcunan tərəfindən hazırlanmış proqnozlar və büdcələrlə birlikdə əvvəlki dövrlər üzrə maliyyə məlumatı. Borcunanın maliyyə nəticələrini qiymətləndirmək üçün bu maliyyə məlumatlarına nail olunmuş və gözlənilən nəticələr, ödəmə qabiliyyəti əmsalı, likvidlik əmsalı və hər hansı digər müvafiq əmsallar daxildir.
- ▶ Xarici tərəflərdən alınan ictimaiyyət üçün açıq olan borcunlara dair məlumatlar. Bu məlumatlara reyting agentlikləri tərəfindən verilmiş xarici reyting dərəcələri daxildir.
- ▶ Hər hansı makro-iqtisadi və ya coğrafi məlumat, məs. xüsusi sənaye üzrə müvafiq ÜDM-in artımı və borcunanın fəaliyyət göstərdiyi coğrafi seqmentlər.
- ▶ Şirkətin fəaliyyəti üçün münasib olan borcunanın rəhbərliyinin keyfiyyəti və bacarıqlarına dair istənilən digər əsaslandırılmış məlumat.

Reyting üsullarının mürəkkəbliyi və detallaşdırma dərəcəsi Qrupun risk həcmi və borcunanın mürəkkəbliyi və həcmində əsasən dəyişir. Bəzi daha sadə kiçik biznes kreditləri Qrupun pərakəndə məhsullar üçün modelləri daxilində qiymətləndirilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

İstehlak kreditləri

İstehlak kreditlərinə təminatlı fərdi kreditləri kredit kartları və overdraftlar daxildir. Bu məhsullar, həmçinin ipoteka kreditləri və daha sadə kiçik biznes kreditləri əsasən borc yükünün gəlirə nisbəti və ödənişin gəlirə nisbəti əmsallarına əsaslanan avtomatlaşdırılmış qiymətləndirmə aləti ilə qiymətləndirilir. Modellərin digər əsas giriş məlumatları ÜDM-in artımı, şəxsi gəlir/əmək haqqı səviyyələrində dəyişikliklər, şəxsi borc öhdəliyidir.

Qrupun daxili kredit reytingi dərəcələri aşağıdakı kimidir:

KOM-lar üçün daxili reyting dərəcələri	Korporativ və maliyyə təşkilatları üçün Moody's-ə əsaslanan daxili/xarici reytinglər	Daxili reytingin təsviri
1	Aaa	Yüksək reyting
2-4	Aa1-Aa3	
5-7	A1-A3	
8-10	Baa1-Baa3	Standart reyting
11-13	Ba1-Ba3	
14-16	B1-B3	
17-19	Caa1-Caa3	Standartdan aşağı reyting
20	Ca	
Defolt	C	Dəyərsizləşmiş

Kreditlər üçün daxili reyting kəmiyyət və keyfiyyət amillərinə əsaslanır. Yüksək reyting Mərkəzi Bank, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi və digər pul vəsaitləri ilə təmin edilmiş maliyyə aktivləri üçün istifadə edilir.

Defolt halında risklərin həcmi

Defolt halında risklərin həcmi (DHRH) dəyərsizləşmənin hesablanmasına məruz qalan və həm müştərinin defolta yaxınlaşdıqda risk həcmünün artırılması qabiliyyəti, həm də potensial əvvəlcədən ödəmələrə ünvanlanan maliyyə alətlərinin ümumi balans dəyərindən ibarətdir. Mərhələ 1-ə aid edilən kredit üzrə GKZ-ni hesablamaq üçün, Qrup 12aGKZ-nin hesablanması üçün 12 ay ərzində mümkün defolt hallarını qiymətləndirir. Mərhələ 2 və Mərhələ 3-ə aid edilən maliyyə aktivləri üçün defolt halında risklərin həcmi alətlərin müddəti ərzində baş verən hadisələr üçün nəzərə alınır.

Qrup GKZ-ləri mümkün risk həcmələrinin nəticələrinin diapazonunu modeləşdirərək çox hissəli ssenariyə uyğun şəkildə müxtəlif vaxtlarda müəyyən edir. Daha sonra 9 sayılı MHBS üzrə DE Qrupun modellərinin nəticələrinə əsasən hər bir iqtisadi ssenari üçün təyin olunur.

Defolt halında zərər

Korporativ kreditləşmə aktivləri üçün, DHZ-nin dəyərləri yarım ildən bir qiymətləndirilir.

Kredit riskinin qiymətləndirilməsi müəyyən DHZ dərəcəsi ilə nəticələnən standartlaşdırılmış DHZ-nin qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır. Bu DHZ dərəcələri hər hansı saxlanılan girovdan bərpa olunması və ya realizə edilməsi gözlənilən məbləğlə müqayisədə gözlənilən DHRH-i nəzərə alır.

Uyğun olduqda, maliyyə alətlərinin hər bir qrupu üçün 9 sayılı MHBS üzrə DHZ-i müəyyən etmək üçün son məlumat istifadə edilir. Proqnoz məlumatlarının qiymətləndirilməsi zamanı, gözlənti müxtəlif ssenariyə əsaslanır. Əsas giriş məlumatlarının nümunələrinə ipoteka kreditləri üçün əmlak qiymətləri daxil olmaqla girovların dəyəri, əmtəə qiymətləri, ödəniş statusu və qrupda zərərlərin göstəricisi olan digər faktorlarda dəyişikliklər daxildir.

Qrup gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin qiymətləndirilməsinə uyğun olan əsas parametrlərə əsaslanaraq pərakəndə kreditləşmə məhsullarını daha kiçik oxşar portfeller üzrə segmentləşdirir. Tətbiq edilən məlumatlar əvvəlki dövrlər üzrə toplanmış zərər haqqında məlumatlara əsaslanır və daha geniş əməliyyat xüsusiyyətlərinin toplusunu (məs. məhsulun növü) və borcunun xüsusiyyətlərini əhatə edir.

DHZ dərəcələri hər bir aktiv sinfinin Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD segmenti üçün qiymətləndirilir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Kredit riskində əhəmiyyətli artım

Qrup GKZ-yə məruz qalan aktivlərə davamlı şəkildə nəzarət edir. Alətin və ya alətlər portfelinin 12aGKZ və ya AMəGKZ-yə məruz qalıb-qalmamasını müəyyən etmək üçün Qrup ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirir.

Müştərinin/obyektin gözləmə siyahısına daxil edilməsi və ya kredit hadisəsi səbəbindən hesabın restrukturizasiya olunması kimi aktiv üzrə kredit riskinin əhəmiyyətli artmasına təkan vermək üçün Qrup həmçinin ikinci dərəcəli keyfiyyət metodunu tətbiq edir. Bəzi hallarda, Qrup həmçinin yuxarıdakı "Defoltun tərfi" bölməsində izah edilən hadisələri defoltun əksi kimi kredit riskində əhəmiyyətli artım kimi nəzərə ala bilər. Kredit dərəcələrində dəyişikliyə baxmayaraq, müqavilə üzrə ödənişlərdə 30 gündən artıq gecikmə olarsa, kredit riski ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artmış hesab olunur.

Eyni aktivlər qrupu üçün GKZ-ləri məcmu şəkildə qiymətləndirdikdə, Qrup ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirmək üçün eyni prinsiplərdən istifadə edir.

Məcmu əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin qruplaşdırılması

Aşağıdakı amillərdən asılı olaraq, Qrup GKZ-ləri məcmu və ya fərdi əsasla hesablayır.

Qrupun GKZ-ni fərdi əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DE;
- ▶ Əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş həddən yuxarı olan və girov qoyulmuş Mərhələ 3-ə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ.

Qrupun GKZ-ni məcmu əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Bütün tələbat və ipoteka kreditləri üçün DE və DHZ;
- ▶ Mərhələ 1 və Mərhələ 2-yə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ;
- ▶ Əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş həddən yuxarı olmayan və girov qoyulmamış Mərhələ 3-ə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ.

Proqnoz məlumatı və müxtəlif iqtisadi ssenarilər

GKZ modellərində, Qrup aşağıda göstərilən iqtisadi giriş məlumatları kimi proqnoz məlumatının geniş diapazonuna əsaslanır:

- ▶ ÜDM-in artım dərəcələri;
- ▶ İnflyasiya;
- ▶ Monetar siyasət dərəcəsi;
- ▶ Real və nominal effektiv mübadilə məzənnələrinin dinamikası;
- ▶ Daşınmaz əmlakın qiyməti.

GKZ-lərin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatları və modellər maliyyə hesabatlarının tarixinə bazarın bütün amillərini əhatə etmir. Bunu əks etdirmək üçün, bu cür fərqlər əhəmiyyətli olduqda keyfiyyət düzəlişləri və ya təsnifat meyarları müvəqqəti düzəlişlər kimi edilir.

Qrup proqnoz məlumatını üçüncü tərəf mənbələrindən əldə edir (xarici reyting agentlikləri, hökumət orqanları, məs. mərkəzi banklar və xarici maliyyə təşkilatları). Bankın kredit riski departamentinin ekspertləri çox hissəli ssenarilərə tətbiq edilən çəkiləri müəyyən edir. Əsas proqnoz iqtisadi dəyişənlər göstəricilər/fərziyyələr GKZ hesablanması üçün hər bir iqtisadi ssenaridə istifadə edilir.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərlə qeydə alınanda aşağıda göstərilən məbləğlər dəyərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yarana bilən maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Maliyyə aktivlərinin siniflər üzrə kredit keyfiyyəti

Maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyəti Qrupun daxili kredit reytingləri ilə idarə olunur. Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2021-ci il tarixində başa çatmış il üzrə Qrupun kredit reytingi sistemində əsaslanaraq konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlə bağlı satışlarında aktivlərin sinifləri üzrə kredit keyfiyyəti göstərilir.

			Qeyd	Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri-standart reyting	Dəyersiz- ləşmiş	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	5	Mərhələ 1		1,174,681	66,151	-	-	1,240,832
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	Mərhələ 1		183,754	405,734	-	-	589,488
		Mərhələ 3		-	-	-	13,981	13,981
Müştərilərə verilmiş kreditlər	8	Mərhələ 1		127,726	1,665,217	154,266	-	1,947,209
		Mərhələ 2		418,567	167,862	382,949	-	969,378
		Mərhələ 3		-	-	-	206,882	206,882
Investisiya qiymətli kağızları:	7							
- DÜGƏD ilə		Mərhələ 1		1,522,268	284,775	-	-	1,807,043
- Amortizasiya hesablanmış dəyərlə		Mərhələ 1		-	71,264	-	-	71,264
İstifadə edilməmiş kredit xətləri	21	Mərhələ 1		30,860	262,634	20,108	-	313,602
		Mərhələ 2		165	9,527	16,787	-	26,479
		Mərhələ 3		-	-	-	391	391
Akkreditivlər	21	Mərhələ 1		2,888	26,915	2,628	-	32,431
		Mərhələ 2		-	-	2,550	-	2,550
Verilmiş zəmanətlər	21	Mərhələ 1		227	236,955	14,839	-	252,021
		Mərhələ 2		971	2,435	35,580	-	38,986
		Mərhələ 3		-	-	-	253	253
Digər maliyyə aktivləri	13	Mərhələ 1		-	32,342	-	-	32,342
Cəmi				3,462,107	3,231,811	629,707	221,507	7,545,132

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2020-ci il tarixində başa çatmış il üzrə Qrupun kredit reytingi sistemində əsaslanaraq konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlə bağlı satışlarında aktivlərin sinifləri üzrə kredit keyfiyyəti göstərilir.

			Qeyd	Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri-standart reyting	Dəyersiz- ləşmiş	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri (kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla)	5	Mərhələ 1		1,071,046	64,068	-	-	1,135,114
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	Mərhələ 1		195,288	242,640	5,001	-	442,929
		Mərhələ 3		-	-	-	13,981	13,981
Müştərilərə verilmiş kreditlər	8	Mərhələ 1		159,506	1,118,096	157,223	-	1,434,825
		Mərhələ 2		424,006	243,909	419,746	-	1,087,661
		Mərhələ 3		-	-	-	160,370	160,370
Investisiya qiymətli kağızları:	7							
- DÜGƏD ilə		Mərhələ 1		1,381,311	213,502	635	-	1,595,448
		Mərhələ 2		-	-	-	-	-
- Amortizasiya hesablanmış dəyərlə		Mərhələ 1		-	51,137	-	-	51,137
İstifadə edilməmiş kredit xətləri	21	Mərhələ 1		7,556	287,079	6,787	-	301,422
		Mərhələ 2		34	18,271	11,531	-	29,836
		Mərhələ 3		-	-	-	291	291
Akkreditivlər	21	Mərhələ 1		5,560	12,117	958	-	18,635
		Mərhələ 2		1,921	3,791	351	-	6,063
Verilmiş zəmanətlər	21	Mərhələ 1		90	228,284	6,549	-	234,923
		Mərhələ 2		170	45,315	40,695	-	86,180
		Mərhələ 3		-	-	-	1,203	1,203
Digər maliyyə aktivləri	13	Mərhələ 1		-	28,592	-	-	28,592
Cəmi				3,246,488	2,556,801	649,476	175,845	6,628,610

Müştərilərə kreditlərin dəyersizləşməsi üçün ehtiyat ilə bağlı daha ətraflı məlumat 8-ci Qeyddə göstərilir.

Maliyyə zəmanətləri, istifadə edilməmiş kredit xətləri və akkreditivlər qiymətləndirilir və gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat kreditlərin konversiya əmsalı nəzərə alınmaqla kreditlərlə eyni qaydada hesablanır. Bax Qeyd 22.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Qrupun pul aktivləri və öhdəlikləri üzrə coğrafi cəmləşmə belədir:

	2021				2020			
	Azərbaycan Respublikası	İƏİT	MDB və digər qeyri-İƏİT dövlətləri	Cəmi	Azərbaycan Respublikası	İƏİT	MDB və digər qeyri-İƏİT dövlətləri	Cəmi
Maliyyə aktivləri								
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,158,302	117,765	49,344	1,325,411	729,598	447,786	23,160	1,200,544
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	67,364	415,349	119,895	602,608	53,520	372,133	30,772	456,425
İnvestisiya qiymətli kağızları	1,323,448	367,081	192,835	1,883,364	1,309,287	219,764	120,385	1,649,436
Törəmə maliyyə aktivləri	7,934	1,868	102	9,904	1,300	6,468	157	7,925
Müştərilərə verilmiş kreditlər	2,556,361	247,500	223,444	3,027,305	2,108,201	270,324	230,293	2,608,818
Digər maliyyə aktivləri	29,105	2,715	164	31,984	23,838	4,344	-	28,182
	<u>5,142,514</u>	<u>1,152,278</u>	<u>585,784</u>	<u>6,880,576</u>	<u>4,225,744</u>	<u>1,320,819</u>	<u>404,767</u>	<u>5,951,330</u>
Maliyyə öhdəlikləri								
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	810,755	38,995	80,657	930,407	1,038,127	29,301	73,124	1,140,552
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	5,104,166	12,635	65,050	5,181,851	4,013,918	15,818	61,643	4,091,379
Digər borc öhdəlikləri	2,073	6,513	-	8,586	-	4,058	-	4,058
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	60	7,802	182	8,044	6,354	736	332	7,422
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	153,924	8,541	-	162,465	149,137	-	-	149,137
Subordinasiyalı borclar	45,103	-	-	45,103	27,165	-	-	27,165
İcarə öhdəlikləri	14,795	72	3,374	18,241	7,831	41	5,467	13,339
Digər maliyyə öhdəlikləri	11,954	3,312	1,319	16,585	14,927	4,629	1,329	20,885
	<u>6,142,830</u>	<u>77,870</u>	<u>150,582</u>	<u>6,371,282</u>	<u>5,257,459</u>	<u>54,583</u>	<u>141,895</u>	<u>5,453,937</u>
Xalis aktivlər/(öhdəliklər)	<u>(1,000,316)</u>	<u>1,074,408</u>	<u>435,202</u>	<u>509,294</u>	<u>(1,031,715)</u>	<u>1,266,236</u>	<u>262,872</u>	<u>497,393</u>

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi

Likvidlik riski adi və ya fəvqəladə şəraitdə ödəniş tarixində Qrupun ödənişlə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi riskidir. Bu riski məhdudlaşdırmaq məqsədilə rəhbərlik mövcud minimal bank əmanətləri məbləğindən əlavə müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrini təmin etmişdir və bundan əlavə likvidliyi nəzərə almaqla aktivləri idarə edir və gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin və likvidliyin gündəlik monitorinqini həyata keçirir. Bu proses gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin qiymətləndirilməsini və tələb olunduqda əlavə maliyyələşdirmə əldə etmək üçün istifadə edilə bilən yüksək keyfiyyətli təminatın mövcudluğunu daxil edir.

Qrup pul vəsaitlərinin hərəkəti gözlənilmədən kəsildiyi təqdirdə asanlıqla satıla bilən yüksək tələbatlı növbə-növ aktivlər portfelinə sahibdir. Bundan əlavə, Qrup ARMB, GMB və Bank Tənzimlənməsi və Nəzarəti Agentliyindən ("BTNA") mütləq ehtiyat yerləşdirmiş və onun məbləği cəlb edilmiş müştəri əmanətlərinin səviyyəsindən asılıdır.

Likvidlik vəziyyəti Qrup tərəfindən Bankın təyin etdiyi müəyyən likvidlik əmsalları əsasında fərdi qaydada qiymətləndirilir və idarə edilir. 31 dekabr tarixində bu əmsallar aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2021, %	2020, %
Ani likvidlik əmsalı (ARMB minimum 30% tələb edir) (bir gün ərzində alınacaq və ya satılacaq aktivlər / tələb əsasında ödənilən öhdəliklər)	61	66
Likvidlik mövqeyi PASHA Bank Georgia tərəfindən ilk növbədə GMB tərəfindən təyin edilmiş müəyyən likvidlik əmsalları əsasında fərdi qaydada qiymətləndirilir və idarə edilir.		
	2021, %	2020, %
Likvidliyin ödənilməsi əmsalı (GMB xarici valyuta üçün minimum 100% və milli valyuta üçün minimum 75% tələb edir) (yüksək keyfiyyətli likvid aktivlər / xalis pul vəsaitlərinin xərclənməsi)		
Xarici valyuta	251	160
Birgə	222	140

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi (davamı)

	2021, %	2020, %
Xalis sabit maliyyələşdirmə əmsalı (sabit əmsal GMB tərəfindən tələb olunur) (mövcud sabit maliyyələşdirmə məbləği / tələb olunan sabit maliyyələşdirmə məbləği)	114	127
	2021, %	2020, %
Orta likvidlik əmsalı (1 yanvar 2021-ci ildən tələb edilmir, monitoring məqsədləri üçün saxlanılır) (likvid aktivlərin orta həcmi / likvid öhdəliklərin orta həcmi)	47	39

31 dekabr 2021-ci il tarixinə PASHA Yatırım Bankası A.S.-nin BTNA tərəfindən təyin edilmiş tələblər əsasında fərdi likvidlik əmsalı 210% (31 dekabr 2020-ci il: 223%) olmuşdur. BTNA tərəfindən tələb edilən minimal likvidlik səviyyəsi 100% təşkil edir.

Maliyyə öhdəliklərinin ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təhlili

Aşağıdakı cədvəldə diskont edilməmiş müqavilə öhdəlikləri əsasında Qrupun 31 dekabr tarixinə maliyyə öhdəlikləri ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təqdim edilir. Tələb əsasında ödənilməli öhdəliklər ödəniş tələbinin mümkün olan ən tez tarixdə verilmiş hesab olunur. Bununla bərabər Qrup gözləyir ki, müştərilərin çoxu Qrup ödənişi aparmalı olduğu ən tez tarixdə ödənişi tələb etməyəcək və cədvəl keçmiş müddətlər üçün əmanətlərin tələb edilməsi haqqında məlumat əsasında Qrupun hesabladığı gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərini əks etdirmir.

Maliyyə öhdəlikləri	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi 2021
31 dekabr 2021-ci il					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	208,004	321,873	349,963	115,817	995,657
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	3,825,685	407,386	921,614	94,287	5,248,972
Digər borc öhdəlikləri	7,856	783	-	-	8,639
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	9,922	105,888	52,023	-	167,833
Subordinasiyalı borclar	310	2,251	35,670	19,276	57,507
Ümumi ödənilmiş törəmə maliyyə alətləri:					
- Ödəniləcək müqavilə öhdəlikləri	82,896	346,647	-	-	429,543
- Alınacaq müqavilə öhdəlikləri	(87,151)	(349,161)	-	-	(436,312)
İcarə öhdəlikləri	1,764	5,856	12,811	-	20,431
Digər maliyyə öhdəlikləri	16,585	-	-	-	16,585
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	4,065,871	841,523	1,372,081	229,380	6,508,855

Maliyyə öhdəlikləri	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi 2020
31 dekabr 2020-ci il					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	411,336	151,695	520,447	102,084	1,185,562
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	2,804,818	501,225	767,868	129,942	4,203,853
Digər borc öhdəlikləri	4,058	195	-	-	4,253
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	1,290	46,308	109,025	-	156,623
Subordinasiyalı borclar	140	1,141	23,628	7,442	32,351
Xalis ödənilmiş törəmə maliyyə öhdəlikləri	334	-	-	-	334
Ümumi ödənilmiş törəmə maliyyə alətləri:					
- Ödəniləcək müqavilə öhdəlikləri	47,057	36,970	343,551	-	427,578
- Alınacaq müqavilə öhdəlikləri	(47,358)	(39,716)	(343,956)	-	(431,030)
İcarə öhdəlikləri	1,539	4,617	5,589	2,412	14,157
Digər maliyyə öhdəlikləri	20,885	-	-	-	20,885
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	3,244,099	702,435	1,426,152	241,880	5,614,566

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi (davamı)**

Aşağıdakı cədvəldə Qrupun müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş müddəti tamamlanmış kreditlə bağlı təəhhüdləri göstərilir:

	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Qeyri-müəyyən	Cəmi
31 dekabr 2021-ci il	400,653	188,613	77,447	–	–	666,713
31 dekabr 2020-ci il	390,667	199,097	88,789	–	–	678,553

Qrup gözləyir ki, potensial öhdəliklərin və ya təəhhüdlərin hamısının öhdəlik müddəti tamamlanana qədər yerinə yetirilməsi tələb olunmayacaq.

Qrupun öhdəlikləri yerinə yetirmək qabiliyyəti müəyyən müddət ərzində aktivlərin ekvivalent məbləğini reallaşdırmaq qabiliyyətindən asılıdır. Bir il müddətində aidiyyəti olan şəxslərin təşkilatlarından alınmış iri əmanətlərin cəmləşməsi mövcuddur. Bu vəsaitlərin iri məbləğdə çıxarılması Qrupun əməliyyatlarına mənfi təsir göstərə bilər.

Yaxın gələcəkdə Qrupun maliyyələşdirməsi həmin səviyyədə saxlanacaq və bu vəsaitləri çıxarmaq zərurəti yaranarsa, Qrup əvvəlcədən bildiriş alacaq və lazımı ödənişləri aparmaq məqsədilə tez satılan aktivlərini sata biləcək. Rəhbərlik hesab edir ki, yaxın gələcəkdə Qrupun maliyyələşdirməsi həmin səviyyədə saxlanacaq və bu vəsaitləri çıxarmaq zərurəti yaranarsa, Qrup əvvəlcədən bildiriş alacaq və lazımı ödənişləri aparmaq məqsədilə tez satılan aktivlərini sata biləcək.

Ödəmə müddətlərində fərqlərin təhlili cari hesablarda tarixi sabitliyi əks etdirmir. Onların ödənilməsi tarixən yuxarıdakı cədvəllərdə göstərilən müddətlərdən daha uzun müddətdə aparılırdı. Bu qalıqlar yuxarıdakı cədvəllərdə üç aydan az müddət ərzində ödənilməli məbləğlərə daxil edilmişdir.

Müştərilərə ödəniləcək məbləğlərə fiziki şəxslərin müddətli əmanətləri daxildir. Qanunvericiliyə uyğun olaraq Qrup bu depozitləri əmanətçinin tələbi ilə qaytarmağa borcludur.

Əməliyyat riski

Əməliyyat riski – sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlığı və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuza xələl vura, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə gətirib çıxara bilər. Qrup bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin Qrup bu riskləri nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlarla bağlı tədbirlərin görülməsi yolu ilə idarə edə bilər. Nəzarət sistemində vəzifələrin səmərəli bölünməsi, daxil olma, təsdiq etmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, eləcə də daxili auditdən istifadə daxildir.

Bazar riski

Bazar riski maliyyə alətlərinin gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin ədalətli dəyəri faiz dərəcəsi, valyuta məzənnələri və pay alətlərinin qiymətləri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində tərəddüd etməsi riskidir. Qrup bazar riskini həssaslıq təhlilindən istifadə etməklə idarə edir. Qrupun iri bazar riski təmərküzləri yoxdur.

Faiz dərəcəsi riski

Faiz dərəcəsi riski maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərinin faiz dərəcəsinə dəyişikliklər nəticəsində ucuzlaşması/bahalaşması riskidir.

Cari ilin mənfəətinin həssaslığı 31 dekabr 2021-ci il tarixinə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri əsasında hesablanmış bir il üçün xalis faiz gəliri üzrə faiz dərəcəsinə ehtimal edilən dəyişikliklərin təsiridir. 31 dekabr 2021-ci il və 2020-ci il tarixlərinə Qrupun əhəmiyyətli məbləğdə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri mövcud deyil.

Valyuta riski

Valyuta riski – maliyyə alətinin dəyərinin xarici valyuta dərəcələrində dəyişikliklərə görə tərəddüd etməsi riskidir. Qrup yerli qaydalara uyğun olaraq valyuta pozisiyaları üzrə limitlər müəyyən etmişdir. Pozisiyalara gündəlik monitorinq edilir.

Aktivlərin və öhdəliklərin idarə edilməsi komitəsi valyuta riskini yerli valyutanın devalvasiyasının və digər makroiqtisadi göstəricilərin qiymətləndirilmiş əsasında açıq valyuta vəziyyətini idarə etməklə idarə edir. Bu Qrupa valyuta dərəcələrinin milli valyutaya qarşı əhəmiyyətli dəyişməsindən zərərləri minimallaşdırmaq imkanını verir. Yerli tənzimləyicilərin tələblərinə uyğunlaşmaq məqsədilə xəzinədarlıq Qrupun açıq valyuta mövqeyinin gündəlik monitorinqini həyata keçirir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Valyuta riski (davamı)**

31 dekabr 2021-ci ildə Qrupun xarici valyuta riskinə məruz qalması aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	AZN	ABŞ dolları	Avro	Gürcüstan lirəsi	Türk lirəsi	Digər valyuta	2021-ci il cəmi
Maliyyə aktivləri							
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	843,814	306,886	135,447	8,939	1,007	29,318	1,325,411
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	58,237	414,743	110,204	1	344	19,079	602,608
Investisiya qiymətli kağızları	1,037,459	793,591	29,847	15,936	6,531	-	1,883,364
Törəmə maliyyə aktivləri	147	2,064	-	73	1,808	5,812	9,904
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,368,300	919,624	496,984	58,040	87,453	96,904	3,027,305
Digər maliyyə aktivləri	20,305	7,265	1,445	162	2,705	102	31,984
Cəmi maliyyə aktivləri	3,328,262	2,444,173	773,927	83,151	99,848	151,215	6,880,576
Törəmə alətlərin təsiri	15,100	200,863	124,652	1,700	-	84,455	426,770
Maliyyə öhdəlikləri							
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	450,721	225,200	111,619	18,402	30,742	93,723	930,407
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	2,632,619	1,871,303	600,214	21,354	5,179	51,182	5,181,851
Digər borc öhdəlikləri	-	3,369	5,194	-	23	-	8,586
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	-	2,050	4	178	-	5,812	8,044
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	147,494	6,430	-	8,541	-	162,465
Subordinasiyalı borclar	-	45,103	-	-	-	-	45,103
İcarə öhdəlikləri	14,592	3,577	-	-	72	-	18,241
Digər maliyyə öhdəlikləri	5,940	3,854	3,242	219	3,286	44	16,585
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	3,103,872	2,301,950	726,703	40,153	47,843	150,761	6,371,282
Törəmə alətlərin təsiri	-	43,350	203,610	11,645	10,620	89,775	359,000
Törəmə alətlərin təsirindən sonra xalis mövqe	239,490	299,736	(31,734)	33,053	41,385	(4,866)	577,064

31 dekabr 2020-ci ildə Qrupun xarici valyuta riskinə məruz qalması aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	AZN	ABŞ dolları	Avro	Gürcüstan lirəsi	Türk lirəsi	Digər valyuta	2020-ci il cəmi
Maliyyə aktivləri							
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	391,387	570,750	214,314	4,347	6,848	12,898	1,200,544
Ticarət qiymətli kağızları	-	-	-	-	-	-	-
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	36,940	250,304	149,535	-	488	19,158	456,425
Investisiya qiymətli kağızları	1,013,840	601,959	9,748	16,843	7,046	-	1,649,436
Törəmə maliyyə aktivləri	892	6,253	6	128	114	532	7,925
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,146,285	815,756	416,926	48,717	92,769	88,365	2,608,818
Digər maliyyə aktivləri	19,540	2,866	1,283	3	4,345	145	28,182
Cəmi maliyyə aktivləri	2,608,884	2,247,888	791,812	70,038	111,610	121,098	5,951,330
Törəmə alətlərin təsiri	19,172	191,902	170,020	4,424	2,745	89,452	477,715
Maliyyə öhdəlikləri							
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	621,499	282,838	104,625	13,500	29,558	88,532	1,140,552
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	1,689,100	1,750,401	598,537	17,557	4,145	31,639	4,091,379
Digər borc öhdəlikləri	-	1,181	-	-	2,877	-	4,058
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	-	6,703	-	160	27	532	7,422
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	142,398	6,739	-	-	-	149,137
Subordinasiyalı borclar	-	27,165	-	-	-	-	27,165
İcarə öhdəlikləri	7,422	5,758	-	118	41	-	13,339
Digər maliyyə öhdəlikləri	13,240	1,077	1,495	448	4,582	43	20,885
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	2,331,261	2,217,521	711,396	31,783	41,230	120,746	5,453,937
Törəmə alətlərin təsiri	-	86,452	181,641	10,709	5,253	86,928	370,983
Törəmə alətlərin təsirindən sonra xalis mövqe	296,795	135,817	68,795	31,970	67,872	2,876	604,125

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

25. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Valyuta riski (davamı)

Valyuta riskinə həssaslıq

Aşağıdakı cədvəllər 31 dekabrda Qrupun monetar aktivləri və öhdəlikləri üzrə əhəmiyyətli riskə məruz qaldığı valyutalar göstərilir. Təhlil, bütün digər göstəricilərin sabit qalması şərti ilə, valyuta dərəcəsinin AZN-ə qarşı məntiqi dərəcədə mümkün olan hərəkətinin konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və kapital haqqında hesabatə təsirini hesablayır. Həssaslıq təhlilinə yalnız xarici valyuta ilə ifadə edilmiş mövcud monetar maddələr daxildir və onların dövrün sonunda çevrilməsi zamanı valyuta məzənnələrində müəyyən edilmiş dəyişiklik edilir. Həssaslıq təhlilinə xarici kreditlər, eləcə də kreditin verildiyi valyuta kredit verənin və ya borc alanın valyutasından fərqli olanda, Qrup daxilində xarici əməliyyatlara kreditlər daxildir. Cədvəldə mənfəət məbləği konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda və ya kapitalda potensial xalis azalmanı, müsbət məbləğ isə xalis potensial artımını əks etdirir. 31 dekabr 2021-ci və 2020-ci il tarixlərinə aktivlərin dəyərləri əsasında vergidən əvvəlki mənfəətə təsir:

	2021		2020	
	ABŞ dolları/ AZN +20%	ABŞ dolları/ AZN -3%	ABŞ dolları/ AZN +20%	ABŞ dolları/ AZN -3%
Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	59,947	(8,992)	27,163	(4,075)

	2021		2020	
	Avro/AZN +21%	Avro/AZN -9%	Avro/AZN +22%	Avro/AZN -10%
Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	(6,664)	2,856	15,135	(6,880)

	2021		2020	
	Gürcüstan laris/ AZN +15%	Gürcüstan laris/ AZN -15%	Gürcüstan laris/ AZN +15%	Gürcüstan laris/ AZN -15%
DÜG-ə təsir	4,958	(4,958)	4,796	(4,796)

	2021		2020	
	Türk lirası/ AZN +15%	Türk lirası/ AZN -20%	Türk lirası/ AZN +15%	Türk lirası/ AZN -17%
DÜG-ə təsir	6,208	(8,277)	10,181	(11,538)

26. Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Ədalətli dəyər iyerarxiyası

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini qiymətləndirmə mexanizmləri ilə müəyyən etmək və açıqlamaq üçün Qrup aşağıdakı iyerarxiyadan istifadə edir:

- ▶ Səviyyə 1: oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarda müəyyən edilmiş (düzəliş edilməmiş) qiymətlər;
- ▶ Səviyyə 2: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, birbaşa və ya dolaylı yolla bazarda müşahidə edilən ilkin məlumatlardan istifadə edən digər mexanizmlər;
- ▶ Səviyyə 3: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan ilkin məlumatlardan istifadə edən mexanizmlər.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)

Ədalətli dəyər iyerarxiyası (davamı)

Ədalətli dəyəri açıqlamaq üçün Qrup aktiv və öhdəliklərin siniflərini aktiv və ya öhdəliyin təbiəti, xüsusiyyətləri və riskləri və ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri əsasında müəyyən etmişdir:

<i>Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər</i>					
	<i>Qiymətləndirmə tarixi</i>	<i>Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)</i>	<i>Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)</i>	<i>Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)</i>	<i>Cəmi</i>
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən aktivlər					
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə ölçülən	31 dekabr 2021-ci il	417,927	1,392,137	–	1,810,064
İnvestisiya qiymətli kağızları – MZƏD ilə ölçülən	31 dekabr 2021-ci il	356	2,429	–	2,785
Törəmə maliyyə aktivləri	31 dekabr 2021-ci il	–	9,904	–	9,904
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	31 dekabr 2021-ci il	1,325,411	–	–	1,325,411
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2021-ci il	–	602,608	–	602,608
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə ölçülən investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2021-ci il	47,652	2,930	20,604	71,186
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2021-ci il	–	–	3,018,272	3,018,272
İnvestisiya əmlakları	31 dekabr 2021-ci il	–	–	19,126	19,126
Digər maliyyə aktivləri	31 dekabr 2021-ci il	–	–	31,984	31,984
Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
	<i>Qiymətləndirmə tarixi</i>	<i>Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)</i>	<i>Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)</i>	<i>Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)</i>	<i>Cəmi</i>
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən öhdəliklər					
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2021-ci il	–	8,044	–	8,044
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2021-ci il	–	918,349	–	918,349
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2021-ci il	–	–	5,181,042	5,181,042
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2021-ci il	–	162,812	–	162,812
Digər borc öhdəlikləri	31 dekabr 2021-ci il	–	–	8,586	8,586
Subordinasiyalı borc	31 dekabr 2021-ci il	–	–	45,103	45,103
Digər maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2021-ci il	–	–	16,585	16,585

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)

Ədalətli dəyər iyerarxiyası (davamı)

Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
	Qiymətləndirmə tarixi	Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən aktivlər					
Investisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə ölçülən	31 dekabr 2020-ci il	213,771	1,383,442	–	1,597,213
Investisiya qiymətli kağızları – MZƏD ilə ölçülən		339	1,368	–	1,707
Törəmə maliyyə aktivləri	31 dekabr 2020-ci il	–	7,925	–	7,925
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	31 dekabr 2020-ci il	1,200,544	–	–	1,200,544
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2020-ci il	–	456,425	–	456,425
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə ölçülən investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2020-ci il	28,041	–	24,399	52,440
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2020-ci il	–	–	2,599,116	2,599,116
Investisiya əmlakları	31 dekabr 2020-ci il	–	–	36,857	36,857
Digər maliyyə aktivləri	31 dekabr 2020-ci il	–	–	28,182	28,182

Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
		Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
Qiymətləndirmə tarixi					
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən öhdəliklər					
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2020-ci il	-	7,422	-	7,422
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2020-ci il	-	1,154,532	-	1,154,532
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2020-ci il	-	-	4,089,046	4,089,046
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2020-ci il	-	149,971	-	149,971
Digər borc öhdəlikləri	31 dekabr 2020-ci il	-	-	4,058	4,058
Subordinasiyalı borc	31 dekabr 2020-ci il	-	-	27,165	27,165
Digər maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2020-ci il	-	-	20,885	20,885

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)**Ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri**

Aşağıda Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri siniflər üzrə müqayisə edilir. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktivlərin və öhdəliklərin ədalətli dəyərləri təqdim edilmir.

	<i>Balans dəyəri</i> <i>2021-ci il</i>	<i>Ədalətli dəyər</i> <i>2021-ci il</i>	<i>Tanınmamış gəlir/(zərər)</i> <i>2021-ci il</i>	<i>Balans dəyəri</i> <i>2020-ci il</i>	<i>Ədalətli dəyər</i> <i>2020-ci il</i>	<i>Tanınmamış gəlir/(zərər)</i> <i>2020-ci il</i>
Maliyyə aktivləri						
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,325,411	1,325,411	–	1,200,544	1,200,544	–
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	602,608	602,608	–	456,425	456,425	–
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızları	70,515	71,186	671	50,516	52,440	1,924
Müştərilərə verilmiş kreditlər	3,027,305	3,018,272	(9,033)	2,608,818	2,599,116	(9,702)
Digər maliyyə aktivləri	31,984	31,984	–	28,182	28,182	–
Maliyyə öhdəlikləri						
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	930,407	918,349	12,058	1,140,552	1,154,532	(13,980)
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	5,181,851	5,181,042	809	4,091,379	4,089,046	2,333
Digər borc öhdəlikləri	8,586	8,586	–	4,058	4,058	–
Subordinasiyalı borclar	45,103	45,103	–	27,165	27,165	–
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	162,465	162,812	(347)	149,137	149,971	(834)
Digər maliyyə öhdəlikləri	16,585	16,585	–	20,885	20,885	–
Realizasiya edilməmiş ədalətli dəyər cəmi			4,158			(20,259)
tanınmamış dəyişiklik						

Qiymətləndirmə mexanizmləri və fərziyyələri

Aşağıda maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərlə əks etdirilmiş aktivlər və öhdəliklərin və konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ədalətli dəyərlə ölçülməmiş, lakin ədalətli dəyəri açıqlanmış maddələrin ədalətli dəyərlərini müəyyən etmək üçün istifadə edilən metodologiya və fərziyyələr təsvir olunur.

Ədalətli dəyərləri balans dəyərlərinə təxmini bərabər olan aktivlər

Tez satıla bilən və ödəmə müddəti qısa (üç aydan az) olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilə bağlı olaraq ehtimal edilir ki, onların balans dəyərləri təxminən ədalətli dəyərlərinə bərabərdir. Bu fərziyyə tələbli depozitlərə və xüsusi bitmə müddəti olmayan əmanət hesablarına da tətbiq edilir.

Törəmə alətlər

Bazarda müşahidə olunan giriş məlumatları əsasında qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə qiymətləndirilən törəmə alətlər əsasən faiz dərəcəsi svopları, valyuta forvard müqavilələri və valyuta svopu müqavilələridir. Ən çox tətbiq olunan qiymətləndirmə metodlarına cari dəyər hesablamalarından istifadə etməklə forvard qiymətinin müəyyən edilməsi və svop modelləri daxildir. Modellər qarşı tərəflərin kredit ödəmə qabiliyyəti, valyuta spotu, forvard dərəcələri və faiz dərəcəsi ayrılmalı da daxil olmaqla müxtəlif giriş məlumatlarının istifadə edilməsini nəzərdə tutur. Bazarda müşahidə olunmayan əhəmiyyətli giriş məlumatları əsasında qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə qiymətləndirilən törəmə alətlər əsasən uzunmüddətli opsiyonlardır. Bu törəmə alətlər binomial modellərdən istifadə etməklə qiymətləndirilir. Modellər bazar dərəcəsinin dəyişkənliyi də daxil olmaqla müxtəlif müşahidə olunmayan fərziyyələri əhatə edir.

İnvestisiya qiymətli kağızları

Hər hansı qiymətləndirmə metodları və ya qiymətin müəyyən edilməsi modellərindən istifadə etməklə qiymətləndirilən investisiya qiymətli kağızları əsas etibarilə kvotasiya edilməyən kapitaldan və borc qiymətli kağızlarından ibarətdir. Bu qiymətli kağızların dəyəri bəzi hallarda yalnız bazarda müşahidə edilən məlumatları, digər hallarda isə bazarda həm müşahidə edilən, həm də müşahidə edilməyən məlumatları əks etdirən modellər vasitəsilə müəyyən edilir. Bazarda müşahidə edilməyən giriş məlumatlarına investisiya obyektinin gələcək maliyyə göstəriciləri, onun risk profili, eləcə də investisiya obyektinin fəaliyyət göstərdiyi sənaye sahəsi və coğrafi yurisdiksiya ilə bağlı iqtisadi fərziyyələr daxildir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)**Qiymətləndirmə mexanizmləri və fərziyyələri (davamı)***Amortizasiya hesablanmış dəyərlə uçota alınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri*

Kvotasiya edilməyən alətlərin, müştərilərə verilmiş kreditlərin, müştəri depozitlərinin, kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin, banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklərin, subordinasiyalı borcların və digər maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyərini ölçmək üçün gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti eyni şərtlər, kredit riski və qalan ödəmə müddəti olan borclar üçün hazırda mövcud olan dərəcələrlə diskont edilir.

27. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili

Aşağıdakı cədvəldə aktivlər və öhdəliklər onların qaytarılması və ya ödənilməsi gözlənilən müddətlər üzrə təhlil edilir. Qrupun müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş diskont edilməmiş ödəmə öhdəliyi "Risklərin idarə edilməsi" adlı 25-ci Qeyddə göstərilir.

	2021			2020		
	1 il ərzində	1 ildən artıq	Cəmi	1 il ərzində	1 ildən artıq	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,325,411	–	1,325,411	1,200,544	–	1,200,544
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	516,112	86,496	602,608	389,433	66,992	456,425
Investisiya qiymətli kağızları	376,046	1,507,318	1,883,364	532,697	1,116,739	1,649,436
Törəmə maliyyə aktivləri	9,904	–	9,904	765	7,160	7,925
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,572,824	1,454,481	3,027,305	1,097,540	1,511,278	2,608,818
Investisiya əmlakları	–	19,126	19,126	–	34,981	34,981
Əmlak və avadanlıqlar	–	27,938	27,938	–	39,766	39,766
Qeyri-maddi aktivlər	–	39,467	39,467	–	45,619	45,619
İstifadə hüququ olan aktivlər	–	17,640	17,640	–	12,300	12,300
Cari mənfəət vergisi aktivləri	65	–	65	146	–	146
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	–	1,730	1,730	–	3,168	3,168
Digər aktivlər	53,399	226	53,625	52,564	19	52,583
Cəmi aktivlər	3,853,761	3,154,422	7,008,183	3,273,689	2,838,022	6,111,711
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	512,635	417,772	930,407	559,230	581,322	1,140,552
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	4,203,610	978,241	5,181,851	3,236,380	854,999	4,091,379
Digər borc öhdəlikləri	8,586	–	8,586	4,058	–	4,058
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	111,763	50,702	162,465	43,223	105,914	149,137
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	8,044	–	8,044	662	6,760	7,422
Cari mənfəət vergisi öhdəliyi	11,802	–	11,802	12,798	–	12,798
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	–	2,894	2,894	–	9,342	9,342
Subordinasiyalı borclar	–	45,103	45,103	–	27,165	27,165
İcarə öhdəlikləri	6,514	11,727	18,241	4,769	8,570	13,339
Kreditlə bağlı zamanətlər və digər aktivlər üçün ehtiyat	11,024	–	11,024	10,546	–	10,546
Digər öhdəliklər	47,300	3,028	50,328	52,613	1,425	54,038
Cəmi öhdəliklər	4,921,278	1,509,467	6,430,745	3,924,279	1,595,497	5,519,776
Xalis aktivlər	(1,067,517)	1,644,955	577,438	(650,590)	1,242,525	591,935

Mənfi fərq bir il ərzində əlaqəli tərəflərdən ibarət müştərilər qarşısında öhdəliklərin əhəmiyyətli dərəcədə cəmləşməsi ilə bağlıdır. Rəhbərlik hesab edir ki, bu səviyyədə maliyyələşdirmə Qrup üçün yaxın gələcəkdə də mövcud olacaq və vəsaitlər istifadə edildiyi təqdirdə Qrup qənaətbəxş bildiriş alaraq ödənişin aparılmasını təmin etmək üçün likvidli aktivləri sata biləcək.

28. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar

24 sayılı "Əlaqəli tərəflərə aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar" MUBS-a uyğun olaraq tərəflər bu halda aidiyyəti olan hesab edilir ki, bir tərəfin digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək qabiliyyəti olsun. Hər bir potensial aidiyyəti olan tərəf münasibətlərini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilməlidir.

Əlaqəli tərəflər Aidiyyəti olan şəxslər aidiyyəti olmayan tərəflərin həyata keçirə bilmədiyi əməliyyatlarda iştirak edə bilər və aidiyyəti olan şəxslər arasında əməliyyatlar aidiyyəti olmayan şəxslər arasında əməliyyatlarla eyni şərtlər, müddət və məbləğdə aparılır. Digər əlaqəli tərəflərə ümumi nəzarət altında olan müəssisələrin asılı müəssisələri və ya səhmdarlar daxildir.

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar (davamı)

Aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatların həcmli-həcmi, ilin sonunda qalıq balansları və il üzrə əlaqəli xərc və gəlir aşağıda göstərilir:

	2021					2020				
	Səhmdarlar/ Yekun mülkiyyət- çilər	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Əsas rəhbərlik heyəti	Digər	Cəmi	Səhmdarlar/ Yekun mülkiyyət- çilər	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Əsas rəhbərlik heyəti	Digər	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	-	609	-	-	609	-	1,113	-	-	1,113
1 yanvara kredit qalığı,										
Ümumi	-	647,313	3,415	43,213	693,941	-	453,485	5,018	35,338	493,841
İl ərzində verilmiş kreditlər	-	128,270	7,101	87,080	222,451	-	238,840	7,359	240,412	486,611
İl ərzində kredit ödəmələri	-	(95,608)	(8,026)	(107,694)	(211,328)	-	(70,732)	(9,052)	(232,517)	(312,301)
Faiz hesablamaları	-	2,302	21	-	2,323	-	1,828	23	189	2,040
Məzənnə fərqi	-	(13,928)	772	227	(12,929)	-	23,892	67	(209)	23,750
31 dekabrda kredit qalığı,										
Ümumi	-	668,349	3,283	22,826	694,458	-	647,313	3,415	43,213	693,941
Çıxışın: 31 dekabrda olan dayarsızlaşma ehtiyatı	-	(3,729)	(12)	(309)	(4,050)	-	(4,711)	(153)	(424)	(5,288)
31 dekabrda kredit qalığı,										
xalis	-	664,620	3,271	22,517	690,408	-	642,602	3,262	42,789	688,653
Kreditlər üzrə faiz gəliri	-	29,519	330	3,855	33,704	-	23,070	399	5,518	28,987
Digər aktivlər	-	275	-	-	275	-	681	-	129	810
Banklar və dövlət fondlarına ödəniləcək məbləğlər	-	89,324	-	1,390	90,714	-	86,347	-	-	86,347
Müddətli depozitlər	87,995	673,803	6,550	28,268	796,616	88,075	494,709	11,810	22,469	617,063
Tələblə depozitlər	623,328	309,521	7,400	357,966	1,298,215	253,348	271,695	2,901	426,652	954,596
Subordinasiyalı borclar	18,923	12,739	850	-	32,512	18,923	8,242	-	-	27,165
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	78,749	51,868	-	-	130,617	99,587	37,824	-	-	137,411
Digər öhdəliklər	12	7,904	-	487	8,403	-	6,903	-	495	7,398
İcarə öhdəlikləri	-	8,100	-	-	8,100	-	5,345	-	-	5,345
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	-	61	-	-	61	-	6,760	-	-	6,760
Törəmə maliyyə aktivləri	-	7,786	-	-	7,786	-	-	-	-	-
Ödənilmiş kapital	-	343	-	-	343	-	343	-	-	343
Verilmiş zəmanətlər	-	22,292	-	15,382	37,674	-	11,294	-	49,189	60,483
Verilmiş akkreditivlər	-	2,995	-	6,894	9,889	-	1,016	-	9,874	10,890
Digər borca alınmış vəsaitlər	-	-	50	-	50	-	-	-	-	-
İstifadə edilməmiş kredit xətləri	-	30,536	772	33,235	64,543	-	6,933	636	41,967	49,536
Investisiya qiymətli kağızları	-	2,003	-	-	2,003	-	-	-	-	-
Faiz gəliri (kreditlər istisna olmaqla)	-	4	-	-	4	-	18	-	-	18
Faiz xərci	(6,496)	(15,160)	(482)	(2,719)	(24,857)	(6,093)	(15,388)	(270)	(1,930)	(23,681)
Haqq və komissiya gəliri	209	9,417	94	3,530	13,250	193	6,887	59	2,220	9,359
Haqq və komissiya xərci	(3)	(7,706)	(1)	(641)	(8,351)	-	(5,894)	-	(72)	(5,966)
Xarici valyuta ilə dilin əməliyyatlarından xalis gəlirlər(zərərlər)	416	3,265	32	1,724	5,437	408	3,190	52	2,055	5,705
Xarici valyutalardan xalis gəlirlər(zərərlər): məzənnə fərqləri	581	(9,895)	-	-	(9,314)	(4,703)	15,061	-	-	10,358
Xarici valyutalardan xalis gəlirlər(zərərlər): xarici valyutada törəmə əməliyyatları	-	14,059	-	-	14,059	-	1,988	-	-	1,988
Digər əməliyyat xərcəri	(23)	(3,920)	-	10	(3,933)	-	(2,166)	-	-	(2,166)
Digər gəlir	-	467	-	-	467	-	433	-	-	433
Maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərlə ilkin tanınmasında zərər	-	(3,778)	-	-	(3,778)	-	-	-	-	-

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Qrupun 332,320 min AZN (2020-ci il: 161,062 min AZN) məbləğində borcalanlara verilmiş kreditlər və yerli banklarda yerləşdirdiyi depozitlərə görə əsas şirkətdən zəmanət almışdır və Qrup effektiv faiz dərəcəsinin bir hissəsi kimi uçota alınmış 1,763 min AZN (2020-ci il: 2,201 min AZN) məbləğində zəmanət haqqı ödəmişdir.

Əsas rəhbər heyətinin üzvlərinə ödənişlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2021	2020
Əmək haqqı və digər ödənişlər	(19,206)	(12,695)
Sosial sığorta məsrəfləri	(2,635)	(1,595)
Əsas rəhbər heyətinə ödənişlər	(21,841)	(14,290)

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

29. Maliyyə fəaliyyətindən əmələ gələn öhdəliklərdə dəyişikliklər

	<i>Qeyd</i>	<i>Buraxılmış borc qiymətli kağızları</i>	<i>Subordinasiyalı borclar</i>	<i>Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən öhdəliklər</i>
31 dekabr 2019-cu il tarixinə balans dəyəri		136,031	27,111	163,142
Emissiyadan daxilolmalar		45,992	-	45,992
Geri alınma		(34,194)	-	(34,194)
Ədalətli dəyərdə düzəliş		-	32	32
Məzənnə fərqi		1,132	88	1,220
Digər		176	(66)	110
31 dekabr 2020-ci il tarixinə balans dəyəri	16, 17	149,137	27,165	176,302
Emissiyadan daxilolmalar		113,921	17,827	131,748
Geri alınma		(99,220)	-	(99,220)
Ədalətli dəyərdə düzəliş		-	145	145
Məzənnə fərqi		(1,798)	(6)	(1,804)
Digər		425	(28)	397
31 dekabr 2021-ci il tarixinə balans dəyəri	16, 17	162,465	45,103	207,568

30. Kapitalın adekvatlığı

Qrup fəaliyyətinə məxsus olan risklərdən qorunmaq məqsədilə kapital bazasını fəal şəkildə idarə edir. Qrupun kapitalının adekvatlığı, digər metodlarla yanaşı, ARMB, GMB və BTNA tərəfindən təyin edilmiş kapitalın adekvatlığı normativindən istifadə etməklə nəzarət edilir.

Keçmiş il ərzində Qrup bütün kənardan müəyyən edilmiş kapital tələblərinə tam əməl etmişdir.

Qrup tərəfindən kapitalın idarə edilməsi siyasətinin əsas məqsədi – Qrupda kapitalla bağlı müəyyən olunmuş xarici tələblərin yerinə yetirilməsinin, habelə fəaliyyətin həyata keçirilməsi və səhmdar dəyərinin maksimal artırılması məqsədilə yüksək kredit reytinginin və kapitalın adekvatlığı reytinglərinin dəstəklənməsinin təmin edilməsidir.

Qrup iqtisadi şərait və fəaliyyətinin risk xüsusiyyətləri dəyişdikcə kapital strukturunu idarə edir və müvafiq düzəlişlər aparır. Kapitalın strukturunu saxlamaq və ya bu strukturda düzəlişlər etmək məqsədilə Qrup səhmdarlara dividend ödənişləri məbləğində düzəlişlər edə, kapitalı səhmdarlara qaytara və ya kapital qiymətli kağızlarını buraxa bilər. Keçən illərlə müqayisədə məqsəd, siyasət və proseslərdə ciddi dəyişikliklər baş verməmişdir.

ARMB kapital adekvatlığı əmsalı

ARMB öz qaydalarına uyğun olaraq banklardan 1 dərəcəli kapital və cəmi kapital üzrə kapitalın minimal adekvatlıq əmsalını, müvafiq olaraq, 6% (2020-ci il: 6%) və 12% (2020-ci il: 11%) dərəcələrində saxlamağı tələb edir.

2020-ci ilin yanvar ayında ARMB Cəmi Kapital üçün minimal kapitalın adekvatlığı əmsalını 11%-dən 12%-ə qaldırmışdır. Lakin, COVID-19 pandemiyasından qaynaqlanan iqtisadi tənəzzülə qarşı stimullaşdırıcı tədbirlər çərçivəsində 23 aprel 2020-ci ildə ARMB müvəqqəti olaraq bu əmsalı 11%-ə endirmək və 2021-ci ilə qədər 11% səviyyəsində saxlamaq qərarına gəlmişdir.

	<i>2021</i>	<i>2020</i>
1 dərəcəli kapital	417,676	384,363
2 dərəcəli kapital	156,891	135,495
Çıxılsın: kapitaldan çıxılmalar	(151,305)	(149,301)
Cəmi nizamnamə kapitalı	423,262	370,557
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	3,161,218	2,387,253
Kapitalın adekvatlığı əmsalı (1 dərəcəli kapital)	13.2%	16.1%
Kapitalın adekvatlığı əmsalı (Cəmi kapital)	13.4%	15.5%

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

30. Kapitalın adekvatlığı (davamı)

GMB kapital adekvatlığı əmsalı

GMB banklardan ümumi kapitalın minimal adekvatlığı əmsalını 15.08% (31 dekabr 2020-ci il: 14.3%) dərəcəsində və Bazel III tələbləri əsasında hesablanmış risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərin 1 dərəcəli kapital/əsas 1 dərəcəli kapital əmsalını 6.8% (31 dekabr 2020-ci il: 7.8%) dərəcəsində saxlamağı tələb edir. 31 dekabr 2021-ci il tarixinə PASHA Bank Georgia-nın bu əsasla kapitalın adekvatlıq əmsalı 18.7% (31 dekabr 2020-ci il: 21.5%) və 1 dərəcəli kapital/əsas 1 dərəcəli kapital əmsalı 13.7% (31 dekabr 2020-ci il: 14.0%) olmuşdur.

BNNA kapital adekvatlığı əmsalı

BNNA banklardan nizamlayıcı kapital üçün kapitalın minimal adekvatlığı əmsalını risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərin 8.0%-i (31 dekabr 2020-ci il: 8.0%) dərəcəsində saxlamağı tələb edir. PAŞA Yatırım Bankasının standart kapital adekvatlığı standartı BNNA-ya uyğun hesablanır. 31 dekabr 2021-ci il tarixinə bankın kapital adekvatlığı əmsalı 17.4% (31 dekabr 2020-ci il: 26.3%) olmuşdur.

31. Hesabat dövründən sonra baş vermiş hadisələr

II başa çatandan sonra, 2022-ci ilin fevral ayında Rusiya Federasiyası ilə Ukrayna arasında yaşanan münaqişə ilə əlaqədar qərb dövlətlərinin əksəriyyəti Rusiya Federasiyasına qarşı çoxsaylı sanksiyaların tətbiq ediləcəyini bəyan etdi. Bu sanksiyalar Rusiya Federasiyasına mənfi iqtisadi təsir göstərmək məqsədini daşıyır.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə Bankın Rusiya maliyyə bazarları ilə əlaqəli riskləri investisiya qiymətli kağızları və cari hesablardan ibarət 73,762 min AZN təşkil etmişdir. Hal-hazırda Qrup bu riskləri minimuma endirmək üçün tədbirlər görür.

Qrupun rəhbərliyi mövcud şəraitdə iqtisadi vəziyyəti izləyir və yaxın gələcəkdə Qrupun aktivlərinin likvidliyini dəstəkləmək üçün zəruri hesab etdiyi qabaqlayıcı tədbirlər görür.